

ΠΑΡΘΕΝΩΝ

ΕΤΟΣ Α΄.

Φεβρουάριος

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ ΙΒ΄.

ΤΟΙΣ ΚΚ. ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΙΣ

Σὺν τῶ παρόντι φυλλαδίῳ λήγει αἰσιώς τὸ πρῶτον ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τοῦ «Παρθενῶνος» ἔτος. Ἐν πρώτοις δεφείλομεν κατὰ καθῆκον νὰ εὐχαριστήσωμεν τοὺς κυρίους ἐκείνους οἵτινες διὰ τῆς προθύμου παροχῆς ἄρθρων σπουδαίων, ὠφελίμων καὶ τερπνῶν συνέτρεξαν τὴν Διεύθυνσιν πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ἀρχικοῦ αὐτῆς σκοποῦ, ἥτοι τοῦ παρέχειν τοῖς ἑαυτῆς συνδρομηταῖς ὕλην ἐνοῦσαν τὸ ΤΕΡΨΙΝΟΝ μετὰ τοῦ ΩΦΕΛΙΜΟΥ. Δεύτερον καθῆκον ἑαυτῆς ἡ Διεύθυνσις θεωρεῖ νὰ εὐχαριστήσῃ ἐκείνους οἵτινες ἀπροφασίστως καὶ προθύμως συνέτρεξαν διὰ τῆς χρηματικῆς

συνδρομῆς των εἰς τὰς δαπάνας τῆς ἐκτυπώσεως τοιοῦτου ἔργου οὐχὶ λίαν εὐκόλου, εἰς τὴν Ἑλλάδα μάλιστα. Καὶ κατὰ πόσον μὲν ἡ Διεύθυνσις ἐξεπλήρωσε πάσας τὰς ὑποχρεώσεις ἅς διὰ τοῦ ἑαυτῆς προγράμματος ἀνέλαβεν ἔτιψαν μάρτυρες τὰ πράγματα καὶ ὁ ὀστημέραι αὐξάνων ἀριθμὸς τῶν συνδρομητῶν αὐτῆς. Ἡ Διεύθυνσις ὑπεσχέθη 120 τυπογραφικὰ φύλλα ἥτοι 960 μεγάλας σελίδας, ὑπεσχέθη εἰκόνας ἐκλεκτάς, ὑπεσχέθη νὰ διδῇ ἐνίοτε μουσικὴν εἰ καὶ ἀφορήτως πολυδάπανον· οὐδὲν τῶν ὑποσχεθέντων παρέλιπεν. Ἴνα δὲ τὰ φυλλάδια ἐκδιδῶνται ταχύτερον καὶ βέλτιον συνέστησεν

ἐσγάτως ἴδιον τυπογραφεῖον καταβαλοῦσα περὶ τὰς εἴκοσι χιλιάδας δραχμῶν. Οὐχ ἤττον ὅμως μὲ ὄλην αὐτῆς τὴν προθυμίαν καὶ τὴν μὴ φειδῶ περὶ τὸ δαπανᾶν ὑπέστη οὐκ ὀλίγας ζημίας ἕνεκα τῆς ἀσυνειδησίας τινῶν συνδρομητῶν καὶ ἀνταποκριτῶν, ἐξ ὧν οἱ μὲν πρῶτοι καθυστεροῦσιν ἐτι τὴν πενιχρὰν συνδρομὴν των, οἱ δὲ δεῦτεροι συνάξαντες πλείστας συνδρομὰς παρὰ πολλῶν συνδρομητῶν κατεχράσθησαν αὐτῶν καὶ οὔτε ν' ἀπαντήσωσι κατεδέχθησαν εἰς τὰς ἐπανειλημμένας τῆς Διευθύνσεως ἐπιστολάς.

Δύο σπουδαῖα διατριβαὶ ἀφῆθησαν πρὸ πολλοῦ ἡμιτελεῖς. Ζητοῦμεν συγγνώμην παρὰ τῶν ἡμετέρων συνδρομητῶν ἐὰν ἔχοντες πεποιθήσιν εἰς τὴν φιλοπονίαν τῶν συγγραφέων ἐδέχθημεν νὰ μᾶς δίδωσι τὴν ὕλην τεμαχιδῶν καὶ δὲν ἐπεμείναμεν νὰ λάβωμεν αὐτὴν ὄλην εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς. Ἴσως ὅμως οἱ κύριοι οὔτοι συναισθανόμενοι τὸ ἄδικον ὅπερ προσγίγνεται εἰς τὸ περιοδικὸν καὶ εἰς τοὺς ἀναγνώστας ἐὰν διακοπῇ διὰ παντὸς ἡ ἐξακολούθησις τῶν περισπουδάστων τούτων ἄρθρων, σπεύσωσι νὰ μᾶς ἀποστείλωσι τὴν συνέχειαν καὶ τὸ τέλος.

Καὶ ταῦτα μὲν ἐν συνόψει ὅσα εἶχόμεν νὰ εἴπωμεν διὰ τὸ λῆξαν ἔτος. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸ μέλλον, ὁ «Παρθενῶν» ἔχων ὑπ' ὄψιν του τὸ παρελθὸν καὶ διδαχθεὶς κατὰ τὸ δωδεκάμηνον τοῦτο διάστημα πολλὰ τὰ ὅποια διὰ τῆς πείρας μόνον ἀποκτῶνται, εἰσέρχεται νεαρὸς καὶ ἀκμαῖος εἰς τὸ δεῦτερον ἔτος ἀρρώγους ἔχων καὶ πλείστους ἄλλους λόγιους οἵτινες ὑπεσχέ-

θησαν νὰ κοσμῶσι τὰς στήλας αὐτοῦ δι' ὕλης ποικίλης καὶ ἐκλεκτῆς, ἵνα οὕτω βραῖνῃ κραταιουμένη ἡ πεποιθήσις ὅτι τὸ περιοδικὸν ἡμῶν σκοπὸν ἀποκλειστικὸν καὶ μόνον ἔχει τὴν ΤΕΡΨΙΝ μετ' ὨΦΕΛΕΙΑΣ.

N. E. MANITAKΗΣ

ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙ ΠΟΛΥΒΙΟΥ¹⁾

Περὶ Πολυβίου μέλλων νὰ ὀμιλήσω ἐνόμισα ἀναγκαῖον ἄμα καὶ ὠφέλιμον πρὸς κατάληψιν τοῦ χαρακτήρος τοῦ ἀνδρὸς νὰ διέλθω προεισαγωγικῶς πῶς καὶ ὅσον οἶόν τε συντομώτατα τὰς τελευταίας τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἀτυχεῖς ἡμέρας, τὰς κατὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κορίνθου συγκυρούσας διότι τοῦ Πολυβίου ὁ βίος συνέχεται στενῶς πρὸς τὰ τελευταῖα τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους γεγονότα. Ἡ ψυχὴ αὐτοῦ συνεξέπνευσε μετὰ τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος ὑπὲρ ἧς ἠγωνίσθη. Ὅθεν ἀκατάληπτος καθίσταται ὁ χαρακτήρ καὶ τὸ ἀληθές τοῦ ἀνδρὸς μεγαλεῖον, ἂν μὴ γένωνται γνωστὰ καὶ τὰ κατ' αὐτὸν συμβεβηκότα. Ἐξεταζόμενος φαίνεται ἄξιος μεγαλειτέρας ἐποχῆς καὶ καλλιτέρας τύχης· μόνος ὑπερυψοῦται τοῦ διανοητικοῦ καὶ ἠθικοῦ ναυαγίου τῆς ἀποικομένης ἤδη μεγάλης Ἑλλάδος καὶ ἐπιμαρτυρούμενος κατὰ τῆς διαφθορᾶς καὶ ἠθικῆς τῶν συγχρόνων παρακμῆς κατέλιπε τὸ σύγγραμμα αὐτοῦ οἶον ἱερὸν ἔναυσμα τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος, ὅπερ ἐγχλωσθὲν ἔμελλε νὰ διασώσῃ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων τὸ πῦρ, ἵνα μὴ παντελῶς ἀποσβεσθῇ εἰς ξένας ἀποδημήσαν χώρας. Καὶ εἶναι μὲν ταῦτα τὰ γεγονότα

1) Ἄσμενοι καταχωροῦμεν εἰς τὰς στήλας τοῦ «Παρθενῶνος» τὴν ἀνωτέρω ἀξιόλογον μελέτην ἀναγνωσθεῖσαν ἐν τῷ Ἀναγνωστηρίῳ Σμύρνης ὑπὸ τοῦ εὐμαθοῦς Κ. Εὐσταθοπούλου, αἰσθανόμενοι ἄφατον ἠδονὴν ὅτι τὸ πῦρ τοῦ ἑλληνισμοῦ ὁσημέρῃ κρατύνεται ἀναπτύσσεται διὰ τῆς συστάσεως ἐμβριθῶν συλλόγων καθ' ἕκαστην τὴν Ἀνατολήν μὲ ὅλα τὰ ὑπολανθάνοντα πράγματα τὰ ὅποια ὁμόδοξος δύναμις, ἐκμεταλλουμένη τὴν ἀφέλειαν τῶν Ὀθωμανῶν, τῇ καταφέρει. Σ. Π.

μικρά καὶ ταπεινά καὶ λυπηρὰς παρέχουσι παντὶ Ἑλληνι ἀναμνήσεις, ἀλλὰ διδασκτικώτατα· διότι οὐ μόνον τῶν ἐθνῶν αἱ εὐτυχίαι καὶ τὰ τρόπαια διδάσκουσιν, ἀλλὰ αἱ ἀτυχίαι καὶ αἱ ἡτται μάλιστα διδασκτικώτατα εἰς τοὺς μεταγενεστέρους προβάλλονται μαθήματα 1). οὐχ ἥκιστα δὲ τοῦτο φαίνεται ὠφέλιμον εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀρξαμένους ἄρτι ἀπ' ἐκείνου τοῦ σημείου ἔνθα φαίνεται καταλιπὼν τὸ Ἔθνος ὁ Πολύβιος. Διότι ἤδη πρῶτον οἱ πατέρες ἡμῶν ἀνεκτήσαντο μικρὰν καὶ ἀσθενῆ ἑλευθερίαν ἐν αὐταῖς ἐκείναις ταῖς χώραις, ἐν αἷς ἀπολιπῶν κατέθηκεν αὐτὴν ὁ Πολύβιος, καὶ ἀπὸ τοῦ κέντρου τῆς Πελοποννήσου, ἔνθα τὰ ὄσῳ τοῦ Πολυβίου ἀπετέθησαν, πρῶτοι τῆς παρούσης ἀνεξαρτησίας οἱ ὑπέρμαχοι ἀνέστησαν, οἱ ἀπαίδευτοι μὲν καὶ ὀρεσίβιοι, ἀλλὰ μεγάθυμοι τῆς πίστεως καὶ πατρίδος ἐκείνοι ὀπλίται. Ἐν τῇ Ἀχαΐᾳ τελευταῖον ἔπεσε καὶ ἐν αὐτῇ τὸ πρῶτον ἀνυψώθη τῆς ἑλευθερίας ἡμῶν τὸ λάβαρον· οἱ κάτοικοι τῶν χωρῶν, οἵτινες ὕστατ' ἀπεχαιρέτισαν τὸν δύνοντα τῆς ἑλευθερίας ἡλιον, οὗτοι κατὰ φυσικὸν καὶ πεπρωμένον νόμον πρῶτοι χαιρετίσαντες ἀναφανείσαν ἠγγείλαν τὴν λαμπροφόρον τούτου ἑγερσιν.

Πάντες γινώσκομεν ὅτι ἡ Κόρινθος εἶναι ἡ τελευταία πόλις παρὰ τὴν ὁποῖαν ἐγένετο ἀγὼν ὑπὲρ ἑλευθερίας, καὶ ὅτι ἡ ἑλευθερία τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἐξέπνευσε μετὰ τῆς καταστροφῆς αὐτῆς· ἀλλὰ τὴν ἄλλωσιν τῆς Κορίνθου προέλαβε σύγχρονος σχεδὸν τῆς Καρχηδόνας ἡ πτώσις· κατὰ τὸ αὐτὸ δηλαδὴ περιπυῖτος οἱ Ῥωμαῖοι ἐπέραναν εὐτυχῶς δύο πολέμους, τὸν τε πρὸς Καρχηδονίους καὶ τὸν πρὸς Ἀχαιοὺς καὶ καταλαβόντες τῶν δύο τούτων χωρῶν τὰ τελευταία προπύργια, τὴν Καρχηδόνα καὶ Κόρινθον, ἐγένοντο ἀμφοτέρων κύριοι· ἀλλ' ἐνταῦθα ἀπαντᾷ ἀντίθεσις τις, ἣ τις οὐκ ὀλίγον δύναται νὰ σκανδαλίση τὸν ἀναγνώστην. Πάντες γινώσκουσι περὶ τῆς πολιορκίας τῆς Καρχηδόνας

1) Πολύβ. Ε. στ'.

καὶ τῆς γενναίας τῶν κατοίκων αὐτῆς ἀντιστάσεως· καὶ ἄνδρες ἔδοσαν τὸν ἑαυτῶν πλοῦτον ὑπὲρ τῆς πατρίδος καὶ γυναῖκες τὸν πρόσθετον καὶ φυσικὸν κόσμον ὑπὲρ τῆς κινδυνευούσης πατρικῆς ἐστίας, καὶ πάντες σχεδὸν ὅσον ἦν ἐφικτὸν εἰς τὴν ἐν Ἀφρικῇ ἐμπορικῇ ταύτην πόλιν ἀντέστησαν κατὰ τοῦ ἀγερώχου πορθητοῦ καὶ προετίμησαν νὰ συνταφῶσιν ὑπὸ τὰ εἰρέπια τῆς καιομένης πόλεως μᾶλλον ἢ νὰ παραδοθῶσιν· ὥστε κατεστράφη ἡ ὑπὸ γυναικειᾶς ἀρετῆς ἀποικισθεῖσα αὕτη πόλις ἀξίως ἀνδρική καὶ σπαρτιατικῆς αὐταπαρνήσεως. Ἄλλ' ἐν Κορίνθῳ τί ἔδειξεν ἡ Ἑλλάς ἡττηθεῖσα; ἐὰν ἡ Κόρινθος ἦναι ἡ τελευταία εἰς ξένον κατακτητὴν παραδοθεῖσα χώρα, τί ἔπραξεν ἄξιον τῆς παλαιᾶς ἑλληνικῆς εὐκλείας; Τίς ἤκουσέ ποτε περὶ Κορίνθου περισσότερα παρὰ τὴν λέξιιν ἄλλωσιν; Τὰ πλοῦτη μὲν καὶ τὰ μνημεῖα τῆς τέχνης φερόμενα εἰς Ῥώμην ὑπὸ τοῦ πολιορκητοῦ αὐτῆς μνημονεύονται, τῶν δὲ πολιτῶν ἡ ἀνδρεία οὐδαμοῦ προφαίνεται. Μὴ ἡ Ἑλλάς δὲν εἶχε τέκνα ν' ἀιτιταχθῶσι καὶ νὰ καταλίπωσιν ἐνδοξοτέραν αὐτῆς τὴν μνήμην; Μὴ ἦσαν οἱ Ἕλληνες τότε χειρότεροι τῶν ἐν Βυζαντίῳ μετὰ ἑπτακαίδεκα αἰῶνας ἀμνημονῶν καὶ πεσόντων τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς τέκνων; ἢ ἡ Ἑλλάς, ἡ ἱστορικὴ αὕτη χώρα, ἡ πατρίς τῶν ἡρώων, ἐξεφαυλίσθη τοσοῦτον ὥστε πίπτει ταπεινότερα τῆς γυναικειᾶς καὶ ἐμπορικῆς φοινικικῆς ἀποικίας; Τοιαύτη τις ἀντίθεσις προσέβαλε τὰς σκέψεις μου, ἀφ' οὗ τὸ πρῶτον ἀνέγνων τὴν σύγχρονον τῶν δύο τούτων πόλεων καταστροφὴν, καὶ τοιαύτη ἴσως προφαίνεται εἰς τοὺς περισσοτέρους ἐξ ἡμῶν, ὅσοι δὲν παρηκολούθησαν τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος περιστατικῶν καὶ μάλιστα τῶν τελευταίων αὐτῆς ἡμερῶν· τοὺς δὲ λόγους τῆς τοιαύτης ταπεινῆς τῆς ἡμετέρας πατρίδος πτώσεως θέλων νὰ διασαφήσω, εἰλόμην μετὰ τοῦ Πολυβίου νὰ προεκθέσω ἐν ταύτῃ τῇ ὁμιλίᾳ τὰ κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τῆς ἑλληνικῆς ἑλευθερίας γεγυότα· δηλαδὴ ἄ.

τὴν κατάστασιν τῶν πρώτων τῆς Ἑλλάδος πόλεων, ὅσαι ἀλλεπάλληλοι διημφισβήτησαν περὶ τῆς ἡγεμονίας β'. τὴν τῆς Μακεδονίας καὶ μάλιστα τῶν δύο τελευταίων αὐτῆς βασιλέων Φιλίππου καὶ Περσέως καὶ γ'. τὴν τῶν δύο τελευταίων ἀντιπροσώπων τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας συνεδρίων, τοῦ αἰτωλικοῦ καὶ ἀχαϊκοῦ, μάλιστα δὲ τοῦ δευτέρου, μεθ' οὗ ἡ ἐλευθερία τῆς Ἑλλάδος συναπολώσθη ἐν Κορίνθῳ. Ἐπὶ δὲ τούτοις θέλω ἐπιτάξει βραχεῖάν τινα ἀντιπαροβολὴν τῶν στρατιωτικῶν ἡγεμόνων Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων, ἵν' ἐκ ταύτης καταφανέστεραι αἱ ἐλλείψεις καὶ ἀρεταὶ τῶν διαμαχομένων μερῶν γίνωνται.

Α'. Κατὰ τὸν β'. π. Χ. αἰῶνα ἡ Ἑλλάς ὁμοιάζει πρὸς τὸν φθισιδῶντα, οὐτινος τὸ ψευδὲς τοῦ προσώπου ἐρύθημα καὶ ἡ ἀντιποιοιμένη τῆς ὑγείας πεποιθήσεις καθιστῶσι λυπηροτέραν τὴν εἰκόνα εἰς τὸν προγινώσκοντα τὴν περιμένουσαν τὸν πάσχοντα τύχην· ὁμοιάζει πρὸς τὸ ὑπὸ βαρείας καὶ χρονίας νόσου διαφθαρὲν σῶμα, οὐτινος τὰ μέλη πάντα ἡτονηκότα ἐναλλάξ τὰς ἀλγηδόνας τοῦ νοσήματος διαδέχονται. Αἱ διάφοροι αὐτῆς πολιτεῖαι καὶ πόλεις σημεῖα μόνον ζωῆς προφαίνουσιν, ἀλλ' εἶναι ἐξησθενημένοι καὶ ὑπὸ μοιραίου τινὸς δαίμονος ὠθοῦσιν ἀλλήλας εἰς ὅσον οἶόν τε ταχίστην ἀπώλειαν. Ἐξηγντλημένη ἡ Ἑλλάς ὑπὸ τῶν ἀπὸ δύο αἰῶνων ἐμφυλίων καὶ ἐξωτερικῶν πολέμων παρίσταται ἀνίκανος πρὸς πᾶν μείζονα νοητικὴν καὶ ὑλικὴν ἀπαιτοῦν ἐπιχείρησιν· αἱ δημοκρατούμεναι Ἀθηναίαι καὶ ἡ ἀριστοκρατουμένη Σπάρτη τοσοῦτον ἐξησθένησαν ὥστε μόνον τὰ ὀνόματα φέρουσι τῆς παλαιᾶς εὐκλείας. Οἱ ἀτυχεῖς τῶν Ἀθηναίων ἀγῶνες πρὸς τοὺς Μακεδόνας καὶ τούτων αἱ παντοῖαι προσπάθειαι πρὸς καταστολὴν τῶν ὑπὲρ ἐλευθερίας πνεύματος ἐφθεῖραν τὴν χώραν καὶ εἰς τὰ σώματα καὶ εἰς τὰ πλοῦτη ¹⁾. Οἱ Ἀθηναῖοι, λέγει ὁ Ῥωμαῖος Δίβιος, ἐκ τῆς ἀρχαίας δόξης οὐδὲν ἄλλο παρὰ τὰς ψυχὰς διέσωσαν ⁽²⁾. Αἱ ἄλλοτε τῆς

θαλάσσης κρατοῦσαι Ἀθηναίαι κατήντησαν νῦν ἀσήμαντοι καὶ πενιχρότατοι, κατεχόμεναι δὲ ὑπὸ μακεδονικῆς φρουρᾶς διεκρίνοντο μόνον διὰ τὰς κατὰ καιροὺς πρὸς τοὺς ἰσχύοντας κολακείας. Ἀπαλλαγέντες δὲ τῆς μακεδονικῆς φρουρᾶς ἐπὶ Ἀντιγόνου τοῦ Δώσωνος, τοῦ Ἀράτου καταπέσαντος ἐπὶ χρήμασι τὸν Μακεδόνα φρούραρχον νὰ παραδώσῃ ὅσα κατεῖχεν ὀχυρὰ τῆς Ἀττικῆς μέρη, εὐθὺς παρητήθησαν πάσης περὶ ἑλληνικῶν πράξεων σκέψεως καὶ ἀκολουθοῦντες ἀθλίων τινῶν δημαγωγῶν τὰς εἰσηγήσεις καὶ διαθέσεις ἐξεχέοντο εἰς πᾶσαν κολακείαν πρὸς τοὺς βασιλεῖς, μάλιστα δὲ πρὸς Πτολεμαῖον, καὶ μικρὸν ποιούμενοι λόγον τοῦ καθήκοντος ἐψήφισον πᾶν εἶδος ψηφισμάτων καὶ κηρυγμάτων διὰ τὴν τῶν προεστώτων ἀκρισίαν ¹⁾. Ὅλη τῶν Ἀθηναίων ἡ περιουσία κινητῆ καὶ ἀκίνητος τιμηθεῖσα εὐρέθη ἴση πρὸς πέντε χιλιάδας καὶ ἑπτακόσια τάλαντα, τουτέστιν οὐδὲ πρὸς τὸ ἡμισυ ὅσα εἶχε κατατεθειμένα ἄλλοτε ὁ Περικλῆς ἐν τῇ Ἀκροπόλει ²⁾. Ἡ πόλις αὕτη, ἣτις ἐπὶ τῶν περσικῶν πολέμων παρέσχε διακοσίας τριήρεις, εἶχεν ἤδη τρία μόνον ἄφρακτα ³⁾. Ὁ λαὸς οὗτος, ὅστις ἄλλοτε δι' ἓνα ναὸν ἑδαπάνη χίλια τάλαντα, δὲν ἠδύνατο νῦν νὰ πληρώσῃ καταδικασθεὶς ἑκατὸν μόνα.

Οὐχ ἥκιστα ἀσθενὴς παρίσταται καὶ ἡ ἄλλοτε ἡγεμονὺς τῆς Ἑλλάδος Σπάρτη. Ἦδη ἐπὶ Ἀριστοτέλους κατήντησαν οἱ πολῖται αὐτῆς εἰς χιλίους μόνον, περὶ δὲ τὰ μέσα τῆς β' ἑκατονταετηρίδος εἰς ἑπτακοσίους, ὧν ἑκατὸν μόνον κατεῖχον τὴν γῆν ἀπάσης τῆς Λακωνίας, πλὴν τῆς ὑπὸ τῶν περιοίκων κατεχομένης. Εἰς τοιαύτην δὲ πτωχείαν καὶ ἀνδρῶν καὶ σπαρτιατικῆς ἀγωγῆς καὶ πλοῦτου ὑποπεσοῦσα παρέχει σημεῖα καὶ οἶον σπαραγμοὺς ἐκπνέοντος καὶ καταπεπτωκότος ἐκτάδην γενναίου ἄλλοτε ἀγωνιστοῦ, εἰς μάτην ἀγωνιζομέ-

(1) Πολύβ. Ε' ἰστ' 6.

(2) Πολ. Β. 56' 5. Παρβ. Δημοσθ. περὶ Συμμοριῶν 30.

(3) Αἰδ. κα' 22.

(1) Πανσπ. Α. ια' 7. (2) Γετ. Αἰδ. λα' 14.

νου ν' ἀνορθωθῆ ἀπὸ τῆς θανασίμου καταπτώσεως, ἐν ἣ κείται· ὁμοιάζει πρὸς τὸν κατακείμενον καὶ ἐξεσθηνικότα λέοντα, οὐτινος ὁ βρυχηθμός εἰς περιέργειαν μᾶλλον ἢ εἰς φόβον τοὺς ἀφορῶντας φέρει. Ἀπὸ τῆς τοιαύτης καταπτώσεως ἀπεπειράθησαν μὲν ν' ἀνορθώσωσι δύο τῶν γενναίων αὐτῆς τέκνων ὁ Ἄγις καὶ ὁ Κλεομένης, ἀλλ' ἀμφότεροι οὐδὲν ἀνύσαντες κακῶς ἀπώλοντο, ὁ μὲν ἐν τῇ οἰκείᾳ ὑπὸ οἰκείων (240 π. X.) ὁ δὲ ἐν ξένη ὑπὸ φαύλων ἀνδραπόδων καὶ αὐλοκολάκων Αἰγυπτίων ἀναξίως ἐμπαιζόμενοι καὶ ὑποβλεπόμενοι. « Ἄν ἡ Ἑλλάς ἦτο δυνατὸν ν' ἀναστηθῆ, λέγει ὁ σοφὸς ἱστορικὸς Παπαρῤῥηγόπουλος, ὁ Κλεομένης ἤθελεν ἀναστήσει αὐτήν. Ἡ φύσις ἔδωκεν αὐτῷ οὐ μόνου πᾶν τὸ δι' οὐ μεγαλοουργεῖ τις ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ἀλλὰ καὶ πᾶν τὸ δι' οὐ ἀγαπάται... Ὁ Κλεομένης ἦτο ἐξ ἐκείνων τῶν ἀνδρῶν οἵτινες ξιφίηρις βαδίζουσι τὴν εὐθείαν τὴν ἀγούσαν πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτῶν. Ναὶ μὲν ἀφ' οὐ εὐδοκίμησεν ἐπὶ τινα χρόνον ἀπέτυχε· διότι ἵνα πλασθῆ τι δὲν ἀρκοῦσι χεῖρες δημιουργικαί, προσαπαιτεῖται καὶ ἡ ἀναγκαία ὕλη· ἡ δὲ ἀναγκαία ὕλη ἔλειπεν ἀπὸ τῆς ἐνταῦθα Ἑλλάδος »¹). Ἄλλ' ἡ Ἑλλάς ἐπέπρωτο ν' ἀποθάνῃ τὸν πεπρωμένον παντὸς ὑπαρκτοῦ θάνατον. Ὅθεν καὶ ὁ Κλεομένης παρὰ πάντα ὅσα ἔπραξε, παρὰ τὴν ἰδίαν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν ὑπεροχὴν τὴν ἀναμιμνήσκουσαν ἀρχαιότερους τῆς Σπάρτης χρόνους, ὧχετο οὐδὲν δυνήθεις νὰ συντελέσῃ μέγα, ἀλλὰ μᾶλλον τὰς πληγὰς αὐτῆς ἀναξέσας· διότι ἐκ τῶν ἐξακισχιλίων Λακεδαιμονίων, οὓς ἀντέταξε κατὰ τὴν ἐν Σελασία μάχην (222) διακόσιοι μόνου ἐπέζησαν. Τόσον δὲ βέβαιον φαίνεται ὅτι τὴν πτῶσιν τῶν ἐθνῶν ἀδύνατον εἰς καὶ δύο ἄνθρωποι ν' ἀνορθώσωσιν, ὅπως οὐδὲ τὴν ἀκατάσχετον τῶν χειμάρρων ὄρμην δὲν δύνανται νὰ μεταστρέψωσι καὶ οἱ ἰσχυρότατοι τῶν πασσάλων μὴ ἔχοντες πού καλῶς νὰ στηριχθῶσιν, ὥστε καὶ ἡ

καθόλου τῶν πραγμάτων περιπλοκὴ ἐναντία φαίνεται. Ἄν δύο ἡμέρας ἀνέβαλλε τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ ὁ Κλεομένης, ἤθελε καὶ τὴν ἀρχὴν ἀνακτήσει καὶ τὴν ἐν Πελοποννήσῳ ἡγεμονίαν ἴσως· διότι ὁ Ἀντίγονος ἀπῆλθεν ἐσπευσμένως εἰς Μακεδονίαν κατὰ τῶν πολυαριθμῶν εἰσβαλόντων Ἰλλυριῶν, ὅπου καὶ ἀπέθανε κατατροπώσας πρῶτον τοὺς βαρβάρους. « Οὕτως αἰεὶ ποθ' ἡ τύχη, ἐπιφωνεῖ ὁ Πολύβιος, τὰ μέγιστα τῶν πραγμάτων παρὰ λόγον εἴθε κρίνειν »¹). Μετὰ τὸν Κλεομένην ἡ Σπάρτη ἦτο εἰς διηνεκὴν στάσιν· οἱ ἔφοροι τετράκις ἐπί τινα ἔτη ἐθανατώθησαν, ἡ δὲ βασιλεία καταργηθεῖσα ἐπανειλημμένως ἡγοράσθη καὶ μετέβη μετὰ μὲν τὸν Κλεομένην εἰς τὸν ληστὴν μᾶλλον ἢ βασιλέα Δυκούργον, ἔπειτα εἰς τὸν Μαναχίδα, ὃν ὁ Φιλοποίμην ἐθανάτωσε (207), τοῦτον δὲ διεδέχθη ὁ σκληρότερος Νάβις, ἐπὶ δεκαπέντε ἔτη βασιλεύσας²).

Τοιαύτη ἡ κατάστασις τῶν πρωτίστων ἄλλοτε τῆς Ἑλλάδος πόλεων, Ἀθηνῶν καὶ Σπάρτης. Οὐδὲν παρ' αὐτῶν ἠδύνατο πλέον νὰ ἐλπίζῃ ἡ Ἑλλάς γενναῖον καὶ ἄξιον τῆς παλαιᾶς εὐκλείας. Ἄλλ' ἄρά γε ἦτο καλλιτέρα τῶν μικροτέρων ἄλλων ἑλληνικῶν πόλεων ἡ κατάστασις; Μήπως Βοιωτοὶ, Ἀργεῖοι, Κορίνθιοι, Κρήτες κλπ. ἦσαν καλλιτέρας μοίρας ἄξιοι; Οἱ Βοιωτοὶ τοσοῦτον ἐξεφαλίσθησαν, ὥστε οὐδενὸς ἀγαθοῦ μετέσχον οὔτε κοινοῦ οὔτε ἰδιωτικοῦ τουναντίον ἡ ἀναισθησία καὶ ἡ λαιμαργία αὐτῶν « Βοιωτία ὅς » κατήντησε παροιμιώδης. Ἐπὶ τοσοῦτον δὲ ἀπεμακρύνθησαν παντὸς ἐθνικοῦ καὶ ἀνθρώπινου αἰσθήματος, ὥστε ἀποθηήσκοντες κατέλιπον τὰς περιουσίας αὐτῶν οὐχὶ εἰς τὰ τέκνα, ἀλλ' εἰς τοὺς συμπότας ἐπὶ τῷ ὄρφι νὰ δαπανήσωσιν αὐτὰς εἰς συμπόσια. Πολλοὶ δ' ἐποίουν περισσότερα συμπόσια κατὰ μῆνα παρ' ὅσας ἡμέρας εἶχεν ὁ μῆν. Οἱ φόνοι ἐγίνοντο διὰ τὰς τυχοῦσας αἰτίας. Ἱστοροῦντες δὲ τὸν ἴδιον χαρακτήρα αὐτοὶ οἱ Βοιωτοὶ ἔλεγον κατὰ

(1) Ἑλλ. ἱστ. Παπαρ. τόμος Β' σελ. 379. Πο-
ύβ. Ε' λθ' 6 κελ.

(1) Πολ. Β. 6.

(2) Διόδ. Σικελ. κστ'.

τὸν Δεκαταρχον περὶ ἑαυτῶν ὅτι ἡ αἰσχροκέρδεια κατοικεῖ ἐν Ὠρωπῷ, ὁ φθόνος ἐν Τανάγρα, ἡ φιλονεικία ἐν Θεσπιαῖς, ἡ ὕβρις ἐν Θήβαις, ἡ πλεονεξία ἐν Ἀθηδόνι, ἡ περιέργεια ἐν Κορωνεία, ἐν Πλαταιαῖς ἡ ἀλαζονεία, ὁ πυρετός ἐν Ὀγρχιστῷ, καὶ ἡ ἀναισθησία ἐν Ἀλιάρτῳ. Δι' ὅλα δὲ ταῦτα περὶ μὲν τῶν Ὠρωπίων ὁ ποιητὴς Ξένων εἶπε τοὺς ἐξῆς δύο στίχους·

Πάντες τελῶναι, πάντες εἰσὶν ἄρπαγες,
κακὸν τέλος γένοιτο τοῖς Ὠρωπίοις.

Ὁ δὲ Φερεκράτης περὶ ὅλης τῆς Βοιωτίας εἶπεν·

Ἄν περ φρονῆς εὖ, ψεύγε τὴν Βοιωτίαν.

Καὶ ὀρθῶς λέγει ὁ Πολύβιος ὅτι αἱ Θῆβαι συναπέθανον μετὰ τοῦ Ἐπαμεινώνδου.

Ἡ δὲ Κόρινθος ἀπὸ Φιλίππου τοῦ πατρὸς τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου δὲν ἦτο κυρία ἑαυτῆς. Ὁ Ἄρατος ἀπήλλαξεν αὐτὴν τῆς ξένης φρουράς, οὐδεμιᾶς τυχῶν παρὰ τῶν πολιτῶν συνδρομῆς. Τὰ νεώρια ἦσαν κενὰ καὶ μόνα τὰ ἀγάλματα καὶ τὰ ἐκλεκτὰ ἀγγεῖα διεσώζοντο. Ἐτιμᾶτο δὲ ἡ μᾶλλον τὴν διεφθαρμένην Ἀφροδίτην λατρεύουσα πόλις. Ἐπὲρ τὰς χιλιάς ἑταίρας περιέκλειεν ὁ ἀνήθικος τῆς θεᾶς ταύτης ναός. Τούτων ἕνεκα τὸ πολυδάπανον καὶ καταστρεπτικὸν εἰς τοὺς πλέοντας κατήντησε παροιμιώδης «οὐ παντὸς ἐσθ' ὁ πλοῦς εἰς Κόρινθον.» Εἰς τὴν αὐτὴν καὶ χείρονα κατάστασιν εὐρίσκετο τὸ Ἄργος ὑπὸ τυράννων κατεχόμενον· οἱ δὲ κάτοικοι μετ' ἀναλήγτου ἀδιαφορίας ἔβλεπον ἀπὸ τῶν οἰκῶν τοὺς Ἀχαιοὺς τρὶς ἐλθόντας ν' ἀπαλλάξωσιν αὐτοὺς ἀπὸ τῶν τυράννων. Τὰ Μέγαρα, ἡ Αἴγινα κατήντησαν ἀσήμαντοι. Οἱ δὲ Κρήτες εἰς διηνεκεῖς ἐμφυλίους σπαραγμοὺς καὶ εἰς πάντα τὰ πάθη παραδεδομένοι εἶχον ἐμφυτον τὴν πλεονεξίαν καὶ ἦσαν, λέγει ὁ Πολύβιος, ὁ μόνος τόπος, ἐν ᾧ τὸ κέρδος οἰοῦντο καὶ ὀθενδῆποτε ἐθεωρεῖτο ἔντιμον, διότι οὐ μόνον ἦσαν δολιώτα-

τοι, ἀλλὰ καὶ ὡς πολῖται ἠδύναντο νᾶ ἐπινοήσωσι τὰ ἀδικώτατα σχέδια. «Οὔτε κατ' ἰδίαν ἤθη δολιώτερα Κρητῶν εὐροί τις ἂν πλὴν τελέως ὀλιγῶν, οὔτε κατὰ κοινὸν ἐπιβολὰς ἀδικωτέρας»¹.) Τὸ δὲ πρὸς Κρήτα Κρητίζειν, ἀντὶ τοῦ δολιεύεσθαι πρὸς δολιεύομενον παροιμιώδης ἐγένετο²).

Β'. Τοιαύτης δὲ οὔσης τῆς παρακμῆς τῶν κυριωτέρων πόλεων, τί ἔπραττον οἱ διάδοχοι τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου ὑπὲρ τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας; Ἡ φάλαγξ τῶν Μακεδόνων, ἣτις διὰ μὲν τοῦ Φιλίππου ὑπέταξεν ὅλην τὴν Ἑλλάδα, διὰ δὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου τὰς δύο ἄλλας ἠπέλους, πῶς ἠγωνίσθη ὑπὲρ τῆς ἰδίας ἐστίας, καὶ ποῖον διεδραμάτισε πρόσωπον εἰς τὴν καταστροφὴν τοῦ δράματος τούτου; Παραλείπων τὴν ἀρχαιότεραν τῶν Μακεδόνων ἱστορίαν καὶ τῶν ἄλλων βασιλείων, ὅσαι ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐσχηματίσθησαν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ μεγαλοφυοῦς μαθητοῦ τοῦ Ἀριστοτέλους, προτάσσω ἐνταῦθα συντομώτατα τὰ τελευταῖα μόνον τῆς μακεδονικῆς βασιλείας γεγενοῦτα, ἅτινα μὲν μάλῳς ἐπενήργησαν εἰς τὴν τοιαύτην τοῦ δράματος καταστροφὴν, τὴν ὑποδούλωσιν ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος. Παραλειπομένων χάριν συντομίας τῶν γεγενομένων τούτων ἴδωμεν ἤδη τί ἔπραττεν ἡ κυρία Ἑλλάς καὶ πῶς διεξήχθη ἡ καταστροφὴ τοῦ δράματος τούτου.

Γ'. Τὰς τελευταίας τῆς κυρίως Ἑλλάδος ἡμέρας δύο χώραι φαίνονται ἀντιποιηθεῖσαι ἡ Αἰτωλία καὶ ἡ Ἀχαΐα· ἀλλὰ καὶ ταύτης τῆς ξυνωρίδος ἡ ἐμφάνισις πρὸς ταχυτέραν ὑποδούλωσιν μᾶλλον ἢ πρὸς χρονιωτέραν τῆς ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας παράτασιν συνετέλεσεν. Ἀμφότεραι μικραὶ καὶ ταπειναὶ οὐσαι ἄρχονται ἰσχὺν καὶ ἀξίωμα λαμβάνουσαι ἀπὸ τοῦ 280 π. Χ., ἡ μὲν τῶν Αἰτωλῶν εὐρυθμότερον συστάσα, ἡ δὲ τῶν Ἀχαιῶν ἀποδιώξασα τὰς ἐν ταῖς πόλεσι μακεδονικὰς φρουράς· διὰ τῆς πολιτικῆς τοῦ Ἀράτου συνέσεως καὶ τῆς

(1) Πολ. ΣΤ' μς' 9 — μς' 5.

(2) Πολ. Η. κς' 5.

προσωπικῆς τοῦ Φιλοποίμενος ἀνδρείας ἐκρατύθη ἐπὶ μακρὸν ἀλλὰ κατέπεσεν εὐθὺς ἀποθανόντων τῶν ἀνδρῶν τούτων. Ἡ μὲν ἔκειτο ἐν Πελοποννήσῳ, ἡ δὲ ἐν τῇ Στερεᾷ Ἑλλάδι, ἀλλ' ἑκατέρα ἐκληρονόμησε τὸν βάσκανον ἐκείνου δαίμονα, τὸν ἐχθρὸν πάσης συντηρήσεως καὶ προόδου, τὴν ἀντιζηλίαν καὶ τὰς ἐριδας. Διότι αἱ διάφοροι τῆς Ἑλλάδος πόλεις φαίνονται ἀπ' ἀρχῆς κατανοήσασαι τὴν ἐκ τῆς ἐνότητος ἰσχὺν καὶ τὴν τῆς διαιρέσεως ἀσθενείαν, ἀλλ' ἀρχαῖκόν φυλετικὸν βίον ζῶσαι, ὃν ἡ ποιησις καὶ τὰ κατὰ τόπους ἱερὰ καὶ ἔθιμα ἐδίδασκον, δὲν ἠδυνήθησαν ν' ἀποπνιξῶσι τὰ ἴδια καὶ ἐκ τῶν νεωτέρων περιστάσεων τὴν ἐμφάνισιν νὰ προσοικειωθῶσι καὶ ἐνωθῶσι. Ἐπραττον ὅ,τι ὁ ἀρχαῖος στρατιώτης, ὅστις ἐπὶ τοῖς πάλαι σωματικοῖς καὶ πνευματικοῖς ἀποτολήμασι σεμνυνόμενος δυσκολεύεται νὰ προσοικειωθῇ καὶ ῥυθμισθῇ πρὸς τὰς νέας περιστάσεις, φανταζόμενος ἀκμαίαν τὴν μὴ ὑπάρχουσαν πλέον ἀκμὴν του, καὶ μόνον ὑπὸ δεινῆς ἀπότυχίας καὶ μεγάλων παθημάτων εἰς τὴν τῆς ἰδίας παρακμῆς καὶ ἀσθενείας συνερχόμενος συναίσθησιν. Τὸ ἀρχαῖκόν καὶ αἰτωλικὸν συνέδριον ὑπὸ τῶν ἰδίων κατατρυχόμενα φυλετικῶν μικρῶν περὶ πρωτείων ἐρίδων, ὑφ' ὧν ἄλλοτε αἱ Ἀθηναὶ καὶ ἡ Σπάρτη, ἔχοντα δὲ ἐπικαθημένας καὶ κωλονούσας τὰς πολλὰς πανταχόθεν ὑπὸ τῶν διαδόχων τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου συσάσας ἡγεμονίας, ἔτι μᾶλλον ἐμποδίσθησαν εἰς συναίσθησιν τοῦ κοινοῦ συμφέροντος. Ἄλλ' ἡ νέα ἐν τῇ Δύσει ἀναφανείσα ἐθνικότης, εὐτυχήσασα νὰ προσοικειωθῇ ἐνωρὶς τὸ τὸ πνεῦμα τῆς ἐνότητος καὶ τῆς προσωπικῆς ἐνεργείας, ἐπωφελήθη διὰ τῆς ἐπιτηδειοτάτης καὶ ἐπιτυχοῦς πάντοτε διαιρέσεως νὰ κατατρέψῃ τὰς δυνάμεις τῆς πολλαχῶς ἐξητλημένης καὶ πολλαχόσε διεσπαρμένης ἀλλ' ἰσχυρᾶς εἰσέτι ἐλληνικῆς φυλῆς, ὥστε ἐν ἀνέσει καὶ σχεδὸν ἀμαχητὶ νὰ καταστῇ κυρία τῶν χωρῶν ἐκείνων, ἃς μυριάριθμοι ἄλλοτε στρατιαὶ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ κατα-

βάλωσιν. Οἱ μὲν Αἰτωλοὶ ἐδείχθησαν ἔχοντες ῥώμην, ἀλλ' ἄνευ τινὸς ἠθικῆς ἀρετῆς· οἱ δ' Ἀχαιοὶ τοῦναυτίου ἦσαν μὲν ἠθικώτεροι καὶ δικαιοῦτεροι καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, ἀλλ' ἐστεροῦντο τόλμης καὶ πολεμικῆς ἀνδρείας· ὅθεν ἀπολέσθη ὅπερ ἀμφοτέροι ὁμοῦ ἐδύναντο νὰ πράξωσι, μᾶλλον δὲ συνέτριψαν τὰς ἑαυτῶν δυνάμεις πρὸς ὄφελος τῶν ξένων. Ἐὰν τὴν πολεμικὴν τῶν Αἰτωλῶν τόλμην διηύθυνεν ἡ ἀρχαῖκή τοῦ Φιλοποίμενος καὶ τοῦ Λυκόρτα σωφροσύνη ἢ Ἑλλάς ἴσως ἤθελεν ἀντιστῆ εἰς τὴν ἀκμάζουσαν τότε Ῥώμην, διότι ἡ Ἑλλάς δὲν ἠττήθη ὑπὸ τῶν Ῥωμαϊκῶν λεγεῶνων, ἀλλ' ὑπὸ τῶν ἐμφυλίων πολέμων ἀντῶν τῶν Ἑλλήνων, διότι, παραλειπομένων τῶν ἀρχαιοτέρων ἀπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου μέχρι τῆς καταστροφῆς τῆς Κορίνθου οὐδέποτε ἔπαυσαν καὶ πόλεις καὶ βασιλεῖαι πολεμοῦσαι ἀλλήλαις περὶ πρωτείων. Οἱ γενναιότεροι τῶν Ἑλλήνων ἀπῆρχοντο εἰς τὴν Ἀνατολὴν καὶ ἡ Ἑλλάς ἐπὶ δύο αἰῶνας ἐξητλεῖτο ὑπὲρ χρυσοῦ ὅπερ τὴν διέφευρε· τὰ κακῶς συνηγμένα πλούτη κακῶς καὶ δαπανῶνται, μόνον τὰ μετὰ πολλοῦ ἰδρώτος καὶ μόχθου δικαίως ποριζόμενα τρέφουσι τὸν κεκτημένον. Κατὰ τὸν Πολύβιον ἡ Ἑλλάς ἀπολέσθη διὰ λειψανδρίαν, διότι διὰ τῶν ἀνατολικῶν κατακτήσεων ἔχυσε τὸ τιμιώτερον αὐτῆς αἷμα χάριν ξένου συμφερόντων. Οἱ βασιλεῖς τῆς Περγᾶμου, τῆς Ἀντιοχείας καὶ Αἰγύπτου Ἕλληνας εἶχον στρατιώτας καὶ Ἕλληνες κατεῖχον ὅλας τὰς πολιτικὰς καὶ στρατιωτικὰς θέσεις. Καθ' ἣν δ' ἐποχὴν ὁ Ἀντίγονος κατέβαλε τὴν ἐλευθερίαν τῆς Σπάρτης οἱ γενναιότεροι τῶν Δακεδαίμονιων ἐμάχοντο ὑπὸ τὸν Βάνθιππον ἐν Ἀφρικῇ ὑπὲρ τῶν Καρχηδονίων. Ἐπὶ δὲ τοῦ πρὸς Φίλιππον πολέμου ὁ Σκόπας ἐστρατολόγησεν ὑπὲρ τοῦ Πτολεμαίου τὸ ἄνθος τῆς νεότητος τῶν Αἰτωλῶν περὶ τοὺς ἑξακισχιλίους, ἄνευ ἀντιστάσεως τοῦ στρατηγοῦ Διαιίου 1). Ἀλλὰ μῆπως ὁ Δαρείος δὲν εἶχε πεντήκοντα

(1) Τιτ. Διβ. β. 43.

χιλιάδας Ἑλλήνας; Ἐπαθε δηλαδή ἡ Ἑλλάς πρὸς τὴν Ἀσίαν ὅ,τι ἡ Ἰσπανία κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα, ἀκράτητος μεταναστεύσασα πρὸς τὸν νέον κόσμον ¹⁾· ἀλλὰ πλὴν τοῦ διηνεκοῦς ἐκπατρισμοῦ τῶν γενναιοτέρων ἀνδρῶν τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν Ἀσίαν, οὐχ ἤκιστα ἐφθάρη καὶ ὑπὸ τῶν ἀλλεπαλλήλων δηώσεων ἐν τοῖς πολέμοις· θλιβερὰν εἰκόνα διαγράφει τούτων ἕκασταχοῦ ὁ Πολύβιος, μάλιστα τῶν γενομένων κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Συμμαχικοῦ πολέμου, μετὰ πικρίας στηλιτεύων καὶ ἀποστρεφόμενος τοὺς πάντας. Αἱ ἑλληνικαὶ πόλεις ἐφθείροντο πρὸς ἀλλήλας, καὶ τὸ δίκαιον οὐδαμοῦ ἐτηρεῖτο. Οἱ ἰσχυρότεροι ἢ οἱ ὀχυρωτέρων ἔχοντες χώραν ἤγον καὶ ἔφερον τοὺς γείτονας· τοῦτο ἐποιοῦν οἱ Ἰλλυριοὶ κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν. Οἱ Ἑπειρώται, οἱ Ἀκαρνανεὺς καὶ μάλιστα οἱ Αἰτωλοὶ ληστρικῶς ἔζων· τὰ δυτικὰ τῆς Πελοποννήσου παράλια καὶ πολλὰ τῶν νήσων ἦσαν αἱ προχειρότεροι πρὸς διαρπαγὴν χωραὶ ²⁾. Τοῖς Αἰτωλοῖς συνεμάχουν οἱ Κερκυραῖοι καὶ οἱ Ἰλλυριοὶ, πλὴν εἴποτε διεφώνουν κατὰ τὴν διανομὴν τῶν λαφύρων. Οἱ Ἀκαρνανεὺς ἐπέβλεπόν τινας τῆς Ἠλείας χώρας, οἱ Λακεδαιμόνιοι τὴν Μεσσηνίαν· οἱ ἐν Θήβαις τῆς Θεσσαλίας ἐβλαπτοῦν τὰς γειτονεούσας τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Φθιώτιδος πόλεις· ὅθεν καταλαβὼν αὐτὰς ὁ Φίλιππος ἐξηνδραπόδισε τοὺς κατοίκους καὶ ἐπόκισε Μακεδόνας· αἱ δὲ διαρπαγαὶ οὐχὶ ἄπαξ οὐδὲ δις καὶ τρίς ἐγίνοντο, ἀλλὰ συνεχῶς παρὰ πάντα τὰ θεῖα καὶ ἀνθρώπινα δίκαια· ὥστε πανταχοῦ ἦτο κοινὴ τῶν χωρῶν συνδήσις καὶ γενικὴ κατεῖχε τοὺς πάντας δυσπιστία ³⁾. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Φιλιππικοῦ πολέμου οἱ Αἰτωλοὶ μετὰ τῶν Ῥωμαίων στρατηγούντος τοῦ Σκόπα ἐκ ὑπατεύοντος τοῦ Δαβινηοῦ, ἀφ' οὗ κατέλαβον τὴν ἀτυχῆ πατρίδα μου Ἀντίκυρραν, σύμμαχον οὐσαν κατ' ἀνάγκην τῶν Μακεδόνων,

ἐξηνδραπόδισαν καὶ ἀπήγαγον εἰς Ῥώμην τέκνα καὶ γυναῖκας ⁴⁾. Οἱ Μαντινεῖς παρασπονδήσαντες κατέσφαξαν πεντακοσίους Ἀχαιοὺς πεμφθέντας αὐτοῖς κατ' αἴτησιν ἐπὶ φυλακὴν· οἱ δὲ Ἀχαιοὶ ἀντεκδικούμενοι ἐλόντες ἀνάστατον ἐποίησαν τὴν Μαντινείαν, πωλήσαντες τέκνα καὶ γυναῖκας ²⁾. Οἱ Αἰτωλοὶ κατὰ τὸν συμμαχικὸν πόλεμον ἐδήουν τὴν χώραν τῶν Μεσσηνίων, Ἀχαιῶν, Ἀκαρνανῶν, ὁ δὲ Φίλιππος καὶ οἱ Ἀχαιοὶ τὴν τῶν Αἰτωλῶν καὶ συμμάχων. Καὶ παρατηρεῖ τις ὅτι ἐξέλιπε πᾶς πρὸς τὰ θεῖα σεβασμός. Οἱ Αἰτωλοὶ ἡγουμένου αὐτῶν τοῦ Σκόπα εἰσελάσαντες εἰς Ἑπειρον κατέσκαπτον καὶ τὰ τεῖχη καὶ τὰς οἰκίας καὶ τὸ γυμνάσιον· ἐνέπρησαν τὰς στοὰς καὶ διέφθειραν τὰ ἀναθήματα, ὅσα πρὸς κόσμον ἢ χρεῖαν ὑπῆρχον τοῖς εἰς τὰς πανηγύρεις συμπορευομένοις καὶ ἀνέτρεψαν καὶ τὰς εἰκόνας τῶν βασιλέων ἀπάσας· τὸ δὲ χεῖριστον «παραγενόμενος ὁ Σκόπας εἰς Αἰτωλίαν, οὐχ ὡς ἡσεβηκῶς ἀλλ' ὡς ἀγαθὸς ἀνὴρ εἰς τὰ κοινὰ πράγματα γεγονὼς, ἐτιμᾶτο καὶ περιεβλέπετο πλήρεις ἐλπίδων κενῶν καὶ φρονήματος ἀλόγου πεπονηκῶς τοὺς Αἰτωλοὺς ³⁾. Ταῦτα δ' ἔπραξε καὶ τὸ ἐπόμενον ἔτος ὁ στρατηγὸς τῶν Αἰτωλῶν Δωρίμαχος, ὃς παραγενόμενος εἰς Δωδώνην καὶ τὸ ἱερὸν καὶ τὰς στοὰς ἐνέπρησε καὶ πολλὰ τῶν ἀναθημάτων διέφθειρε, κατέσκαψε δὲ καὶ τὴν ἱερὰν οἰκίαν· ὥστε, ὡς λέγει ὁ Πολύβιος, οἱ Αἰτωλοὶ ἔπραττον παρὰ τὰ κοινὰ τῶν ἀνθρώπων ἤθη ⁴⁾. Παραπλήσια δὲ ἔπραττε καὶ ὁ Φίλιππος ἐπελθὼν μετὰ ταῦτα ἐπὶ τοὺς Αἰτωλοὺς καὶ καταλαβὼν τὴν πρωτεύουσαν αὐτῶν Θέρμον, οἷον ἀντεκδικούμενος πρὸς ὅσα ἐκείνοι ἔπραξαν ἐν Δωδώνῃ, «τὰς τε στοὰς ἐνέπιμπρασκε καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ἀναθημάτων διέφθειρεν,» ὄντα πολυτελῆ καὶ μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας καὶ δαπάνης

(1) Πολ. Β. Στράβ. Ι. 477.

(2) Πολ. Β. Σ.

(3) Πολ. Ε. Ρ. 8.

(1) Πολ. Β. νκ. νθ.

(2) Δύτ. Θ'. λθ. 2, 3. Λιβ. κς. 26.

(3) Αὐτ. δθ. Δ'. 9 β'.

(4) Αὐτ. Δ. 9 ζ.

ἔχειργασμένα ἔνια· τὰς δὲ τῶν οἰκιῶν ὀροφὰς οὐ μόνον ἐνεπίμπρασκον ἀλλὰ καὶ μέχρις ἐδάφους κατέσκαψαν· ἀνέτρεψαν δὲ περὶ τοὺς δισχιλίους ἀνδριάντας, ὧν πολλοὺς διέφθειραν, πλὴν ὅσοι θεῶν ἐπιγραφὰς ἢ τύπους εἶχον. Ὁ δὲ βασιλεὺς καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἐσεμνύοντο ὡς δικαιοτάτα πράττοντες καὶ προσηκόντως, οἷον ἀμυνόμενοι τοῖς ὁμοίοις τὴν τῶν Αἰτωλῶν ἀσέβειαν. Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ Ἥλεια, ἣτις εἶχε μεγάλη πλοῦτη καὶ ἦτο ἡ πολυανθρωποτάτη τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν ἐπὶ Πολυβίου, καὶ ἣτις διὰ τὸν ὑπάρχοντα τοῦ Διὸς ναὸν ἐπὶ πολὺν χρόνον ἔμεινεν ἄπειρος πάσης πολεμικῆς δοκιμασίας καὶ παντὸς δεινοῦ, ὀλιγορήσασα τῆς εἰρήνης «ἣς πάντες εὔχονται τυχεῖν καὶ μετασχεῖν» καὶ ἦν ἐδύνατο νὰ ἔχη παρὰ τῶν Ἑλλήνων πάντα τὸν χρόνον ἀδήριτον, περιεπλήχθη εἰς ἔριδας πρὸς Ἀρκάδας, μετέβαλε τὸν εἰρηνικὸν καὶ γεωργικὸν τρόπον τοῦ ζῆν, καὶ ἀντὶ ν' ἀνακτήσῃται τὴν παλαιὰν ἀσυλίαν, ἐξετέθη εἰς πειρασμοὺς ὁμοίους τοῖς ἄλλοις καὶ ἐδοκίμασε τὴν αὐτὴν ἐκείνοις τύχην ¹⁾. Πᾶσα πίστις, λέγει ὁ Πολύβιος, παρ' Ἑλλήσιν ἐξέλιπε καὶ τάλατον μόνον πιστευόμενός τις ἔχει ἀντιγραφεῖς δέκα καὶ σφραγίδας καὶ μάρτυρας διπλάσιους καὶ ἦτο σπάνιον νὰ εὔρη τις ἀνδρα ἀπερχόμενον τῶν κοινῶν καθαρῶντα ²⁾. Ἐν γένει δὲ τοσαύτη ἦτο ἡ ἔνεκα τοῦ πολέμου ἀθλιότης τῆς Ἑλλάδος ὥστε οἱ πολλοὶ ἔλεγον εἰμὴ ταχέως ἀπολώμεθα οὐκ ἂν ἐσώθημεν.

Ἐν τούτοις ἀφίκετο ὁ Μόμμιος ὅστις ἀποστείλας εἰς Μακεδονίαν Μέτελλον καὶ τοὺς μετ' ἐκείνου ἀπέμεινεν ἐν Ἰσθμῷ ἕως οὐ συνηθροίσθη πᾶσα ἡ παρασκευὴ, ἣν ἀπετέλουν τρεῖς χιλιάδες καὶ πεντακόσιοι ἵππεις καὶ εἴκοσι τρεῖς χιλιάδες πεζοὶ, ἐπὶ τούτοις τοξόται Κρήτες καὶ ἐκ Περγάμου ὁ Φιλοποίμην στρατιώτας ἄγων παρ' Ἀττάλου. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Ῥωμαῖοι ἀφυλακτότερον εἶχον ὑπὸ φρονήματος, οἱ Ἀχαιοὶ ἐφορμήσαν-

τες περὶ πρώτην φυλακὴν ἐφόνευσαν πολλοὺς καὶ ἔλαβον ἕως πεντακοσίας ἀσπίδας· ὅθεν ἐπαρθέντες ἐπὶ τούτοις ἐφόρμησαν ἐπὶ τοὺς Ῥωμαίους πρὶν οὗτοι ἄρξωσιν τῆς μάχης· ἀλλ' ἅμα ἐγένετο ἡ προσβολὴ τὸ ἵππικὸν τῶν Ἀχαιῶν ἔφυγεν, οἱ δὲ πεζοὶ ἀντιστάντες ἐπὶ τινα χρόνον, περικυκλωθέντες ἐτράπησαν εἰς φυγὴν· καὶ ἂν μὲν εἰσήρχοντο εἰς Κόρινθον ἴσως ἐλάμβανον μετριωτέρους ὄρους εἰρήνης πρὸς ἀπαλλαγὴν πολιορκίας· ἀλλ' ὁ Δίαιος εὐθύς ἔφυγεν εἰς Μεγάλην πόλιν ἄγγελος τῶν κακῶν γεινόμενος, καὶ ἀποκτείνας ἰδίᾳ χειρὶ τὴν γυναῖκα, ἵνα μὴ γένηται αἰχμάλωτος, ἔπιε φάρμακον καὶ ἐτελεύτησεν «εἰοκίαν μὲν παρασχόμενος Μενάλκιδᾳ, λέγει ὁ Πausanias, τὴν εἰς χρήματα πλεονεξίαν, εἰοκίαν δὲ καὶ εἰς τὴν θάνατον δειλίαν» ¹⁾. Οἱ δὲ διασωθέντες εἰς Κόρινθον Ἀχαιοὶ ἔφυγον νυκτὸς μετὰ πολλῶν Κορινθίων. Ὁ δὲ Μόμμιος εὐρῶν ἀναπεπταμένως τὰς πύλας ἐδίσταζε νὰ εἰσέλθῃ ὑποπτεύων ἐνέδραν. Μετὰ τρεῖς δ' ἡμέρας εἰσελθὼν ἔθεσε πῦρ καὶ κατέκαυσε τὴν Κόρινθον, καὶ τοὺς πλείστους τῶν ἀπομεινάντων ἐφόνευσαν οἱ Ῥωμαῖοι ἀφέντες τοὺς παῖδας καὶ τὰς γυναῖκας ὅσαι διεσώθησαν ἐκ τοῦ φόνου. Τῶν δὲ ἀναθημάτων καὶ τοῦ ἄλλου κόσμου τὰ μὲν μάλιστα ἀξιοθέατα ἔλαβε μεθ' ἑαυτοῦ, τὰ δ' ἔδωκε τῷ Φιλοποίμην στρατηγῷ τοῦ Ἀττάλου, ὧν πολλὰ λέγει ὅτι εἶδε καὶ ὁ Πausanias ²⁾. Ὁ δὲ Πολύβιος ἀναφέρει τὴν ὀλιγορήν τῶν στρατιωτῶν Ῥωμαίων στιγματίζων, ὅτι παρὼν εἶδε πίνακας ἐρριμμένους ἐπὶ ἐδάφους τοὺς δὲ στρατιώτας παίζοντας πεσοῦς ἐπ' αὐτῶν· κατ' ὄνομα δὲ μνημονεύει τὴν ὑπὸ Ἀριστείδου εἰκόνα τοῦ Διονύσου, περὶ οὗ εἶπόν τινες ὅτι ἐρρέθη τὸ «οὐδὲν πρὸς Διόνυσον», καὶ ἦν ὁ Στράβων εἶδεν ἐν Ῥώμῃ ἐν τῷ Δημητρώφω ναῷ, καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ Ἡρακλέους καταπονουμένου ὑπὸ τοῦ χιτῶνος τῆς Διανείρας. Καὶ τὰ πλείστα δὲ καὶ ἄ-

(1) Πολ. Δ. οδ.

(2) Αὐτ. ΣΓ' ς.

(1) Πaus. Ζ' ις. 6.

(2) Αὐτ.

ριστα τῶν ἄλλων ἐν Ῥώμῃ ἀναθημάτων ἐκ Κορίνθου ἐκομίσθησαν, προστίθησιν ὁ αὐτός· τινὰ δὲ εἶχον καὶ αἱ περίξ πόλεις, δόντος τοῦ Μομμίου ¹⁾. Οὕτω κατασραφείσα ἡ Κόρινθος καὶ κατὰ τὸν τῆς καταστροφῆς χρόνον ἔτυχε μεγάλης παρὰ τοῖς ὀρώσι συμπαθείας καὶ κατὰ τοὺς ὑστερον χρόνους εἰς ἔδαφος κατεβριμμένη πολλὴν ἐποίει ἔλεον εἰς τοὺς ἑκάστοτε θεωροῦντας· καὶ οὐδεὶς διήρχειτο αὐτὴν ἄδακρυς ὀρῶν μικρὰ συντρίμματα τῆς παλαιᾶς εὐδαιμονίας καὶ δόξης. Ὄθεν μετὰ ἑκατὸν ἔτη θεασάμενος αὐτὴν ὁ Καῖσαρ ἀνέκτισε ²⁾ πέμψας ἀπελευθερούς· οὗτοι δὲ ἀνασκάπτουτες τοὺς τάφους εὗρισκον ἄπειρα πήλινα καὶ χάλκινα ἀγγεῖα (τορευμάτα) ἐξαίρετα διὰ τὴν τέχνην, ἅτινα πωλοῦντες ἀπέκτησαν πολλὰ χρήματα καὶ τούτου ἕνεκα πολλοὶ ἄλλοι νεκροκορίνθιοι ἐπλήρωσαν τὴν πόλιν, οἵτινες οὐδένα τάφον ἀφήκαν ἄσκαφον ³⁾. Οὕτως ἐξηφανίσθη ἡ ἀρχαιοτάτη τῶν ἐλληνικῶν πόλεων, ἣν ὁ ποιητὴς ἀφνειὸν ἀπεκάλεσε καὶ ἦτις περὶ τε τὴν τεχνικὴν καὶ τὴν ἄλλην φιλοκαλίαν ἡμιλλᾶτο ἐπαξίως πρὸς τὰς Ἀθήνας καὶ ἦτο διὰ τὸ πλῆθος τῶν εἰκόνων καὶ ἀγαλμάτων τὸ μουσεῖον τῆς Ἑλλάδος ⁴⁾. Μετὰ τὴν ὑπὸ Καίσαρος ἀνάκτισιν ἡ Κόρινθος κατέστη μία τῶν καλλιτέρων ἐν Ἑλλάδι ῥωμαϊκῶν ἀποικιῶν ἐπὶ πολλὸν χρόνον καὶ ἡ ἔδρα τοῦ ῥωμαίου στρατηγοῦ.

Ἐλὼν τὴν Κόρινθον ὁ Μόμμιος τὴν μὲν χώραν αὐτῆς ἐπέτρεψε τοῖς Σικωνίοις εἰς καλλιέργειαν, τῶν δὲ ἄλλων πόλεων, ὅσαι μετέσχον τοῦ πολέμου καθεῖλε τὰ τείχη καὶ ἀφῆρετο τὰ ὄπλα πρὶν ἔλθωσιν οἱ δέκα πρέσβεις, οἱ ἀπο-

στελλόμενοι συνήθως μετὰ τὴν κατάκτησιν χώρας τινὸς ἵνα βοηθῶσι τὸν ὑπάτον. Τούτων δ' ἐλθόντων διελύθησαν τὰ συνέδρια τῶν Ἀχαιῶν, Φωκῶν καὶ Βοιωτῶν καὶ ἄρχοντες ἀπὸ τιμημάτων διωρίσθησαν· ἐπεβλήθη φόρος ἐτήσιος καὶ ἀπηγορεύθη τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ δύναται νὰ ἔχη ἕκαστος κτήματα ἐκτὸς τῶν ὀρίων τῆς ἰδίας πόλεως. Μετὰ τινὰ ἔτη ἀπηλλάγησαν μὲν τοῦ φόρου καὶ ἐπετρέπη ν' ἀποκτήσωσι καὶ κτήματα ὑπὲρ τὰ ὄρια, ἀλλ' ἡ Ἑλλὰς μετεβλήθη εἰς ῥωμαϊκὴν ἐπαρχίαν Ἀχαΐα μετονομασθεῖσα, διοικουμένη ὑπὸ ἀνθυπάτου Ῥωμαίου, καὶ τὴν πτώσιν αὐτῆς ἠκολούθησαν μετ' οὐ πολὺ αἱ Ἀθήναι, ἡ Κρήτη καὶ ἡ Ῥόδος εἰς ἃς ὑπελείπετο ἤδη μικρὰ ἐλευθερίας σκιά. Ἐνταῦθα δὲν δύναται τις νὰ μὴ κλαύσῃ διὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς Κορίνθου καὶ τὴν βαυδαλικὴν τῶν ἀριστουργημάτων αὐτῆς καταστροφὴν καὶ ἱεροσυλίαν. Ἀλλὰ μήπως μόνῃ ἡ Κόρινθος ἐπάθε ταῦτα; Πανταχοῦ ὅπου ἐπάτων οἱ Ῥωμαῖοι παραπλήσια ἔπραττον. Τὰ αὐτὰ ἐλέγχει αὐτὸς ὁ Πολύβιος πράξαντας ἐν Συρακούσαις, ἀφ' ὧν τὰ πάντα καὶ εἰκόνας καὶ ἀνδριάντας εἰς Ῥώμην μετέφερον. Διὰ τὰ αὐτὰ δὲ παραπονεῖται παρὰ Διβίῳ Χαλκιδεύς τις ἐν Ῥώμῃ παράλυτος, ἐλθὼν κατὰ τῶν Ῥωμαίων στρατηγῶν, οἵτινες ἐπολέμουν τὸν κατὰ Περσέως πόλεμον ⁽¹⁾. Πόσα πλοῦτη ἀπωλέσθησαν ἀπὸ τῶν ἐλληνικῶν πόλεων ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, ἀφ' οὗ ἤρξαντο κατεχόμενοι ὑπὸ θαυμασμοῦ πρὸς τὰς ἐλληνικὰς τέχνας! Ἀπὸ τῶν τοιούτων δὲ πράξεων θέλων ν' ἀποτρέψῃ αὐτοὺς ὁ Πολύβιος περιπαθῶς λίαν καὶ μετὰ πικρίας ὅσον ἦν τότε δυνατὸν ἐλέγχει τοὺς Ῥωμαίους χαρακτηρίζων αὐτὰς ὡς ἀπὸ τοῦ ἰδίου βίου ἀπομάκρυνσιν καὶ συμβουλεύων τοὺς στρατηγούς ν' ἀπέχωνται τῶν ἔργων ἅτινα ἐναπολείπουσιν ἀνεξάλειπτον τὸ μῖσος εἰς τὰς τῶν παθόντων καρδίας. «Ἐκ τούτων, λέγει, οὐ μόνον φθόνος, ἀλλ' οἶον ὀργή τις ἐκκαίεται πρὸς τοὺς εὐτυχοῦντας· ἡ γὰρ τῶν ἰδίων

(1) Στρ. Η. κγ'.

(2) Διόδ. Δ. λβ'. 27.

(3) Στρ. Η. κγ'.

(4) Κατὰ τὴν τελευταίαν ἐν Λονδίῳ διεθνή ἐκθεσὶν ἐξέθηκε παμμεγέθη ἐλαιογραφία ἐπινομία· «Αἱ τελευταῖαι ἡμέραι τῆς Κορίνθου» ὁ Γάλλος Τόνυ—Ροβέρτος—Φλωρὸ (Ἐφημ. Συζητ. ἀριθ. 129 τοῦ ἔτους 1874). Τοιοῦτοι δυστυχῶς νεκροκορίνθιοι ἀνεφάνισαν καὶ πάλιν ἀνασκάπτοντες καὶ πωλοῦντες τὰ εὐρισκόμενα ἀγγεῖα εἰς ξένους (Κλειώ, ἑφημερ. Τεργιτή; ἀριθ. ...)

(1) Πολ. Θ' ε'.

περιπετειῶν ἀνάμνησις ὡς ἂν εἰ προτροπή τις ἐστί πρὸς τὸ κατὰ τῶν πραγμάτων μῖσος. Ταῦτα δὲ εἰρήσθω μοι, προσθέτει, χάριν τῶν μεταλαμβάνοντων αἰεὶ τῆς δυναστείας, ἵνα μὴ σκυλεύοντες τὰς πόλεις κόσμον ὑπολαμβάνουσι εἶναι ταῖς ἑαυτῶν πατρίσι τὰς ἀλλοτρίας συμφοράς¹⁾. Ἄλλ' ἂν τοιαῦτα ἔλεγε τότε ὁ Πολύβιος πρὸς τοὺς ἰσχυροὺς Ῥωμαίους, τί ὑπολείπεται νὰ εἴπωμεν ἡμεῖς σήμερον πρὸς ἐκείνους οἵτινες καὶ τὰ ὑπολειπόμενα τῆς παλαιᾶς προγονικῆς εὐκλείας τρίμματα, ὅσα ἢ ἐν γῇ κεχωσμένα οἱ προπάτορες ἡμῶν κατέλιπον κληρονομίαν ἢ οἱ αἰῶνες ἐσεβάσθησαν, ταῦτα διαρπάζοντες ἀπέρχονται τῆς ἐπιστήμης τ' ὄνομα ψευδώνυμον προφέροντες; Πόση ἄρα γε ἐναπομένει εἰς πάντα Ἑλλῆνα δυσμένεια, ἵνα μὴ εἴπω τι πλειότερον, πρὸς τοὺς τὰ τοιαῦτα πράξαντας καὶ πράττοντας, ὅτε διορῶ τοὺς πατρικοὺς θησαυροὺς καθ' ἅπασαν τὴν ὑφήλιον περισπειρομένους; Τοῦτο δὲν ἀρκεῖ ν' ἀφυπνίσῃ ἡμᾶς ὅταν θεωρῶμεν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τὰ ἡμέτερα περιφερόμενα τῆδε κάκεισε πρὸς κόσμον; Δὲν ἐξεγείρουσιν εἰς συναίσθησιν τοῦ ἰδίου προγονικοῦ μεγαλείου, ὅπερ τοσοῦτοι αἰῶνες κατεπάτησαν καὶ δεινῶς κατέφθειραν; Θὰ ἔλθῃ ἄρα γε ἡμέρα καθ' ἣν τὰ διεσπαρμένα ταῦτα πλοῦτη τοῦ ἔθνικοῦ κόσμου περισυναχθέντα θὰ κοσμήσωσιν, ἂν μὴ τὸν ἰδιωτικὸν βίον τὸν δημόσιον τοῦλάχιστον; Θὰ ἔλθῃ ἄρα γε ἡμέρα καθ' ἣν οἱ ἐπιγιγνόμενοι συνηγμένοι ὄρωντες ἐν τοῖς δημοσίοις ἡμῶν μουσείοις τὸν πανταχοῦ νῦν περικοσμοῦντα τὰ τῶν ἄλλων, θὰ δύνανται νὰ ἐνορῶσι μετὰ ἔθνικῆς μεγαλοπρεπειᾶς καὶ ἀγαλλιᾶσεως τὸ πάτριον σέμνωμα πάσης ἑλληνικῆς καρδίας;

Γ'. Ἰστορήσαντες ἀνωτέρω τὰ τελευταῖα ἐν Ἑλλάδι γεγονότα, διεγράψαμεν συγχρόνως καὶ σύντομον μὲν ἀλλ' ἀληθὲς εἰκόνα τῆς ἠθικῆς καὶ ὑλικῆς τῶν Ἑλλήνων παρακμῆς. Ἦδη δὲ ἵνα συμπληρώσωμεν τὴν ὅλην εἰκόνα τῆς Ἑλ-

(1) Αἰδ. μγ' 8.

λάδος ἐπιρρίψωμεν μικρὸν βλέμμα καὶ ἐπὶ τῶν στρατηγησάντων καὶ τοῦ στρατιωτικοῦ ὀργανισμοῦ, καὶ ἴδωμεν τὰ αἷτια τῆς τοιαύτης καταστάσεως διότι ἡ τῶν αἰτιῶν θεωρία πλὴν τῆς ψυχαγωγικῆς πολλὴν παρέχει τὴν ὠφέλειαν.¹⁾

Δύο ἀρεταὶ δύνανται νὰ διασώσωσι κατὰ τὸν Πολύβιον ἔθνος τι, ἢ τε πρὸς τοὺς πολεμίους ἀνδρεία καὶ ἢ πρὸς σφᾶς αὐτοὺς ὁμόνοια²⁾. Ἄλλ' ἐν Ἑλλάδι ἔλειπον ἀμφότεραι· οἱ ἐμφύλιου σπαραγμοῖ, οἵτινες ἀπὸ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἤρξαντο, κατέφθειραν τὴν χώραν, οὐχ ἥκιστα παθοῦσαν καὶ διὰ τῶν εἰς τὴν Ἀσίαν στρατολογουμένων καὶ ἀποδημούντων. Πάντων δὲ μάλιστα ὑπὸ τούτων ἔπαθεν ἡ Μακεδονία. Ἄλλα καὶ οὕτως ἡ Ἑλλὰς ἦτο εἰσέτι λίαν ἰσχυρὰ συνηνωμένη, ἔν' ἀντιστῆ καὶ ἀποδιώξῃ τοὺς Ῥωμαίους· διότι καὶ στρατιώτας καλῶς γεγυμνασμένους εἶχε καὶ στρατιωτικὸν ὀργανισμόν οὐχ ἥττονα τοῦ τῆς Ῥώμης. Τοῦτο δὲ λεγόμενον μάλιστα ἐπὶ τῶν Μακεδόνων εἶναι ἀληθέστατον· ὅθεν περὶ τῶν Ἀχαιῶν λόγον ὁ Διόδωρος ποιούμενος λέγει ὅτι οὐ δι' ἀνανδρίαν στρατιωτικὴν ἀλλὰ δι' ἀπειρίαν τῶν στρατηγῶν περιέπεσαν εἰς ὅσα ὑπέστησαν ἀκληρήματα.³⁾ Καὶ φαίνεται μὲν ὁ Πολύβιος ἠγούμενος ὑπερέχοντα τὸν στρατιωτικὸν ὀργανισμόν τῶν Ῥωμαίων, οὐ μὴν ἀλλ' ἡ φάλαγξ τῶν Μακεδόνων ἠδύνατο κράτιστα ν' ἀντιταχθῆ πρὸς τὰς Ῥωμαϊκὰς λεγεῶνας. Τοῦτο τοῦλάχιστον θέλων νὰ δηλώσῃ ὁ Πλούταρχος διηγεῖται ὅτι ὁ Παῦλος Αἰμίλιος «ὡς εἶδε τὴν τε Ῥώμην τοῦ συνιασπισμοῦ τῆς φάλαγγος καὶ τὴν τραχύτητα τῆς προσβολῆς, ἔκπληξις αὐτὸν ἔσχε καὶ δέος ὡς οὐδὲν ἰδόντα πώποτε θέαμα φοβερώτερον, καὶ πολλάκις ὕστερον ἐμνηστο τοῦ πάθους ἐκείνου καὶ τῆς ὕψους.»⁴⁾ Ὅπου δὲ μικρὸν μόνον τῆς Ἑλλάδος τμήμα, ἡ Μακεδονία, ὑπὸ τῶν

(1) Πολ. 5' α'.

(2) Αὐτ. 5' μς' 7.

(3) Διόδωρος· λδ' 26.

(4) Πλούτ. Αἰμ. ιθ' 4.

οικείων καταρραδιουργουμένη και ὑπὸ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων καταπολεμουμένη ἠδυνήθη νὰ πολεμήσῃ ἐπὶ τινα ἔτη πρὸς τὰς νικηφόρους πανταχοῦ ῥωμαϊκὰς στρατιάς, βεβαίως σύμπασα ἠνωμένη ἢ Ἑλλάς πολιτικῶς και στρατιωτικῶς οὐ μόνον μὴ νικηθῆ δὲν ἐφοβεῖτο ἀλλὰ και γενναιότερον τι νὰ πράξῃ ἢ θελε δυνηθῆ. Ἀλλὰ δυστυχῶς ἔλειπεν ἀπ' αὐτῆς τότε ἡ ἔθνικὴ ἐκείνη ἐνότης ἡ τὴν ἰσχὺν παράγουσα και δι' ἧς και ἔθνη και ἄτομα μεγαλοργοῦσι πανταχοῦ και πάντοτε, ἢ, ἵνα εἶπω ἀληθέστερόν τι, ἐνυπήρχεν ἐν τῇ τότε Ἑλλάδι ἡ ἀρχαία τῶν πόλεων φυλετικὴ ἔρις τοιαύτη, ὅποια ὑπάρχει μετὰ πολυχρονίους περὶ ἡγεμονίας φυλετικούς πολέμους, μετὰ ἐμφυλίους περὶ πολιτευμάτων και διακρίσεων γένους σπαραγμούς, και ὅποια προφαίνεται ὅπου τὰ ἀρχαία θρησκευτικά και ἔθνικα ἦθη ἐξέλιπον, ἐπίπλαστος δέ τις ὑπὲρ τοῦ ἀτομικοῦ συμφέροντος και τῆς ἰδίας φιλαυτίας ἐνέργεια ἀντικαθίστα τὴν ἀγνότητα τῶν ἀρχαίων πολιτικῶν ἀρετῶν. Ἐν τοιαύτῃ δὲ γεγηρακίᾳ και οὕτως ἀποσυντεθειμένη κοινωρία τὸ παρὸν και τὸ πρὸ ποδῶν τοῦ μέλλοντος προαιρουμένη, οὐδόλως ἀπίθανον ὅτι ἐφάνη νικῶσα νεαρὰ ἔθνικότης κατὰ μικρὸν και φρονίμως παρεμβαίνουσα και ἀφαιρουσα τὴν ἐλευθερίαν τῆς μόνης φυλῆς, ἣτις και ἡττωμένη ἔμελλε νὰ διαφιλονεικῆσῃ τὸν θρόνον, ὅπως διημφισβήτησεν. ¹⁾

Ἀλλὰ πλὴν τοῦ στρατιωτικοῦ ὀργανισμοῦ και τῆς στρατιωτικῆς ἀνδρείας ἡ Ἑλλάς και στρατηγούς ἀνέδειξε περὶ τὰ τέλη οὐχὶ μικροῦς. Πύρρος, Κλεομένης, Ἀντίγονος ὁ Δόσων, Φίλιππος, Φιλοποίμην και Λυκόρτας ἦσαν ἐκ τῶν ἀνδρῶν ὅτινες και τόλμην και ἐμπειρίαν στρατηγικὴν οὐ τὴν τυχοῦσαν εἶχον, και πρὸς τοὺς κρατίστους τῶν νικησάντων στρατηγῶν Ῥωμαίων δύναται τις νὰ παραβάλλῃ. Ἀλλὰ δυστυχῶς ἀπὸ τῶν πλειστών τούτων ἔλειπεν ἡ πολιτικὴ και στρατηγικὴ σύνεσις· διότι ἡ πολεμικὴ τῶν στρατηγῶν ἐμπειρία και τόλμη

εἶναι μὲν καλὴ και μέγα πρὸς νίκην, ἀλλ' ἄνευ τῆς πολιτικῆς συνέσεως εἶναι σχεδὸν ἀνωφελὴς και ἔστιν ὅτε ἐπιβλαβής. Πόσον ἀδέξιοι ἐδειχθησαν οἱ ἀρχηγοὶ τῶν Ἑλλήνων ἵνα κρατύνωσι τὰ ἴδια διὰ τῆς τῶν Ἑλλήνων φιλίας και πόσον τούναντιον ἐπιδέξιοι οἱ τῶν Ῥωμαίων! Ἡ ἀδέξιότης τῶν Μακεδόνων βασιλέων, τούναντιον δὲ ἡ φρόνησις τῶν Ῥωμαίων, ἠνάγκασε τοὺς Ἑλληνας ἵνα προσκαλέσωσι μᾶλλον ἀλλ' οὐχὶ νὰ πολεμήσωσι τοῖς Ῥωμαίοις. Ἐπὶ τοῦ μακεδονικοῦ πολέμου ὅλοι σχεδὸν οἱ Ἑλληνας συνέμαχον τοῖς Ῥωμαίοις, ἰσάριθμος δὲ σχεδὸν ἑλληνικὸς στρατὸς συνεπολέμησε μετὰ τῶν ξένων κατὰ τῶν οικείων ¹⁾. Ἀλλὰ μήπως ἐν Κορίνθῳ δὲν εἶδομεν Ἑλληνας συμπολεμοῦντας τοῖς Ῥωμαίοις; Τοιαύτη δυστυχῶς διαστροφή γίνεται τοῦ ἔθνικοῦ φρονήματος διὰ τοῦ ἐκπατρισμοῦ και τῆς τῶν γνωμῶν διαφορίας ὥστε και τὸν προφανῆ κίνδυνον σωτηρίαν τινὲς λογίζονται και ἀναισθήτως ὑπὸ τῶν παθῶν ἀγόμενοι τοὺς τῶν οικείων και τοὺς ἑαυτῶν κλοιοὺς χαλκεύουσιν! Οἱ ἡγεμόνες τῶν Μακεδόνων και τῶν ἄλλων πόλεων καταστρέφοντες συνήθως ὅσα πολεμοῦντες ἐλάμβανον, ἀπεξενούντο και ἔμειναν ἔρημοι συμμάχων, καθ' ὃν καιρὸν τὰ μάλιστα τούτων εἶχον χρεῖαν. Τούτου δὲ δὲν φαίνονται ἀπηλλαγμένοι παντελῶς οὐδ' αὐτὸς ὁ Κλεομένης και Φίλιππος, οἱ ἰκανώτατοι και δημοτικώτατοι τῶν τότε στρατηγῶν, ὁ μὲν τὴν Μεγαλόπολιν καταστρέψας ὁ δὲ τὴν Σπάρτην κολαφίσας. Οἱ Ῥωμαῖοι ἐποίησαντο μεγάλην πρόνοιαν περὶ τὴν αἴρεσιν τῶν στρατηγῶν οὗς ἐπεμφαν εἰς Ἑλλάδα ἵνα και τὰ ἦθη διαφέρωσι και ἑλληνικῆς παιδείας μετέχωσιν· ὅθεν οὐ μόνον κατὰ τοῦ Φιλίππου τὸν Τίτον ἀπέστειλαν ἑλληνικῆς παιδείας κάτοχον και διαλεγόμενον Ἑλληνηστὴ και « τὴν ὄψιν φιλόανθρωπον και τιμῆς ἀληθοῦς ἔραστην, » ἀλλὰ και κατὰ τοῦ Περσέως ὅμοιον αὐτῷ τὸν Αἰμίλιον Παῦλον ἐπεμφαν, ὃς τὴν τε ἐπιχώριον και πάτριον παιδείαν ἐπιμελῶς

(1) Ὅρατ. ἐπιστ. Β. α' 156.

(1) Διδ. μγ'. 6, 7, 8.

ἤσκει καὶ ἑαυτὸν καὶ τοὺς παῖδας τήν τε ἑλληνικὴν φιλοτιμότερον· διότι οὐ μόνον γραμματικούς καὶ σοφιστὰς καὶ ῥήτορας, ἀλλὰ καὶ πλάστας καὶ ζωγράφους καὶ πώλων καὶ σκυλάκων ἐπιστάτας καὶ διδασκάλους θήρας "Ἑλληνας εἶχεν ¹⁾). Οἱ τοιοῦτοι δὲ ἄνδρες καταλλήλως ὁμιλοῦντες καὶ πράττοντες, πλείστα διὰ τῆς πειθοῦς καὶ τῆς πρὸς τοὺς "Ἑλληνας οἰκειότητος ἔπραξαν ἢ διὰ τῶν ὄπλων ὡς ἐν παραδείγματι, ὁ μὲν Φίλιππος διερχόμενος τὴν Θεσσαλίαν τοὺς μὲν ἀνθρώπους ἐκ τῶν πόλεων ἀνίστα εἰς τὰ ὄρη, κατέκαιε δὲ τὰς πόλεις καὶ ἔδιδε τὰ χρήματα εἰς διαρπαγὴν τοῖς στρατιώταις, τούναντίον δὲ ὁ Τίτος ἐφιλοτιμῆτο καὶ παρεκάλεε τοὺς στρατιώτας νὰ βαδίζωσι κηδόμενοι ὡς διὰ χώρας οἰκείας καὶ παρακεχωρημένης πλέον εἰς αὐτούς. "Ὅθεν οὐδόλως παράδοξον ὅτι οἱ Μακεδόνες βλέποντες τὸν Τίτον φιλανθρώπως καὶ πρῶτος φερόμενον καὶ ἀκούοντες ἑλληνιστὶ διαλεγόμενον ἐκηλοῦντο καὶ ἀπερχόμενοι ἐνεπίμπλων τὰς πόλεις εὐνοίας πρὸς αὐτὸν, καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ περὶ τὸν Φίλιππον θεράποντες ἔλεγον ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι ἤρχοντο πολεμήσοντας οὐχὶ πρὸς "Ἑλληνας, ἀλλ' ὑπὲρ Ἑλλήνων πρὸς Μακεδόνας ²⁾). Διὰ δὲ τῆς τούτης τῶν στρατηγῶν εὐνοίας ἐπέτυχον οἱ Ῥωμαῖοι εὐκόλως νὰ διαιρέσωσι τοὺς "Ἑλληνας καὶ παραλαβόντες πρῶτον μὲν τοὺς Ἀχαιοὺς καὶ Αἰτωλοὺς κατὰ τοῦ Φιλίππου, ἔπειτα δὲ τὸν Φίλιππον καὶ τοὺς Ἀχαιοὺς κατὰ τῶν Αἰτωλῶν νὰ καταβάλωσι τοὺς "Ἑλληνας διὰ τῶν Ἑλλήνων μᾶλλον καὶ οὐχὶ διὰ τοῦ πολέμου.

Πρὸς δὲ τούτοις οἱ Ῥωμαῖοι ἵνα νικήσωσιν ὑπεβάλλοντο καὶ εἰς τὰς μάλιστα αὐθαιρέτους τῶν στρατηγῶν ἀπαιτήσεις καὶ ἐπιτιμῶντας ἠνείχοντο, οἱ δὲ "Ἕλληνες σπανίως καὶ ἐν καιροῖς χαλεποῖς φαίνονται παίζοντες μᾶλλον ἢ σπουδάζοντες περὶ τὴν ἐκλογὴν. Ὁ Ῥωμαῖος ὑπετάσσετο εὐπειθέστατα τοῖς

κρείσσοσιν ἐν τοῖς τοιοῦτοις καιροῖς, ὁ δ' "Ἕλλην σπανιώτατα, τούναντίον δὲ τῷ πλείω πρὸς χάριν λέγουσι ὅτε ὁ Αἰμίλιος Παῦλος ἠρέθη στρατηγὸς πρὸς Περσέα, συγκαλέσας ἐκκλησίαν τοῦ δήμου ἀπήτησε παρ' αὐτοῦ σιγὴν καὶ ὑπακοὴν εἰς πάντα τὰ κελευόμενα, ἂν ἐνόμιζαν ὅτι ἠδύνατο νὰ πράξῃ τι, εἰ δὲ μὴ, εἶπεν, ὅτι προετίμα νὰ παραιτηθῇ· οἱ λόγοι οὗτοι τοσαύτην αἰδῶ ἐνεποίησαν τοῖς πολίταις, ὥστε ἀπελθόντες ἐσεμνύνοντο ὅτι «τοὺς κολακεύοντας παρελθόντες εἴλουτο παρῆρσίαν ἔχοντα καὶ φρόνημα στρατηγόν.» «Οὕτως, ἐπιφωνεῖ ὁ Πλούταρχος, ἐπὶ τῷ κρατεῖν καὶ μέγιστος εἶναι τῶν ἄλλων, ἀρετῆς καὶ τοῦ καλοῦ δούλος ἦν ὁ Ῥωμαίων δῆμος ¹⁾.)» Ἀλλὰ παρ' Ἑλλησι συνήθως καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἐνδόξῳ περιόδῳ ὁ πλείω εἰπὼν ἀρεστὰ καὶ ἂν μὴ ἦτο ἰκανὸς, εὐδοκιμώτερος συνήθως ἐφαίνετο καὶ προετιμᾶτο τῶν ἄλλων. Καὶ αὐτὸ δὲ τῶν περσικῶν πολέμων τὸ σέμνωμα, ἢ ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχία, ἤθελεν ἀπολεσθῆ μετὰ πάσης τῆς Ἑλλάδος ἂν μὴ ὁ Θεμιστοκλῆς φρονίμως ποιῶν ἀπέκλειε τῆς στρατηγίας διὰ χρημάτων τὸν ἀνάξιον ἀντίζηλον Ἐπικῆδην τὸν Εὐφημίδου, δημαγωγὸν δεινόν, ἀναυδρον δὲ καὶ φιλάργυρον ²⁾). Ἀλλὰ μήπως ὁ Κλέων δὲν ἠρέθη συστράτηγος τοῦ Δημοσθένους, παίζοντος μᾶλλον τοῦ δήμου ἢ σπουδάζοντος; ³⁾). Καὶ φαίνονται μὲν καὶ παρὰ τῷ Ῥωμαϊκῷ λαῷ ἔστιν ὅτε ἀποπλανήσεις καὶ ἐκδικήσεις ἄκαιροι πρὸς τοὺς στρατηγούς, ἀλλ' ὑπήρχεν ἡ ἰσχυρὰ τῶν ἀριστοκρατῶν μερίς, ἣτις ἰσχυρὸν τιθεμένη ἀντιστάθμισμα ἀνέτρεπε τὰς ἀδίκους τοῦ δήμου ἀποφάσεις, ὅπως πάλιν ὁ λαὸς περιέστελλε τὴν ἀγέρωχον ἀριστοκρατικὴν καὶ τυραννικὴν τῶν ἰσχυρῶν πολλάκις πρόθεσιν. "Ὅθεν δικαίως ὁ Πολύβιος τοῦ πολιτεύματος ἀρετὰς μᾶλλον ἢ ἐλλείψεις θεωρεῖ τὰς τοιαύτας παρεκτροπὰς Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων.

(1) Πλούτ. Αἰμ. ζ'.

(2) Αὐτ. Τίτ. ε.

(1) Πλούτ. Αἰμ. ια'.

(2) Αὐτ. Θεμιστ. ζ'.

(3) Θουκ. Δ. κή. κθ'.

Περαιίνων ἐνταῦθα τὸν λόγον, κύριοι, ζητῶ συγγνώμην ὅτι ἀπετόλμησα νὰ ἐπιληφθῶ σπουδαιοτάτου θέματος καὶ δι' ἀσθενοῦς γραφίδος νὰ σκιαγραφήσω μέγα τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας γεγονός, σπουδαῖον καὶ πολύπειρον περὶ τὰ τοιαῦτα ἀπαιτοῦν ἄνδρα. Ἄλλ' ἐμοὶ μὲν ταῦτα εἰπῶντι βαιὰ καὶ πολλῶν δεόμενα ἔστω συγγνώμη.

Ἐπεὶ τὰ δισχίλια δὲ παρήλθον ἔτη ἀφ' οὗ ἐξέλιπεν ἡ ἀρχικὴ καὶ ἔνδοξος τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους αὐτονομία· ἔκτοτε τὸ πλεῖστον ὑπὸ δεσπότας ξένους ἔρπουσα ἡ Ἑλλάς οὐδέποτε ἔλησμόνησε τῆς παλαιᾶς εὐκλείας. Προηγουμένη πάντοτε καὶ κρατοῦσα τοῦ πολιτισμοῦ τὴν δᾶδα μετέδωκε καὶ εἰς τοὺς περὶ αὐτὴν, συνέσφιγξέ πως τὰ διάφορα συντρίμματα τοῦ ἀνατολικοῦ ῥωμαϊκοῦ Κράτους κατὰ τὴν μακρὰν βυζαντινὴν περίοδον, καὶ ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας μόνη πρὸς τοὺς πολλαχόθεν ἐπιδρομεῖς ἀντεπεξεληθούσα, ὑπέκυψε τελευταῖον εἰς τοῦ ἰσχυροτέρου τὴν δύναμιν. Ὡσπερ δὲ καθιερωμένη ἔστις ἐπὶ τέσσαρας ὅλους αἰῶνας κεχωσμένον κρατήσασα τὸν ἱερόν τῆς ἐλευθερίας σπιθῆρα ἀνέφλεξεν ἐσχάτως αὐτὸν εἰς μικρόν. Ἡ ἐλευθερία αὐτῆς ἔχαιρετίσθη μετὰ τῶν αἰσθημάτων ἐκείνων ἅτινα ἐμποιοῦνται φυσικῶς τῷ λόγῳ εἰς τοὺς παρακολουθοῦντας τῶν ἔθνῶν τὰς τύχας. Τὸν πρῶτον ἐνθουσιασμόν διεδέχθη ἡ ψυχρὰ στωϊκότης φίλων καὶ ἐχθρῶν, καὶ ἐπὶ πολλὰ ἔτη συνεζήτητο ἂν ἦναι δυνατὸν νὰ ἀναζήσῃ καὶ ἀναβλαστήσῃ μετὰ πολυχρόμιον οὕτω δουλείαν ἔθνος πρὸ αἰῶνων κατατεταγμένον εἰς τὴν τάξιν τῶν τεθνεώτων, καὶ ἀμφέβαλλον ἂν ὑπολείπεται εἰσέτι δημιουργικὴ δύναμις εἰς τὴν ἀναβλαστήσασαν παραφνᾶδα τοῦ γεγηρακότος ἑλληνικοῦ δένδρου, οὕτινος τὰ φύλλα καὶ τοὺς κλώνιας καὶ αὐτὸν τὸν κορμὸν πάντες οἱ αἰῶνες ξυλευόμενοι δεινῶς τῆδε κάκεϊσε διεφορήσαντο καὶ διεσκόρπισαν. Ἄλλ' εὐτυχῶς τὰ νέφη τοῦ δισταγμοῦ ἤρξαντο ἀπὸ τίνος διαλυόμενα καὶ κατὰ τὸν ἱστορικὸν Γαλάτην « ἡ νεωτέρα Ἑλλάς εἶναι μέγα τι

ἤδη ἀρξάμενον¹⁾ ». Τὴν δὲ ἀλήθειαν ταύτην ἀγωνίζεται νὰ ἐπιβεβαιώσῃ ἡ μικρὰ Ἑλλάς καὶ μετὰ ταύτης τὰ πανταχοῦ διεσπαρμένα αὐτῆς τέκνα διὰ τῶν γραμμάτων καὶ τῆς ἐπιστήμης, διὰ τῆς τέχνης καὶ βιομηχανίας καὶ διὰ τῆς ναυτιλίας καὶ τοῦ ἐκπολιτιστικοῦ ἐμπορίου καὶ πρὸς αὐτὸ τοῦτο τέλος καὶ ἡμεῖς σπεύδοντες συνερχόμεθα καθ' ἐκαστὴν ἐνταῦθα ὑπὸ τὴν ἀρωγὴν ἀγαθὰ καὶ φίλα τῷ πολιτισμῷ φρουοῦντος ἡγεμόνος.

Ταῦτα μὲν ἡμεῖς ἐπαξίως τῆς παλαιᾶς προγονικῆς εὐκλείας πράττομεν, ἡ δὲ τὸν Ἑλληνισμόν καθοδηγοῦσα Θεία Δύναμις, ἣτις ἐν μὲν τῷ ἔθνισμῷ Ἀθηνῶν κέκληται, ἐν δὲ τῷ χριστιανισμῷ Σοφία, δῶν ἡμῖν δύναμιν καὶ γνώσιν πρὸς τὴν τοῦ ὅλου συντέλειαν.

Κ. ΕΓΣΤΑΘΟΠΟΛΟΣ

ΘΕΟΒΑΛΔΟΣ

(Συνέχ. καὶ τέλος.)

— Τὴν κυριακὴν, κύριε, εἶπε τείνων μοι τὴν χεῖρα μὲ ὕφος τεθλιμμένον καὶ περιπαθές· τὴν κυριακὴν.

Ἐμελλε νὰ ἐξέλθῃ.

— Καλὴν νύκτα, Θεοβάλδε, εἶπεν ἡδέως ἡ Βαλερία πλησιάζουσα αὐτόν. Θεέ μου! δὲν διεσκεδάσατε ἀπόψε. Ἄ! καὶ ἐγὼ ἐπίσης προτιμῶ τὴν γωνίαν τῆς ἔστιας καὶ τὸν συγγενικὸν μας κύκλον.

Ἐπιστρέψας ἐκ Βωβαί, τὴν ἐπομένην κυριακὴν, κατέβην εἰς τὴν θύραν τοῦ Θεοβάλδου. Τὸν εἶρον μόνον ἐν τῷ γραφεῖῳ του. Ἦλθε πρὸς ἐμὲ καὶ μοὶ ἔτεινε τὴν χεῖρα μὲ ὕφος τεθλιμμένον, ἀλλ' ἐντελῶς ἀτάραχον. Δὲν περιέμενα νὰ τὸν εὐρῶ μὲ τοιαύτην φυσιογνωμίαν μαρτυροῦσαν φλέγμα μὴ συμβιβαζόμενον πρὸς ὅσα ἔμελλε νὰ μοὶ εἴπῃ. Ἐκάθισαμεν πρὸ τοῦ γραφείου του.

(1) Duruy τόμ. Α'. σ. 18.

— Κύριε, εἶπε παρουσιάζων μοι ἐπιστολὴν ἀνοικτὴν, ὁ ἐπίσκοπος τοῦ Δ. . ., συγγενῆς μου, ἀπέθανεν· ὁ Ἀνατόλιος εἶναι κληρονόμος του· ἀφῆκε καὶ εἰς ἐμέ διακοσίας χιλιάδας φράγκων.

— Ἐκ βάθους καρδίας σὰς συγγαίρω, ἀνέκραξα, καμμίαν ἰδέαν δὲν εἶχατε τῆς κληρονομίας ταύτης.

— Ὅχι. Τριπλασιάζει τὴν μικρὰν μου περιουσίαν. Εἶμαι εὐτυχῆς διὰ τὴν δεσποινίδα Βαλερίαν, ἀπεκρίθη διπλῶν πάλιν τὴν ἐπιστολὴν καὶ ῥίπτων αὐτὴν ἀποτόμος ἐπὶ τοῦ γραφείου.

Ἀμέσως ἐνόησα ποίος ἐνδοιασμός ἔμελλε νὰ ἐμποδίσῃ τὸν Θεοβάλδον νὰ διαλύσῃ τὸν γάμον του, καὶ ἐν τῷ βάθει τῆς καρδίας μου εὐχαρίστου τὸν Θεὸν, διότι μὲ ἐφαίνετο ὅτι ἡ ἔνωσις αὕτη ἔμελλε νὰ ἦναι πολὺ εὐτυχῆς. Ἐν τούτοις, εἶπον μετὰ τινος τρόμου·

— Θεοβάλδε, εἶχατε κάτι νὰ μοῦ ἐμπιστευθῆτε τὴν πρωίαν ταύτην, ἦλθα διὰ νὰ σὰς ἀκούσω.

— Ὅχι, τίποτε, κύριε, μὲ ἀπεκρίθη στηρίζων τὸν ἀγκῶνά του ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς, δὲν ἦτο τίποτε· συγχωρήσατέ με διότι σὰς ἔκαμα νὰ ἔλθετε.

Δὲν ἔσχον τὸ θάρρος νὰ ἐπιμεινω, τῷ εἶπον μόνον·

— Θεοβάλδε, εἰν ἔχετε λύπην τινα, νομίζω ὅτι δύνασθε εἰς γηραιὸν φίλον ὡς ἐμὲ νὰ τὴν ἐμπιστευθῆτε.

Ἐκίνησε τὴν κεφαλὴν μὲ ὕψος τόσον ἐπιφυλακτικόν, τόσον ψυχρὸν ὥστε ἡ συνομιλία ἔμεινεν εἰς τὸ σημεῖον τούτου. Ἡμερολόγιόν τι ἦτο ἐπὶ τῆς τραπέζης, ὁ Θεοβάλδος τὸ ἔλαβε καὶ μὲ ἔδειξε σημεῖόν τι διὰ τῆς γραφίδος ἐπὶ τῆς ἡμερομηνίας τῆς 25 νοεμβρίου.

— Μετὰ δέκα ἡμέρας, εἶπε· δὲν ἔλθω σμονήσαμεν καμμίαν διατύπωσιν;

— Καμμίαν, φίλε μου, τῷ ἀπεκρίθη κατεσπαραγμένος ὑπὸ τοῦ φλέγματος μεθ' οὗ ὠμίλει περὶ τῶν διατυπώσεων τούτων.

Παρέθεσαν τὸ πρόγευμα, καὶ ἡ συνδιάλεξις ἔμεινεν ἐπὶ τοῦ ἰδίου ἀντικειμένου· ὠμιλήσαμεν περὶ μυρίων πραγμάτων σχετικῶν πρὸς τὴν τελετὴν. Ὁ

Ἀνατόλιος δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ παρευρεθῆ εἰς αὐτὴν· εἶχεν ἀναχωρήσει διὰ νὰ τακτοποιήσῃ τὰς ὑποθέσεις τῆς κληρονομίας ἐκείνης ἣτις θὰ τῷ ἔδιδεν ἐξήκουτα χιλιάδων φράγκων ἐτήσιον εἰσόδημα.

Πρὸ πολλοῦ εἶχεν ἀποφασισθῆ ὅτι ὁ γάμος τῆς Βαλερίας θὰ ἐγένετο εἰς τὴν ἐξοχὴν ἐν θελκτικωτάτῃ οἰκίᾳ πλησίον τοῦ Μεδῶν. Ἡ κυρία Πὸνς εἶχεν ἀναθρέψει ἐκεῖ τὴν Βαλερίαν, καὶ εἰδός τι δεισιδαιμονίας τὴν κατεῖχε νὰ τὴν νυμφεῖσῃ εἰς τὸν αὐτὸν ναῖσκον ὅπου καὶ ἐκείνη εἶχε νυμφευθῆ· χωρὶς νὰ φανερώσω τὰ αἰτία, ἐπέμεινα ὥστε ἡ στέψις νὰ γίνῃ ὅλως οἰκογενειακῶς· ἡ ἀδελφὴ μου μὲ ἄφηνεν ἐλεύθερον, καὶ σχεδὸν ἐξεπληττόμην, ἐπειδὴ ἤξευρα ὅτι πολὺ ἠγάπα τὴν ἐπίδειξιν. Ἐπρεπε νὰ δυσπιστήσω περισσώτερον εἰς τοιαύτην συγκατάβασιν ἣτις μὲ ἀπήλλασσε πάσης προφάσεως ἢν εἶχα ἐπινοήσει διὰ νὰ ἐξαίρῃ τὴν κυρίαν Βερμέγια ὑπὸ τῆς ὁποίας ἡ ἀδελφὴ μου δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ χωρισθῆ.

Ἐξελθὼν ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ Θεοβάλδου ἔσπευσα νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὴν οἰκίαν μου. Ἡ Βαλερία προσέδραμε, καὶ ἐκάθησεν ἐπὶ τοῦ θρονιδίου τῆς πλησίον τῆς καθέδρας μου.

— Καλέ μου θεῖε, εἶπε, δὲν ἠξέυρετε τὴν ἀνέλπιστον εὐτυχίαν τοῦ Κ. Θεοβάλδου; Κληρονομεῖ διακοσίας χιλιάδας φράγκα. Ἐ λοιπόν! σχεδὸν λυπῶμαι διὰ τοῦτο· δύναται τις νὰ πιστεύσῃ ὅτι εἶμαι εὐτυχῆς καὶ ὑπερήφανος διὰ τὴν περιουσίαν του ὅσον καὶ δι' αὐτόν. Ὡ! ὄχι, θὰ τὸν ἠγάπων πτωχόν!

Ἐσιώπησεν ἐρυθρίασασα διότι εἶπε μεγαλοφώνως τὴν σκέψιν τῆς καὶ ἔκρυσεν εἰς τοὺς πόδας μου τὸ πρόσωπόν τῆς. Τὴν ἐφίλησα εἰς τὸ μέτωπον καὶ εἶδα ὅτι ἔκλαιε.

— Τὶ ἔχεις, καλή μου Βαλερία; τὴν ἠρώτησα μετ' ἀνησυχίας.

— Εἶμαι παιδίον, καλέ μου θεῖε, μὲ εἶπε μειδιῶσα διὰ τῶν δακρῶν τῆς, εἶμαι τόσον εὐτυχῆς, τόσον εὐτυχῆς, ὥστε φοβοῦμαι μήπως μὲ συμβῆ μέγα τι δυστύχημα. . .

— Παιδίον! καὶ δὲν εἴμεθα ἐδῶ διὰ τὰ σὲ προφυλάξωμεν; ἀνέκραξα ἐγώ. Τὸ μέλλον σου εἶναι ὠραῖον· ἐντὸς ἡμερῶν τινῶν θὰ στερεωθῇ· θὰ ἦσαι σύζυγος τοῦ Θεοβάλδου.

— Ναί, εἶπεν ἐκείνη μετὰ πεποιθήσεως, μόνον ὁ θάνατος δύναται νὰ συντρίψῃ τὴν εὐδαιμονίαν μου.

III

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἀνεχωρήσαμεν διὰ τὴν ἐξοχὴν. Ἐμείναμεν ἐκεῖ ἐντελῶς μόνου· ὁ Θεοβάλδος οὐδὲ ἄπαξ ἦλθεν εἰς Παρισίους. Ὁ μὴ γνωρίζων τί εἶχεν οὗτος εἰς τὴν καρδίαν θὰ τὸν ἐνόμιζεν ἐρῶντα τοῦ ἀγγέλου ἐκείνου ὅστις δὲν ἔζη εἰμὴ δι' αὐτόν. Τὴν περιέβαλλε διὰ φροντίδων περιπαθῶν, ἐφαίνετο ὅλος ἀσχολούμενος περὶ τοῦ μέλλοντος πρὸς τὸ ὅποιον ὠδεύον ὁμοῦ· ἀλλὰ, φεῦ! εἰς τὸ βάθος ὄλων τούτων τῶν ἐνδείξεων δὲν ὑπῆρχεν εἰμὴ ἡ θέλησις νὰ ἐκπληρώσῃ καθήκον καὶ ἡ ἐνέργεια ληφθείσης ἀποφάσεως.

Αἱ δέκα ἐκεῖναι τελευταῖαι ἡμέραι διήλθον ταχέως δι' ὄλους· ἡ 25 τοῦ νοεμβρίου ἀνέτειλε φαιδρὰ ὡς ἀνοιξεως ἡμέρα· τὴν ἐχαιρέτισα μετὰ χαρᾶς ὡς τέρμα τῶν ἀνησυχιῶν μου καὶ ἀρχὴν εὐδαιμονίας ἡσύχου τὴν ὅποιαν δὲν θὰ κατέστρεφον παράφορα πάθη. Οἱ φόβοι μου εἶχον διαλυθῆ τὸσον πλησίον τοῦ σκοποῦ ὄλων τῶν πόθων μου. Μετὰ καρδίας δὲ πλήρους καλῶν προαισθημάτων ἐνηγκαλίσθην τὴν Βαλερίαν ὅταν ἦλθε τὴν πρῶταν τῆς ἐπισήμου ἐκείνης ἡμέρας νὰ γουατίσῃ πλησίον τῆς κλίνης μου καὶ νὰ ζητήσῃ τὴν εὐλογίαν μου.

Διήλθομεν τὸ ἥμισυ τῆς ἡμέρας εἰς τὸ δωμάτιον τῆς ἀδελφῆς μου· ὁ Θεοβάλδος ἔμεινεν εἰς τὸν οἶκόν του, σεβόμενος τὰς συγκλησίους ἐκείνας καὶ τοὺς ἀορίστους τρόμους νεάνιδος ἦν καὶ αὐτὸς ὁ ἔρωσ ὃν ἔχει ἐν τῇ καρδίᾳ δὲν ἐνθαρρύνει παντάπασι κατὰ τὰς τελευταίας ταύτας στιγμάς.

Ἡ μαρκεσία Πὸνς ἦτο ἀγαθὴ καὶ ἐλαφρὰ, ὡς εἶπον· μετεχειρίσθη ὄλην

ἐκείνην τὴν προμεσημβρίαν εἰς τὸ νὰ ἀσχολῆται περὶ τοῦ καλλωπισμοῦ τῆς Βαλερίας καὶ νὰ φροντίξῃ περὶ μυρίων λεπτομερειῶν. Ἐπήγαινε, ἤρχετο, διέταττε, καὶ ἐκ διαλειμμάτων μοι προσεμειδία μὲ ὕφος εὐχαριστημένου.

Ὁ γάμος ἔμελλε νὰ τελεσθῇ εἰς τὸ δημαρχεῖον περὶ τὴν ἐβδόμην τῆς ἐσπέρας, ἔπειτα εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Μεδῶν. Μόνοι οἱ μάρτυρες εἶχον προσκληθῆ νὰ παρευρεθῶσιν. Ἡ κυρία Πὸνς ἐπρογευθῆ εἰς τὸ δωμάτιόν της μετὰ τῆς Βαλερίας. Μετέβην νὰ εὔρω τὸν Θεοβάλδον· ἡ φαιδρότης του μὲ ἐθορύβησεν· ἡ εὐτυχὴς Βαλερία ἦτο σύννου καὶ προσήχετο ἀπέναντι τῆς εὐτυχίας της· ἐκεῖνος ἐφαιδρύνετο διὰ τὰ συμπληρώσῃ γενναίως τὴν θυσίαν του. Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἔσχον τύψιν διότι δὲν τὸν ἐβίασα νὰ ἐξηγηθῇ πρὸ δέκα ἡμερῶν· τῶρα ἦτο πολὺ ἀργά. Ἐνόησα ὅτι ἔπασχε πολὺ, ὅτι ἴσως ἦσθάνετο τὴν ἀνάγκην νὰ ὀμιλήσῃ πρὸς ἐμὲ, τὸν φίλον του, τὸν ἄλλον του πατέρα. Ἀλλὰ πρὸς τί ὄφελος; Μετὰ δύο ὥρας ἔμελλε νὰ νυμφευθῇ τὴν Βαλερίαν· καὶ ἔπειτα ἦτο προτιμότερον νὰ μὴ προφερθῇ τὸ ὄνομα τῆς γυναικὸς ἐκείνης.

Ἀφῆκα τὸν Θεοβάλδον καταγινόμενον εἰς τὸν καλλωπισμὸν του· μεθ' ἡμίσειαν ὥραν ἦλθε νὰ μὲ εὔρῃ εἰς τὴν βιβλιοθήκην. Οὐδέποτε τὸν εἶδον τόσον ὠραῖον· ἡ μέλαινα ἐνδυμασία του, ἡ ὠχρὰ καὶ ἐμφυχωμένη φυσιογνωμία του ἠδύναντο ἐν τούτοις νὰ παρέξωσιν ἀμφιβολίαν ἐὰν ἡ ἡμέρα ἐκείνη ἦτο δι' αὐτὸν ἡμέρα θανάτου ἢ γάμου.

Ἡμην ἐνησχολήμενος μετὰ τοῦ θαλαμηπόλου μου. Ὁ Θεοβάλδος ἐπλησίασε μηχανικῶς εἰς τὴν βιβλιοθήκην καὶ ἔλαβεν ἐν βιβλίῳ· τὸ ἠνοιξε, τὸ ἀπέβριψε ζωηρῶς, καὶ ἐκάθησε πλησίον τοῦ πυρὸς προσπαθῶν νὰ μειδιάσῃ, ἀλλ' αἱ χεῖρές του ἔτρεμον. Ἀνήγειρα τὸν τόμον· ἦτο περιήγησις τις ἐν Ἰσπανίᾳ ἦν μᾶς εἶχε δανείσει ἡ κυρία Βερμέγια.

Ὅταν κατέβημεν εἰς τὴν αἴθουσαν, περὶ τὴν ἕκτην ὥραν, ὁ Θεοβάλδος ἦτο ἀπαθής· ἐβάδισε πρὸς τὴν Βαλερίαν,

ἦτις ἔδιδε τὸν βραχίονα εἰς τὴν μάμμη τῆς. Ἦτο λευκὰ ἐνδευμένη, μετὰ τοῦ ἐξ ἀνθέων πορτοκαλλέας στεφάνου τῆς καὶ τοῦ νυμφικοῦ τῆς πέπλου. Ἦτο οὕτω ἀγνὸν καὶ θελκτικὸν πλάσμα, ἀγγελος πρὸ τοῦ ὁποίου ἐξηλείφοντο οἱ κακοὶ διαλογισμοί, τὰ παράφορα πάθη. Ὁ Θεοβάλδος ἠσθάνθη τὴν ἐπιρροὴν ταύτην, τὸ βλέμμα του κατέστη γαληνωτέρου· κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν ἴσως ἐλησμόνησε τὴν κυρίαν Βερμέγια.

Ἡ αἶθουσα ἦτο καταφώτιστος, ἡ στραπτειν ὑπὸ κρυστάλλων καὶ κατεκοσμεῖτο ὑπὸ ἀνθέων φυσικῶν, ἀλλ' ἐφαινόμεθα ὡσεὶ πεπλανημένοι εἰς τὴν εὐρείαν ἐκείνην ἔκτασιν. Παρεκάλεσα τὴν ἀδελφήν μου νὰ μεταβῶμεν εἰς τὴν μικρὰν αἶθουσαν.

— Ὅχι δά! ὄχι δά! εἶπε μεῦφος θριαμβευτικῶν, διότι θὰ μᾶς ἔλθῃ κόσμος. Πιστεύετε ὅτι θὰ νυμφεύσω τὴν Βαλερίαν Πὼνς μέσα εἰς τέσσαρας τοίχους.

Μόλις ἐτελείωσε τοὺς λόγους τούτους καὶ ἀμέσως ἤνοιξαν τὰ δύο φύλλα τῆς θύρας, καὶ ἀνηγγέλθη ἡ κυρία Βερμέγια, ἔπειτα εἴκοσι ἄλλα πρόσωπα, στενοὶ γνώριμοι, συγγενεῖς καὶ φίλοι τῶν δύο οἰκογενειῶν.

— Εἶναι ἐκπληξίς, βασιλίσσά μου, εἶπε χαμηλοφώνως ἡ μαρκεσία πρὸς τὴν Βαλερίαν, ἦτις ἐδέχετο τὰ συγχαρητήρια ὅλη ἐρυθρίῳσα καὶ φαιδρά.

Ἔμενον ὡς κεραυνοπληκτος.

Ἡ κυρία Βερμέγια ἐπροχώρησεν ἡσύχως καὶ ἔλαβε θέσιν πλησίον τῆς Βαλερίας. Ἐφερε κόσμον κατάλευκον, ἀνθη λευκὰ ἐπὶ τῶν μελαίνων τριχῶν τῆς, καὶ πλούσιον κάλυμμα ἐρρίμμενον κατὰ τὸν ἰσπανικὸν τρόπον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς· θὰ τὴν ἐνόμιζέ τις ἐπίσης ὡς νύμφην· ἦτο ὡραία ὥστε νὰ τρελάνῃ ἄνθρωπον. Ἐζήτησα διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τὸν Θεοβάλδου, εἶχε τὸ πρόσωπον κεκρυμμένον εἰς μανδύλιον· δὲν εἶδον εἰμὴ τὸ τόσο ὠχρὸν μέτωπόν του πρὸς ὃ ἡ λευκότης τοῦ μανδύλιου δὲν ἐποίει ἀντίθεσιν.

Παρήλθεν ἐν τέταρτον διὰ τὰς φιλοφρονήσεις καὶ τὰ συγχαρητήρια, ἔπειτα

[ΠΑΡΘΕΝΩΝ.—ΕΤΟΣ Δ΄.]

ἦλθον νὰ ἀναγγείλωσιν ὅτι ἐπερίμενον αἱ ἄμαξαι. Ὅλοι ἠγέρθησαν. Ἡ κυρία Βερμέγια ἐπλησίασε τὸν Θεοβάλδου· ἐγὼ ἤμην ὀπισθεν αὐτῆς. Μοὶ ἐφάνη ὅτι ἐζήτηε νὰ κρατήσῃ τὴν βαθείαν συγκίνησίν του, τὴν κατασυντρίβουσαν αὐτὸν ἀλγηδόνα. Τὸ βλέμμα του ἦτο ἀτενὲς, αἱ κνήμαί του ἐκάμπτοντο· ἐστήριξε τὴν τρέμουσαν χεῖρά του ἐπὶ τοῦ μῆλου τῆς θύρας τῆς συγκοινωνούσης μὲ τὸ δωμάτιον τῆς μαρκεσίας.

— Θάρρος! τῷ εἶπεν ἡ κυρία Βερμέγια Βαλέουσα αὐτὸν ἀτενῶς, θάρρος, Θεοβάλδε!

— Ἄ! εἶμαι δυστυχὴς παράφρων! ἀπεκρίθη ἐκείνος διὰ πεπνυγμένης φωνῆς· διότι σὰς ἀγαπῶ! ... σὰς ἀγαπῶ! ...

Ἡ καταχθονία ματαιοφροσύνη τῆς γυναικὸς ἐκείνης καὶ ἡ σκληρὰ φιλαρέσκειά τῆς ἱκανοποιήθησαν· ἀδιόρατον μειδίαμα ὑπερηφανίας τῇ διέφυγεν, ἐνῶ ἐμακρύνετο ἀποτόμως ἀπὸ τοῦ Θεοβάλδου μετὰ κινήματος ἐκπληξέως καὶ πλαστοῦ οἴκτου.

Τότε ἡ Βαλερία ἐξήλθε τοῦ δωματίου τῆς μάμμης τῆς ὅπου εἶχε μεταβῆ διὰ νὰ λάβῃ τὴν ἀνθοδέσμην καὶ τὸ εὐχολόγιόν τῆς. Ὁδήγησα τὸν Θεοβάλδου πρὸς τὴν μαρκεσίαν Πὼνς, εἰς ἣν ἔπρεπε νὰ δώσῃ τὴν χεῖρα· ἀφίνετο νὰ τὸν φέρωσι μηχανικῶς. Ἐπειτα ἐπλησίασα διὰ νὰ λάβω τὴν Βαλερίαν· ἦτο ὀρθία εἰς τὴν θερμάστραν καὶ τόσο ὠχρὰ, τόσο συγκεκινημένη, ὥστε ἐφαίνετο ἐγγὺς νὰ λειποθυμήσῃ. Ἡ χεῖρ τῆς ἔπεσεν ὀρμεμφύτως ἐπὶ τοῦ βραχίονός μου· κατέβημεν.

Τὸ διάστημα ἦτο βραχύ. Ἡ Βαλερία εἶχε ριφθῆ εἰς τὸ βάθος τῆς ἀμάξης, ἐσεβάσθη τὴν σιωπῆν τῆς εἰς τὴν προσέγγισιν τοσοῦτον ἐπισήμου στιγμῆς. Ὅταν ἐκατέβημεν εἰς τὸ δημαρχεῖον ἡ χεῖρ τῆς ἔτρεμεν ἐντὸς τῆς ιδιότητος μου, τὴν εἶδον λειποψυχούσαν.

— Ἐμπρὸς, τέκνον μου, τῇ εἶπον, πρὸς τὶ τόσοι φόβοι καὶ ἀγωνίαι διὰ νὰ ἐκπληρώσῃς τὸ πεπρωμένον; ... εὐτυχὴς πεπρωμένον;

Εἰσήλθομεν, ἀφέθη νὰ τὴν ὀδηγήσω

εις τὴν θέσιν τῆς πλησίον τοῦ Θεοβάλδου, ἀπέναντι τοῦ δημάρχου ὅστις ἔμελλε νὰ ἀπαγγείλῃ τὸν ἀνέκκλητον τύπον: «Εἰσθε ἡνωμένοι ἐν ὀνόματι τοῦ νόμου...»

Ὁ πολυάριθμος καὶ λαμπρὸς κύκλος τῶν παρευρισκομένων περιεκύκλωσε τοὺς νυμφίους· ἐπεκράτει σιωπή. Ἡ κυρία Πὼνς ἔκλαιεν ὑπὸ συγκινήσεως καὶ μοι ἔθλιβε τὴν χεῖρα· ἡ Ἰσπανὶς παρετήρει τὸν Θεοβάλδον.

Ὁ δήμαρχος ἀνέγνωσεν ὁ ἴδιος τὸ κείμενον τοῦ νόμου, ἀκολούθως δὲ εἶπε·

— Κύριε Θεοβάλδε Μοντμῶρ, δέχεσθε ὡς νόμιμον σύζυγόν σας τὴν δεσποινίδα Βαλερίαν Πὼνς;

— Ναί, κύριε, ἀπεκρίθη ὁ Θεοβάλδος μετὰ φωνῆς σταθερᾶς.

— Καὶ ὑμεῖς, δεσποινὶς Βαλερία Πὼνς, δέχεσθε ὡς νόμιμον σύζυγόν σας τὸν Κ. Θεοβάλδον Μοντμῶρ;

— Ὅχι, κύριε, ἀπεκρίθη ἡ Βαλερία μετὰ θνησκούσης φωνῆς καὶ προσπαθοῦσα νὰ ἐγερθῇ· ἀλλ' ἔπεσε πάλιν λειπόθυμος.

Κραυγὴ ἐκπλήξεως διέφυγεν ὅλα τὰ στόματα. Ἡ κυρία Πὼνς ὤρμησε πρὸς τὴν ἐγγουήν της, καὶ τὴν ἔλαβεν εἰς τὰς ἀγκάλας λέγουσα·

— Εἶναι τρελὴ, Θεέ μου! ἡ πτωχὴ μου κόρη εἶναι τρελὴ! Θεέ μου! λάβε οἶκτον δι' ἡμᾶς!... Βαλερία, ἀνοιξον τοὺς ὀφθαλμούς σου... Ἰδέ με!.. θέλεις λοιπὸν νὰ μὲ κάμῃς νὰ ἀποθάνω;...

Ὁ Θεοβάλδος εἶχε τοὺς ὀφθαλμούς ἀπλανεῖς καὶ τὸ ἀλλόκοτον μειδίωμα παράφρονος. Ἐλαβε τὰς χεῖρας τῆς μνηστῆς του καὶ τὰς ἐκράτησεν ἐντὸς τῶν ἰδικῶν του ἐπαναλαμβάνων πρὸς τὴν κυρίαν Πὼνς·

— Πρὸς Θεοῦ, κυρία, ἡσυχάσατε! Δὲν εἶναι τίποτε, στιγμιαίος τρόμος, στιγμιαία ἔκστασις τῶν φρενῶν... Θὰ ἐπαναλάβῃ τὰς αἰσθήσεις της καὶ θὰ τελειώσωμεν τὴν τελετὴν. Πρὸς Θεοῦ, ἡσυχάσατε.

Ἐδωκαν εἰς τὴν Βαλερίαν νὰ ὀσφρανθῇ ἀρωματικὰ ἄλατα, ἔρριψαν εἰς τὸ πρόσωπόν της ψυχρὸν ὕδωρ· ἐπὶ τέλους ἤμοιξε πάλιν τοὺς ὀφθαλμούς. Τὸ βλέμ-

μα τῆς ἐσταμάτησεν ἐπὶ τοῦ Θεοβάλδου, κεκλιμένου ἐπὶ τῶν χειρῶν της· προσεπάθησε νὰ ὀμιλήσῃ, ἀλλ' ἔστερέετο φωνῆς, καὶ σκληρυθεῖσα ἐν φρικῶδει σπασμῷ, ἔπεσεν εἰς τὰ ὀπίσω ἐκπέμπουσα ὑποκόφους γόους.

Ὅλοι οἱ μάρτυρες τῆς ἀνηκούστου ἐκείνης σκηνῆς ἔμενον ἄφωνοι καὶ ἀκίνητοι. Ἡ κυρία Βερμέγια ἴστατο κατὰ μέρος ὡσεὶ ἔντρομος. Ἦτο ἀνάγκη νὰ ἀπαγάγῃσι τὴν Βαλερίαν. Ἡ κυρία Πὼνς ἀνέβη μετ' αὐτῆς εἰς τὴν ἄμαξαν· ἐγὼ ἔλαβον τὸν Θεοβάλδον· ἦτο καταβεβλημένος καὶ σκυθρωπός.

— Θεοβάλδε, τῷ εἶπον μὲ δάκρυα τὰ ὅποια δὲν ἐζήτουν νὰ κρύψω, Θεοβάλδε, σὰς ἰκετεύω εἰς ὅ,τι ἔχετε ἱερὸν νὰ φανήτε εἰλικρινῆς πρὸς ἐμέ... Τί εἶπατε εἰς αὐτὴν τὴν κόρην;

— Τίποτε, μοι ἀπεκρίθη κλαίον ἐπίσης ἐλευθέρως, τίποτε, σὰς ὀρκίζομαι εἰς τὴν τιμὴν μου!

— Τότε λοιπὸν, ἀνέκραξα, ἴσως ἡ κυρία Βερμέγια!

Ἐκίνησε λίαν ζωηρῶς τὴν κεφαλὴν.

— Μήτε αὐτὴ, ἐγγυῶμαι εἰς τὴν τιμὴν μου.

— Λοιπὸν, εἶπον μετὰ κλαυθμῶν, ἡ δυστυχὴς αὐτὴ κόρη εἶναι παράφρων. Ἄ! τοῦτο εἶναι φρικτὴ θλίψις διὰ τὰς γηραιὰς ἡμέρας μας... Θεοβάλδε, φεῦ! ἡμεῖς μόνοι θὰ ἡμεθα δυστυχεῖς, διότι σεῖς θὰ κατασταθῆτε πάλιν ἐλεύθερος.

— Ἀρκεῖ, κύριε, μὲ διέκοψε λαμβάνων τὴν χεῖρά μου, ἀρκεῖ! Ἐὰν ἦτο ἄλλος θὰ ἐθεώρει τοῦτο ὡς προσβολὴν· ἀλλ' ἐγὼ μεγάλην λύπην μόνου βλέπω, καὶ τίποτε δὲν διαλύω.

— Τὰ πάντα διελύθησαν, τῷ ἀπεκρίθην, ἀλλὰ θὰ μείνετε φίλος μας.

Ὅταν εἰσῆλθομεν εἰς τὴν οἰκίαν εἶχον κατακλινεῖ τὴν Βαλερίαν. Φίλοι τιμὲς ἡγρύπνουν τεθλιμμένοι ἐν τῇ αἰθούσῃ. Ἡ κυρία Βερμέγια εἶχεν ἐπιστρέφει εἰς Παρισίους ὑπὸ τὴν πρόφασιν νὰ ἀποστείλῃ ταχέως ἰατρὸν τινα.

Ὅταν ἀνέβην εἰς τὸ δωμάτιον τῆς Βαλερίας, οἱ σπασμοὶ εἶχον πραῦνθῆ καὶ ἡ δυστυχὴς νέα ἐφαίνετο ὑπνώττου.

σα. Ἐκρῖνα ὅτι μετὰ τοσοῦτον τρομερὸν τιναγμὸν, ἔπρεπε νὰ τὴν ἀφήσωμεν εἰς ἐντελὴ ἡσυχίαν, καὶ οὐδόλως ἀνησύχησα διὰ τὸν ληθαργῶδη ἐκείνου ὕπνου ἐκ τοῦ ὁποίου οὐδεμίᾳ ὁμιλίᾳ ἠδύνατο νὰ τὴν ἀποσπάσῃ. Ἡ ἀδελφή μου ἔσθησε μίαν κλίνην πλησίον τῆς κλίνης τῆς ἐγγουῆς της καὶ ἠγρυπνήσαμεν ὅλην τὴν νύκτα. Ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν ὁ Θεοβάλδος εἰσῆρχετο διὰ νὰ ἐρωτήσῃ περὶ τῆς ἀσθενοῦς.

Τὴν ἀκόλουθον πρωτὰν ἡμεθα ἡσυχοὶ καὶ θαρρόντες. Ἡ Βαλερία ἐξηκολούθει νὰ κοιμᾶται, τὸ πρόσωπον ἔχουσα λευκὸν, ἀναπεπαισμένον, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐκφράσεως ἀλγηδόνος. Περιέμενα τὴν ἑγερσίην της.

Ὁ Θεοβάλδος δὴν ἠδύνατο νὰ μείνῃ· ἐπέστρεψεν εἰς Παρισίους· ὑποσχέθη νὰ τῷ γράφω δις τῆς ἡμέρας.

Περὶ τὴν μεσημβρίαν ἔφθασεν ὁ ἰατρὸς τῆς κυρίας Βερμέγια. Τῷ εἶπον τὰ πάντα, ἔπειτα τὸν ὠδήγησα εἰς τὴν κλίνην τῆς Βαλερίας. Ἡλπιζα λόγους ἐνθαῤῥυντικούς· δὲν μᾶς εἶπε τίποτε, καὶ διῆλθεν ἡμίσειαν ὥραν πλησίον τῆς ἀσθενοῦς, ἀκροῶμενος τὴν ἄτακτον ἀναπνοήν της, ἀνεγείρων ἐνίοτε τὴν κεφαλὴν ἐκείνην ὅστις ἐπιπτεν ἀναυδος, καὶ μὴ δυνάμενος νὰ διαλύσῃ τὸν ὕπνον ἐκείνου ὅστις τώρα μὲ ἐπλήρου φρίκης.

— Ἰατρὲ, εἶπε τότε ἡ κυρία Πὼνς κλαίουσα, τὸ βλέπω, ἡ πτωχή μου Βαλερία εἶναι πολὺ ἀσθενής!...

Τὴν ἐνεθαῤῥυνε καὶ μὲ ἔλαβεν εἰς τὴν αἴθουσαν.

— Κύριε, μὲ εἶπε, πρέπει νὰ ἐπιστρέψῃ ἡ κυρία μαρκεσία εἰς Παρισίους.

— Πῶς! ἀνέκραξα ἐκστατικὸς, ἡ Βαλερία!...

— Εἶναι εἰς κίνδυνον. Φλόγωσις τῶν ἐγκεφαλικῶν μεμβρανῶν... Τίς ἠξεύρει τί ὑπάρχει ἐν τῇ κεφαλῇ ἐκείνῃ;... Ἄ! πόσον ἡ ἐπιστήμη εἶναι μικρὰ ἐνώπιον τῶν κεραυνοβόλων τούτων ἀσθενειῶν, καὶ τῶν ὁποίων ἡ διάγνωσις δυστυχῶς μόνον διὰ τῆς αὐτοψίας γίνεταί!... Ὅα μεταχειρισθῶμεν μέσα τινὰ, ἀλλὰ δὲν σᾶς κρύπτω ὅτι ὀλίγας

ἔχω ἐλπίδας. Λάβετε τὴν κυρίαν μαρκεσίαν, διότι δὲν εἶναι εἰς κατάστασιν νὰ ὑποφέρῃ τὴν ἀγωνίαν τὴν ὁποίαν προβλέπω. Ἐγὼ μένω ἐδῶ.

Ἐπέστρεψεν εἰς τὸ δωμάτιον τῆς Βαλερίας. Ἡ δυστυχῆς ἀδελφή μου εἶχε κακῶς καὶ ἐδέησε νὰ τὴν μεταφέρωμεν εἰς τὴν κλίνην της. Καθ' ἣν στιγμὴν διέσχίζα τὴν αἴθουσαν διὰ νὰ εἰσέλθω εἰς τὸ δωμάτιόν της, παρουσιάσθη ὑπέρβητις τις· ἤρχετο νὰ μάθῃ εἰδήσεις ἐκ μέρους τῆς κυρίας Βερμέγια.

— Εἶπε εἰς αὐτὴν, ἀπεκρίθην, ὅτι ἡ κυρία μαρκεσία καὶ ἡ δεσποινὴς Βαλερία Πὼνς πνέουσι τὰ λοιθία.

Πῶς νὰ περιγράψω τὰς ἀγωνίας τῶν μετὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην παρελθουσῶν τεσσάρων ἡμερῶν; Ἡ δυστυχῆς Βαλερία ποσῶς δὲν ἐπανέλαβε τὰς αἰσθήσεις της, ποσῶς δὲν ἀπεσπάσθη ἐκ τοῦ φρικώδους ἐκείνου ὕπνου ὅστις, ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν, ὁμοίαζε πλειότερον πρὸς τὸν θάνατον. Οἱ κεκλεισμένοι ὀφθαλμοὶ της δὲν εἶχον δάκρυα· τὸ σῶμά της ἦτο ἀκίνητον, ἀναίσθητον· καὶ αὐτὸ τὸ πῦρ οὐδένα τῇ ἐπροξένει πόνον. Δὲν τὴν ἐγκατέλειψα, παραμονεύων, περιμένων ἐν κίνημα, μίαν λέξι. Ἐνίοτε μοὶ ἐφαίνετο ὅτι τὰ χεῖλη της ἐκινουῦντο καὶ ἐψέλλιζον λέξεις τινάς. Τότε ἔκλινον ἐπ' αὐτῆς, τὴν ἐκάλουν ὀνομασί· ἀλλὰ ποτὲ δὲν μὲ ἀπεκρίθη.

Τὴν τελευταίαν νύκτα ἠγρύπνου πλησίον της· ὁ ἰατρὸς μετέβαιεν ἐκ τοῦ δωματίου της εἰς τὸ δωμάτιον τῆς ἀδελφῆς μου· εἶχεν ὑποσχέθῃ νὰ μὴ μὲ ἐγκαταλείψῃ διαρκουσῶν τῶν δύο ἐκείνων ἀγωνιῶν.

— Ἰατρὲ, τῷ εἶπον μετὰ κλαυθμῶν, δὲν θὰ σώσετε λοιπὸν μήτε τὴν μίαν μήτε τὴν ἄλλην!... Φεῦ! ἡ ἀδελφή μου, τόσοσὺν πλήρης ἡμερῶν, καὶ ὑγείας τοσοῦτον ἐπισηφαλοῦς, ἔπρεπε νὰ ἀποθάνῃ... Ἡ ἐπιστήμη δὲν ἔχει θαύματα διὰ νὰ ἀναβάλλῃ τὸ ἀναπόφευκτον τοῦτο τέρμα· ἀλλ' ἡ Βαλερία!... Δεκαεπταετής... Τίποτε λοιπὸν δὲν δύναται νὰ τὴν κάμῃ νὰ ζήσῃ, νὰ συνδέσῃ ἐκ νέου τὰ νήματα τῆς φευγούσης ταύτης ὑπάρξεως;

— Ἐκόπησαν! ἀπεκρίθη θλιβερώς ὁ ἰατρὸς, ἥδη εἶναι νεκρά· ἡ μνήμη της, ἡ διάνοιά της, αἱ εὐγενέστεραι αὐτῆς δυνάμεις δὲν ὑπάρχουσι πλέον· ποῖος τιναγμὸς ἤθελε δυνηθῆ νὰ τὴν ἀνασύρῃ ἐκ τοῦ μηδεὸς τούτου; ... Τίς θὰ ἠδύνατο νὰ τὴν ἀφυπνίσῃ;

— Δὲν μᾶς ἀποκρίνεται, ἀλλ' ἴσως μᾶς ἀκούει, εἶπον ἐγὼ φωτισθεῖς ὑπὸ αἰφνιδίας ιδέας.

Ὁ ἰατρὸς ἐκίνησε τὴν κεφαλὴν. Ἐλαβον κηρίον καὶ ἐπλησίασα εἰς τὴν κλίνην. Ἦτο ἐκεῖ ἀναίσθητος· αἱ λευκαὶ ὡς ὁ κηρὸς χεῖρές της ἀνεπαύοντο διεσταυρωμέναι ἐπὶ τοῦ στήθους της· ἡ κεφαλὴ της ἦτο βεβυθισμένη ἐν τῷ προσκεφαλαίῳ ἐν μέσῳ τῶν διεσπαρμένων μαλλίων της· εἶχε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμιανοικτούς, τὰς παρειὰς καὶ τὰ χεῖλη πελιδνῶς ὠχρά.

— Βαλερία, τῇ εἶπον κλίνων ἐπ' αὐτῆς, Βαλερία, ἰδοὺ ὁ Θεοβάλδος· εἶναι ἐδῶ, σὲ βλέπει.

Εἰς τὸ ὄνομα τούτου, δὲν ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμοὺς οὔτε ἐκινήθη ποσῶς· ἀλλ' ἀσθενὲς ἐρύθημα ἀνέβη εἰς τὰς παρειὰς της.

— Βαλερία! τέκνον μου! ἔκραξα, μὲ ἀκούεις!...

Ἐκίνησε τὰς χεῖράς της καὶ κατελήφθη ὑπὸ φρικώδους σπασμοῦ· οἱ ὀφθαλμοὶ της ἦσαν ἀνοικτοὶ, καὶ τοὺς ἔστρεψε πρὸς ἐμὲ χωρὶς νὰ μὲ ἀναγνωρίσῃ· ἡ ἄνισος ἀναπνοή της διεκόπτετο ἐκ διαλειμμάτων.

— Κύριε, ἀποσυρθῆτε, ἀποσυρθῆτε, ἐν ὀνόματι τοῦ οὐρανοῦ! μὲ εἶπεν ὁ ἰατρὸς ὑποστηρίζων αὐτήν· τὸ θέαμα τοῦτο σὰς φονεύει!...

Ἡ Βαλερία ἀνεσηκώθη, ἔφερε τὰς δύο χεῖρας εἰς τὸ μέτωπόν της καὶ εἶπεν εὐδιακρίτως·

— Εἶμαι δυστυχῆς παράφρων!... Σὰς ἀγαπῶ! σὰς ἀγαπῶ!...

Τότε ἐνθυμήθη ὅτι ἡ δυστυχῆς κόρη ἦτο ἐν τῷ δωματίῳ ἐκεῖνο εἰς τὴν θύραν τοῦ ὁποίου εὐρίσκετο ὁ Θεοβάλδος, ὅταν ἡ κυρία Βερμέγια ἐπλησίασε καὶ τῷ ὠμίλησεν.

— Εἶμαι δυστυχῆς παράφρων!... Σὰς ἀγαπῶ... ἐπανελάβεν ἡ Βαλερία συμπτύσσουσα ἐντὸς τῶν χειρῶν της τὴν πυκνὴν κόμην της. Ἐπειτα ἔπεσεν ἐκ νέου, οἱ ὀφθαλμοὶ της ἐκλείσθησαν, καὶ τὸ στόμα της δὲν ἐξέφερε πλέον μῆτε παράφωνα μῆτε λέξεις. Περὶ τὴν πρῶταν ἀπέθανεν.

Ἡ ἀδελφὴ μου δὲν ἐπέζησεν εἰμῇ δέκα μόνον ἡμέρας, καὶ ἔμεινα μόνος ἐν τῷ κόσμῳ μετὰ τσοσῦτα ἔτη οἰκιακῆς εὐδαιμονίας. Ἐτήρησα δι' ἐμὲ μόνον τὰς τελευταίας λέξεις τῆς Βαλερίας· θὰ ἦσαν φρικώδης τύψις διὰ τὸν Θεοβάλδον, καὶ δὲν τὸν ἐμίσουν.

Ἐγκατέλειψα μετ' ὀλίγον τοὺς τόπους ὅπου εὕρισκα τόσον σπαρακτικὰς ἀναμνήσεις καὶ τόσον σκληροὺς πόθους· μετέβην εἰς Ἰταλίαν. Ὁ Θεοβάλδος μοὶ ἔγραφε συχνάκις· αἱ ἐπιστολαὶ του μὲ ἦσαν καλαὶ, διότι τὸν ἠγάπων πάντοτε· μὲ ἐφαίνετο ὅτι δὲν ἦτο εὐτυχῆς· οὐδέποτε μοὶ ὠμίλει περὶ ἑαυτοῦ, καὶ μοὶ ἀνήγγελλε σχέδια περιηγήσεων εἰς ὅλα τὰ ὑστερόγραφα του.

Ἐπανελθὼν εἰς Παρισίους πρὸ δεκαπέντε ἡμερῶν, ἤκουσα, πρῶτον ἥδη μετὰ παρέλευσιν τριῶν μηνῶν, προφερόμενον τὸ ὄνομα τῆς κυρίας Βερμέγια· εἶχε νυμφευθῆ πρὸ ὀλίγου τὸν κόμητα Ἀνατόλιον Σαιν-Σερβιέν. Τὴν ἐπιόδουσαν μετέβην νὰ ἰδῶ τὸν Θεοβάλδον. Φεῦ! ποῖαι βαθεῖαι ἀλγηδόνες τὸν εἶχον ὑποσκάψει! πόσον εἶχε γηράσει! Ὡμιλήσαμεν φυλικῶς, καὶ ἐγὼ ἔπρεπε νὰ τὸν παρηγορήσω.

— Εἶμαι ἀνανδρὸς καὶ ἐλεεινὸς ἄνθρωπος! μὲ εἶπε μετὰ πικρίας, διότι τὴν ἀγαπῶ πάντοτε τὴν γυναῖκα ταύτην.

— Εἶναι δυνατὸν! ἀνέκραξα· τοσοῦτον μὲ ἠδίκησε!...

Τὰ δάκρυα ἤλθον εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Θεοβάλδου.

— Εἶναι χαλυβδίνη ψυχὴ, ἐξηκολούθησεν· εἰν ἠξεύρατε! Μὲ ἄφινε νὰ ἐλπίζω τὰ πάντα, τὴν ἐλάτρευον, ἤμην αἰχμάλωτός της... Ἡμέραν τινὰ μοὶ ἀναγγέλλει ψυχρῶς τὸν μετὰ τοῦ Ἀνατολίου γάμου της. Τότε ἐφάνην ἀναν-

δρος. . . Τὴν ἰκέτευσα, ἔκλαυσα εἰς τοὺς πόδας τῆς ζητῶν τὸν ἔρωτά της ὅστις ἦτο ἡ ζωὴ μου, τὴν χεῖρά της ἦν δὲν ἤθελε νὰ δώσῃ εἰμὴ μετὰ τοῦ ἔρωτός της. Συνοικέσιον εὐπρεπὲς εἶναι τρομερὰ τρέλα, τῇ ἔλεγα, τοιαύτη ἦτο ἡ γνώμη σας· δὲν πρέπει τις νὰ νυμφεύεται εἰμὴ ἐξ ἔρωτος. . .

— Ἡ ἐκ φιλοδοξίας, μοὶ ἀπεκρίθη.

Αὐτὴ ἦτο ἡ τελευταία λέξεις της· ἔκοπτε δὲν τὴν ἐπανείδον. . . οὔτε θὰ τὴν ἐπανίδω εἰς τὸ μέλλον. . .

— Εἶναι δυστύχημα ὅπερ θὰ θεραπεύσῃ ὁ χρόνος, τῷ εἶπον· τὰ πάντα ἐξαλείφονται ἀπὸ τὴν καρδίαν τῶν νέων· διότι τὸ μέλλον ὑπόσχεται αὐτοῖς νέας τέρψεις καὶ νέας ὀδύνας. Μόνον εἰς ἡμᾶς τοὺς δυστυχεῖς γέροντας ὑπάρχουσι διαρκεῖς λύπαι.

Ὁ Θεοβάλδος ἐκίνησε τὴν κοφαλὴν.

— Νομίζετε, μὲ εἶπεν, ὅτι δὲν ἔπραξα τίποτε διὰ νὰ ἀποσείσω τὴν μισητὴν αὐτὴν τρέλαν; Οὔτε ὁ νοῦς μου οὔτε ἡ θέλησίς μου δὲν ἠδυνήθησαν νὰ κατευνάσωσι τὸ ἔνστικτον τοῦτο ὅπερ κάμνει τὴν καρδίαν μου νὰ πάλλῃ εἰς μόνην αὐτῆς τὴν ιδέαν, ὅπερ μὲ προσηλοὶ εἰς τὴν καλλονὴν αὐτῆς, εἰς τὴν ξηρὰν, εἰς τὴν καταχθονίαν ψυχὴν της. Βλέπετε ὅτι τὴν γνωρίζω καλῶς. Ἄ! νὰ γίνω μίαν μόνην ἡμέραν ὁ κύριος τῆς γυναικὸς ταύτης, νὰ τὴν ἐξουσιάσω, νὰ τὴν ἴδω τρέμουσαν ἐνώπιόν μου, νὰ μὲ ἀγαπᾷ ἢ νὰ προσποιῆται ὅτι μὲ ἀγαπᾷ! . . . Θὰ ἀπέθνησκα ἄνευ λύπης εἰάν ἀπελάμβανον ὀλίγων ὥρων τοιαύτην εὐδαιμονίαν! . . . Τὸ βλέπετε, εἶμαι τρελός! . . .

— Πρέπει νὰ περιοδεύσετε.

— Ναί, μὲ ἀπεκρίθη ἀνοίγων φύλλον χάρτου ἐρριμμένον μεταξὺ πληθῆος ἐγγράφων, ἰδοὺ τὸ διαβατήριόν μου ἀναχωρῶ, μεταβαίνω εἰς τὴν Ἰσπανίαν.

— Εἰς τὴν Ἰσπανίαν;

— Ναί· θὰ προσπαθίσω νὰ φονευθῶ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς βασιλίσσης Χριστίνης· διότι καθὼς βλέπετε ἡ ζωὴ μὲ βαρύνει· δὲν φρονῶ, ὡς ἡ γυνὴ αὐτῆ, ὅτι εἶναι μέγα δυστύχημα νὰ ἀποθάνῃ τις νέος. . . καὶ ἔπειτα θὰ μὲ λυπηθῇ τότε,

καὶ ἴσως αισθανθῇ τύψιν συνειδότος.

— Ἄ! Θεοβάλδε, ἀνέκραξα ἐκπληκτος διὰ τὴν παραφροσύνην ἐκείνην, ἡ Βαλερία πολὺ ἐξεδικήθη!

— Πτωχὲ ἄγγελε! εἶπεν ὑψῶν πρὸς τὸν οὐρανὸν στυγνὸν βλέμμα.

Τὸν ἀφήκα κατεσπαραγμένην ἔχων τὴν καρδίαν· χθὲς ἀνεχώρησεν.

(Ἐκ τοῦ γαλλικοῦ.)

ΜΗ ΑΠΕΛΠΙΖΕΣΘΕ

ΔΙΗΓΗΜΑ

ΕΛΙΖΗΣ ΖΩΝΑΡ

Ἄφιεροῦται τῇ δεσπινίδι ***

I

— Ἡ μουσικὴ, τέκνον μου, εἶναι ἡ ἔξοχος ἐκείνη τέχνη, ἣτις μᾶς ἀποκαθιστᾷ ἀνωτέρους τῶν κοινῶν ἀνθρώπων, ἐξευγενίζει τὴν ψυχὴν μας καὶ ἀνυψοὶ αὐτὴν μέχρι τῶν ὑψηλοτέρων πόθων· ἡ μουσικὴ ἠδέως θίγει τὴν καρδίαν, πρᾶννει τὸν σάλον τῶν ὀργίλων παθῶν, ἐξεγειρεῖ τὴν φαιδρότητα, ἀποδιώκει τὴν διαφωνίαν καὶ τὴν καταλαλιὰν, διότι, ὡραῖόν τι μουσικὸν τεμάχιον ἐπιτυχῶς ἢ τοῦλάχιστον ὀπωσοῦν καλῶς τελούμενον διακόπτει συχνάκις ἐν τῇ συναναστροφῇ τὰς κακεντρεχεῖς ὀμιλίας. Ζώσης τῆς μητρός σου, γυναικὸς ἐναρέτου πλὴν ἄκρως δεισιδαίμονος ἠναγκάσθην νὰ σὲ ἀφήσω ὅπως ἄγευστον τῶν κανόνων τῆς ὡραίας ταύτης τέχνης, ἐν ἣ ἐτράφην καὶ ἣτις ἐχαροποίησε τὴν ζωὴν μου. Ἡ μήτηρ σου ἤθελε νὰ ἐξασκηθῆς εἰς τὰς οἰκιακὰς μόνον ὑπηρεσίας, ἐγὼ δὲ ἐξ ἀνάγκης ἐσιώπησα ἵνα τηρήσω τὴν εἰρήνην· ἐν ἔτος ἤδη παρήλθεν ἀφ' οὔτου ὁ θάνατος μᾶς τὴν ἀφήρησε, καὶ τώρα ὅτε ἀκοῦη τὰς οὐρανίους συμφωνίας τῶν ἀγγέλων, δὲν θὰ λυπηθῇ βλέπουσα τὴν προσφιλὴ θυγατέρα της ἀφιερουμένην εἰς τὴν μουσικὴν. Αὔριον, Ἐλένη μου, αὔριον θ' ἀρχίσωμεν, αὔριον θὰ σοὶ ἀνοίξω τὰς πυλας τοῦ ἱεροῦ τεμένους.

Ταῦτα ἔλεγε γέρον μουσικοδιδάσκαλος πρὸς δεκαεξαέτιδα θελκτικὴν νεά-

υδα. Γλυκυτάτη ἦτο ἡ φυσιογνωμία της, ζωηρούς, πλήρεις ἐκφράσεως εἶχε τοὺς κιανόχρους ὀφθαλμούς, ξανθὴν τὴν πλουσίαν κόμην της. Δὲν ἦτο μὲν πολὺ ὑψηλοῦ ἀναστήματος, ἀλλὰ τοσαύτην εἶχεν ἐντέλειαν καὶ ἄρμονικὴν συμμετρίαν ὥστε πᾶν τῆς Ἑλένης κίνημα ἀνευδοιάστως ἠδύνατό τις νὰ ὀνομάσῃ χάριν. Κρινολεύκους καὶ μικρὰς εἶχε τὰς χεῖρας, βραχὺν δὲ καὶ εὐστροφον τὸν πόδα. Εἰς ταῦτα πρόσθετος χροιάν ῥόδου ἐν τῷ γάλακτι βεβαμμένου καὶ ἐνώπιόν σου θὰ ἔχῃς τὴν εἰκόνα τῆς μελλούσης ὀπαδοῦ τῆς μουσικῆς τέχνης. Δὲν θὰ σοὶ περιγράψω λεπτομερώς τὸν ἱματισμόν της, ὅπως λάβῃς ἐντελὴν ἰδέαν ταύτης, διότι τὸ ἔργον τοῦτο ἀφορᾷ ἐπιτηδεῖαν ῥάπτριαν· θὰ εἶπω μόνον ὅτι τὸ ἔξ ἀπλῆς ῥοδοχρόου μουσελίνης φόρεμά της θαναμασίως τῇ ἤρμοζε, καὶ ἐφαίνετο ὅτι ἄλλη γυνὴ δὲν ἠδύνατο νὰ φορῇ αὐτό. Ὅλως παράδοξον ἀντίφασιν ἀπετέλει πρὸς τὴν χαρίεσσαν ἐκείνην κόρην ὁ διδάσκαλος πατὴρ της. Ἦτο ἰσχυρὸς, μελάγχρους, ἀνώμαλα καὶ ἐκφραστικώτατα εἶχε τὰ χαρακτηριστικὰ, τραχείας δὲ καὶ τριχώδεις τὰς χεῖρας.

Ἀκούσασα τὴν πατρικὴν παρότρυνσιν ἡ Ἑλένη ἤγειρε τὴν κεφαλὴν ἣν μέχρι τοῦδε κεκλιμένην ἐτήρει καὶ ἠδέως μειδιῶσα εἶπε·

— Θὰ δοκιμάσω, πάτερ μου, πλὴν Κύριος οἶδεν ἂν ἔχω τὰς ἀπαιτουμένας διαθέσεις. Γνωρίζεις ἐπίσης ὅτι ποτὲ δὲν ἠδυνήθην νὰ ἀποστηθίσω καὶ τὴν ἀπλουστέραν μελωδίαν, καὶ ἐκτὸς τούτου νομίζω ὅτι κατὰ τὸ δέκατον ἕκτον τῆς ἡλικίας μου ἔτος εἶναι πολὺ ἀργὰ νὰ ἀρχίσω.

— Τί ἀργά; Μάθε νὰ τραγωδῆς ἂν νομίζῃς ὅτι παρήλθεν ὁ καιρὸς τοῦ νὰ μάθῃς κλειδοκύμβαλον.

Καὶ οὕτως ἀπεφασίσθη.

Ἐν τούτοις ἤρχισαν τὰ μαθήματα, καὶ τοι δὲ πολὺ μετρίων διαθέσεων ἦτο ἡ κόρη, καὶ τοι ἡ φωνὴ αὐτῆς δὲν εἶχεν οὔτε τὴν ἔκτασιν οὔτε τὴν δύναμιν, αἰτινες πρὸς τοῦτο ἀπαιτοῦνται, διὰ τῆς ὑπομονῆς ὅμως καὶ τῆς καλῆς θελήσεως

τοῦ τε διδασκάλου καὶ τῆς μαθητρίας, καλῶς ἢ κακῶς προὐχώρησαν, καὶ οὕτω παρήλθον δύο ἔτη ἐν εἰρήνῃ, μονότονα μὲν ὅπωςοῦν, πλὴν γαλήνια, καὶ τοῦτο ἀξίζει πολὺ.

II

Ἦραία ἀνέτειλεν ἀνοίξεως πρώτα· ὁ ἥλιος λαμπρὸς καὶ περιχαρὴς διὰ τῶν λευκῶν παραπετασμάτων διήρχετο ἐν τῷ δωματίῳ τῆς Ἑλένης, ἡ ὁδὸς ἐνεψυχοῦτο ὑπὸ τῶν ποικίλων φωνῶν τῶν περιφερομένων πωλητῶν, οἵτινες τόσον ἐλευθέρως περιέρχονται τὰς ὁδοὺς τῆς Ἐνετίας, μὴ κινδυνεύοντες ν' ἀνατραπῶσιν ὑπὸ τινος μεγαλοπρεποῦς ὀχήματος ταχέως διελαύνοντος, ὥστε δύναται τις νὰ εἶπῃ ὅτι ἡ ἐλευθέρα κυκλοφορία ἐν ταῖς ὁδοῖς τῆς ἐνιαίας ταύτης πόλεως εἰς αὐτοὺς μᾶλλον παντὸς ἄλλου ἀνῆκει, πρὸ πάντων δ' εἰς τοὺς ἰχθυοπώλας καὶ ἀνθρακίς, διότι τίς θ' αὐθαδειάσῃ νὰ μὴ ἀφήσῃ ἐλευθέραν εἰς αὐτοὺς τὴν δίοδον μετὰ σπουδῆς σεβασμῶ μμιγμένης;

Ἐλεγον λοιπὸν ὅτι θορυβώδης καὶ πλήρης ζωῆς ἦτο ἡ ὁδὸς ἐν ἣ κατόκει ἡ Ἑλένη. Ἡ κόρη ἀκούσασα πωλητῶν τινων κραυγᾶζόντων διὰ λέξεων βαρβάρως ἠκρωτηριασμένων ὅπως ἀναγγέλωσιν ἐμπόρεμά τι, ὠθουμένη ὑπὸ τῆς περιεργείας προβαίνει εἰς τὸ παράθυρον ἵνα μάθῃ τί ἄρα ἐσημαιοῦν αἱ παρεφθαρμένοι ἐκεῖναι φωναί, ἰδοῦσα δὲ ὅτι περὶ ῥακῶν ἐπρόκειτο, μειδιῶσα ἐγείρει τὴν κεφαλὴν καὶ ἐν τῷ παραθύρῳ οἰκίας ἀπέναντι κειμένης βλέπει ὠραῖον τινα νέον μετὰ σεβασμοῦ χαιρετίζοντα αὐτήν. Ἡ Ἑλένη ἀναποδίδει τὸν χαιρετισμὸν διὰ χαριστάτης ὑποκλίσεως καὶ ἀποσύρεται.

— Δὲν ἤξευρον, ἔλεγεν ἔπειτα καθ' ἑαυτὴν ἐνασχολουμένη εἰς οἰκιακὰς τινας ἐργασίας, δὲν ἤξευρον ὅτι ἄντικρυ τοῦ παραθύρου μου κατόκει ὁ κύριος ἐκεῖνος. Ἀναντιρρήτως εἶναι ὠραῖος, μάλιστα εἶναι ἀξιεράστος.

Ἐδῶ ἐσταμάτησαν αἱ σκέψεις τῆς Ἑλένης κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, καὶ

σᾶς βεβαιῶ ὅτι παρήλθον τινὲς ἀκόμη πρὶν ἢ αὕτη ἐπανέλθῃ εἰς τὸ παράθυρον.

Συνέπεσεν ὅμως, παρατηρήσατε σύμπτωσιν! ἡμέραν τινὰ κομφόν τι περίζωμα κακῶς προσηρμοσμένον εἰς τὸ ἄγκυστρον (uncino) τοῦ παραθύρου νὰ πέσῃ εἰς τὸν δρόμον. Σπυδουσα ἡ κόρη στέλλει τὴν ὑπηρέτριαν ὅπως τὸ λάβῃ ἐκεῖθεν, καὶ φυσικῶς τῷ λόγῳ προβαίνει εἰς τὸ αὐτὸ παράθυρον ὅπως ἐπιβλέπῃ τὸ διακινδυνεῦον ἀντικείμενον. Ἀκούει δὲ φωνὴν γλυκείαν καὶ σοβαρὰν ἀπλῶς ἐρωτῶσαν αὐτήν·

— Δεσποινίς, ἰδικόν σας εἶναι τὸ χάριεν ἐκεῖνο περίζωμα;

— Ναί, κύριε.

— Εὐγνωμονῶ πρὸς τὸν ἄνεμον ὅστις τὸ ἐῤῥίψεν ἐκεῖθεν.

— Καὶ διατί;

— Διότι μοὶ παρέσχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ σᾶς χαιρετίσω, εὐκαιρίαν ἣν πρὸ πολλοῦ ἀνυπομόνως ποθῶ.

— ὦ! πολὺ εὐγενὴς εἰσθε, κύριε.

— Εἰλικρινῆς, εἰπέτε μᾶλλον, εἰλικρινῆς, τίποτε περισσότερον. Ἄλλ' ἰδοὺ τὸ περίζωμά σας ἐσῶθη. Μὴ ἀποσυρθῆτε, παρακαλῶ, τόσον ταχέως. Ἐπιτρέψατέ μοι δὲ μίαν ἐρώτησιν. Ἐμεῖς ἄδετε τόσον καλῶς τὸ ἄσμα «Δὲν ἤλπίζον νὰ σὲ ἰδῶ;»

— Ναί, κύριε, ἐγὼ ἄδω αὐτὸ, ὅχι ὅμως καὶ καλῶς.

— Μίαν λέξιν ἀκόμη, παρακαλῶ. Ἐὰν ἐπιθυμῆτε νὰ τραγωδήσετε ἄλλο τι μουσικὸν τεμάχιον, δύναμαι νὰ φανῶ ὑμῖν χρήσιμος· ἔχω λαμπρὰν συλλογὴν.

— Εὐχαριστῶ, κύριε, θὰ ὠφεληθῶ ἐκ τῆς εὐγενοῦς προσφορᾶς σας. Ἐπιτρέψατέ μοι τώρα ν' ἀποσυρθῶ.

Αἱ σκέψεις τῆς Ἑλένης μετὰ ταῦτα προέβησαν ὀλίγον καὶ συνεχῶς διήλθε πρὸ τοῦ γεγοητευμένου παραθύρου ἐλπίζουσα ἢ φοβουμένη νὰ ἐπανίδῃ τὸν νέον. Εἰς ἐκεῖνον ὅμως δὲν ἤρκει βραχύς τις καὶ ἀκαριαῖος, οὕτως εἰπεῖν, χαιρετισμός, ὥστε εὔρε μέσον ἀπλοῦστατον ὅπως πλησιάσῃ τὴν Ἑλένην.

Πρωίαν τινὰ ἀκούεται σημαίνων ὁ κωδωνίσκος, καὶ μόλις ἠνοιχθῇ ἡ θύρα, ἰδοὺ παρουσιάζεται ὁ γείτων ἐρωτῶν τὴν ὑπηρέτριαν περὶ τοῦ διδασκάλου. Τί ἤσθάνθη ἡ Ἑλένη ἀκούσασα τὴν προσφιλή, τὴν γλυκείαν τοῦ Βίκτωρος φωνὴν δὲν γνωρίζω νὰ σᾶς εἴπω, οὐδὲ σεῖς, ἀναγνώσται μου, ἠθέλατε τὸ ἐνοήσει ἂν ποτε δὲν ἠγαπήσατε. Μετ' ἀγωνίας ἠκροάσθη καὶ κατὰ χωρία ἤκουσε τοῦ διαλόγου μεταξὺ τοῦ νέου καὶ τοῦ πατρός της. Βραχυλογίας δὲ χάριν σᾶς λέγω ὅτι ὁ Βίκτωρ ἐζήτηε νὰ λαμβάνῃ μαθήματα παρὰ τοῦ μουσικοδιδασκάλου ὅπως τελειοποιηθῇ περὶ τὸ ἄδειν, ἐπεθύμει δὲ ἵνα ἡ παράδοσις γίνηται παρὰ τῷ διδασκάλῳ. Πρὸς γενικὴν εὐχαρίστησιν τὰ πάντα συνεφωνήθησαν, καὶ οὕτως οἱ δύο νέοι ἀπῆλυσαν τῆς εὐδαιμονίας τοῦ νὰ βλέπωσιν ἀλλήλους καὶ συνδιαλέγονται. Πολὺς ὅμως παρήλθε καιρὸς πρὶν ἢ παρ' αὐτῶν προφερθῇ ἡ λέξις ἔρος.

III

— ὦ! Μὲ συγχωρεῖτε, κύριε Βίκτωρ, ἐὰν μ' ἐπεριμείνατε. Τόσην ἔχετε προθυμίαν, ὥστε προλαμβάνετε ἐμὲ, ὅστις καυχῶμαι ἐπὶ ἀκριβείᾳ. Τώρα μόλις ἐνεδύθην ἰδοὺ ἐγὼ εἰς τὰς διαταγὰς σας.

— Διδάσκαλε, ἀποβάλετε τὰς φιλοφρονήσεις· μήπως δὲν εἶμαι οἰκειός σας; Πλὴν ἂς τὰ ἀφήσωμεν τώρα αὐτά. Δύναμαι νὰ δοκιμάσω τὴν προχθεσινὴν δυοδίαν μετὰ τῆς δεσποινίδος;

— Ἐννοεῖται. Ἑλένη, ἔλα λοιπὸν, μὴ θέλῃς νὰ σὲ περιμένωμεν! εἶπεν ὁ διδάσκαλος κράζων πρὸς τὸ παρακείμενον δωμάτιον.

Ἡ Ἑλένη εἰσῆλθε δειλὴ καὶ ἀσχολοφανῆς, διότι εἶναι ἀδύνατον νὰ παρουσιασθῇ τις πρὸς τὸ ἐρώμενον πρόσωπον ἀπηλλαγμένος τοῦ φόβου ὅτι ἀπᾶρέσκει αὐτῷ. Εἰσῆλθε ταυτοχρόνως καὶ ἡ ὑπηρέτρια ἀγγέλλουσα ὅτι ξένος τις ἐζήτηε νὰ ὑμιλήσῃ ἰδιαιτέρως ἐπ' ὀλίγας στιγμὰς πρὸς τὸν διδάσκαλον. Οὗτος

δὲ τὴν ἠκολούθησεν ἀφήσας μόνους τοὺς δύο νέους, καὶ οὐδὲ κἀν ἐν διανοίᾳ τῷ ἦλθεν ἡ σκέψις ὅτι ἔπραττέτι ἄπρεπῶς. Ἡ Ἑλένη ἐκάθητο, ὁ νεαρὸς Βίκτωρ ἔμενεν ὄρθιος. Μετὰ τινὰς στιγμὰς σιγῆς ὁ Βίκτωρ προέβη τιὰ βήματα, καὶ πλησιάσας ὀλίγον πρὸς τὴν νέαν μετὰ φωνῆς παλλούσης εἶπε·

— Δεσποινίς, ἂν ἀνεχώρουν καὶ διὰ παντὸς ἐγκατέλειπον τὸν τόπον τοῦτον θὰ ἔλυπείσθε ὀλίγον;

Ἡ Ἑλένη ἐκπληκτος προσέβλεψεν αὐτὸν περιαλγῶς καὶ εἶπεν·

— Ἄλλ' ἐνόμιζον...

— Τί;

— Ἐνόμιζον ὅτι εἴσθε ἀποκατεστημένος ἐνταῦθα.

— Πλὴν ἂς ὑποθέσωμεν ὅτι θ' ἀνεχώρουν.

— Δι' ὀλίγας ἡμέρας, νομίζω;

— Ὅχι, ὄχι, διὰ παντός.

— Διὰ παντός; ἠρώτησε σχεδὸν κλαίονσα ἡ Ἑλένη. Ἐγερθεῖσα δὲ ἐπορεύθη πρὸς τὸ κλειδοκύμβαλον ἵνα παρατηρήσῃ δῆθεν τὰ ἐπ' αὐτοῦ διεσπαρμένα χαρτία, καὶ τακτοποιήσῃ αὐτά. Τοῦτο δὲ πᾶν ἔπραξε ὑπὸ τῆς κατελήφθη συγκινήσεως ὥστε αἱ χεῖρες αὐτῆς ἔτρεμον, ὁ Βίκτωρ τὸ ἐνόησε καὶ πλησιάσας αὐτὴν μετὰ γλυκυθύμου βλέμματος τῆλπε

— Διατί, Ἑλένη, δὲν μοι ἀποκρίνεσθε; θὰ ἔλυπείσθε ἐὰν ἀνεχώρουν;

Ἡ Ἑλένη ὑψωσε τοὺς ὠραίους ὀφθαλμούς της μεστοὺς δακρύων καὶ προσέβλεψε τὸν νέον ὡς ἐπιπλήττουσα αὐτόν. Ὁ Βίκτωρ λαβὼν τότε ζωηρῶς τὴν χεῖρά της καὶ θλίβων αὐτὴν ἐπὶ τῆς καρδίας του φρίσσων ὑπὸ ἔρωτος ταπεινοῦ τῆ ἐψιθύρισε ὥστε ὑπὸ ἐρωμένης μόνου ν' ἀκουσθῇ·

— Μὲ ἀγαπᾶς λοιπὸν, μὲ ἀγαπᾶς;

— Ἐγὼ, ὦ! τί λέγετε;...

— Ναί, μὲ ἀγαπᾶς, γλυκεῖά μου Ἑλένη· τὰ δάκρυά σου, ἡ ταραχή σου μοι τὸ λέγουν, θεώρησόν με, ναί θεώρησόν με ἀκόμη. Διατί ἐρυθριάς, διατί στρέφεις ἀπ' ἐμοῦ τὸ πρόσωπον; ὁ ἔρωτος εἶναι ἀθῶον αἰσθημα, δὲν ἀμαρτάνει τις ἀγνώως ἀγαπῶν.

Οὕτως ἔλεγεν ὁ περιπαθὴς νέος, ὅτε ἠκούσθη θόρυβος βημάτων, καὶ ἀμφότεροι ἔσπευσαν γὰρ συνέλθωσιν ἐκ τῆς συγκινήσεως αὐτῶν. Εἰσῆλθεν ὁ διδάσκαλος τεθορυβημένος καὶ εἶπε πρὸς τὸν Βίκτωρα·

— Πρὸς Θεοῦ, νὰ μὲ συγχωρήσετε διότι σήμερον δὲν δύναμαι νὰ σᾶς δώσω τὸ σύνθημα μάθημα. Ἄλλοτε ἀναπληρῶ τὴν ἔλλειψίν μου ταύτην. Τώρα μοι εἶναι ὅλως ἀδύνατον.

Ὁ Βίκτωρ ἀνεχώρησεν ἐν ἀγαλλιάσει βεβαιωθεὶς περὶ τοῦ ἔρωτος τῆς Ἑλένης.

IV

Σκοτεινὴ καὶ ψυχρὰ εἶναι ἡ ἑσπέρα, ἔνεκα δὲ τῆς λεπτῆς καὶ παγετώδους βροχῆς ἀπαύστως πιπτούσης ἐπισπεύδουσι τὸ βῆμα οἱ ἐν τοῖς ὁδοῖς τυχόντες. Γυνὴ τις νέα, κεκαλυμμένη διὰ περικρῶν μελανῶν ἐνδυμάτων ἐφ' ὧν ὄμως διακρίνονται ἵχνη παλαιᾶς κομψότητος, βραδέως προβαίνει καὶ ὡς εἰ ἀγνοοῦσα ποῦ φέρουσιν αὐτὴν τὰ βήματά της, ἀσυναρτήτους προφέρει λόγους λύπην καὶ ὀργὴν σημαίνοντας.

— Σκληρὴ! διατί νὰ σὲ ἀγαπήσω τόσο; διατί νὰ ὑποσχεθῆς;... Δυστυχῆς ἐγὼ! μ' ἔλησμόνησε... τὸν παρεκάλεσα, τὸν ἐξώρκισα νὰ μοι ἀπαντήσῃ, νὰ μὲ βεβαιώσῃ... Πλὴν εἰς μάτην! ὦ βαρβαρότης ἀνήκουστος! Καὶ τοῦτο ἀκόμη μοι ἀνήθη!... Καὶ διατί νὰ ζήσω; Δι' ἐμὲ δὲν ἵπάρχει πλέον προσφιλῆς τις καρδιά μεθ' ἧς νὰ θρηνησῶ, καὶ συμμερισθῶ τὴν λύπην μου, ἥτις νὰ μὲ παραμυθῆσῃ καὶ μοι ἐμπνεύσῃ ἐλπίδας εἰς τὸ μέλλον... Ὅχι πλέον ἔρωτος, ὄχι πλέον φιλίας, τίποτε, τίποτε... Ἄλλ' οἴμοι!... (καὶ μὲ φρικτῶδη ἐγγελα εἰρωνείαν) ὦ! σαρκασμὸς! ὦ χλεύη! πεινῶ!... ναί πεινῶ σπαρασσομένη τὴν καρδίαν ὑπὸ σκληροτάτης ὀδύνης. Πεινῶ! δριμύ αισθάνομαι ψύχος... δὲν δύναμαι, δὲν δύναμαι νὰ ἐπικαλεσθῶ βοήθειαν. Βοήθειαν ὅπως παρατείνω τὴν ἐπαχθὴ ζωὴν μου. Ποτέ!...

Ταῦτα ἔλεγε διακοπτομένη πλὴν οὐδὲν δόλως προσέχουσα εἰς τὰς ὠθήσεις ἃς ὑφίστατο παρά τῶν διαβατῶν σπυδόντων καὶ καταρωμένων τὴν βραδύτητά της. Οὕτω δὲ ἔφθασε παρά τινα ἔρημον ἀκτὴν, ὅπου καὶ ἐστάθη. Ἦδη εἶχε κοπάσει ἡ βροχὴ, ἀστέρες δὲ τινες ὑπέφωσκον ἐν τῷ γαληνιασάντι οὐρανῷ.

— Πόσον ἤρεμον εἶναι τὸ ὕδωρ, εἶπεν ἡ νεάνις τερψιθύμως προσβλέπουσα τὸ διανυγὲς κάτοπτρον τῆς γαληνιαίας διώρυγος, πόσον ἤρεμον εἶναι! Ἄ! ἐὰν ῥιφθῶ ἐκεῖ μέσα θὰ εὖρω τὴν ἀνάπαυσιν, θὰ παύσω ὑποφέρουσα, θὰ λησμονήσω τὸν Βίκτωρα, ὦ ναὶ θὰ τὸν λησμονήσω! . . . Εὐτυχὴς ἐγὼ τότε! . . . θὰ χάσω πᾶσαν ἀνάμνησιν, δὲν θὰ αισθάνωμαι τὰς πληγὰς τῆς σκληρᾶς ταύτης λύπης, ἥτις ἀεννάως μὲ βασανίζει. . . Πλὴν ἀκουσίως φρικῶ, τρομάζω ὑπὸ τοῦ ὕδατος ἐκείνου, Κύριος οἶδε τί ὑποφέρει τις πρὶν ἢ ἀποθάνῃ! . . . Ἄλλὰ νὰ ζήσω! νὰ ζήσω ἐπὶ πλέον μὲ τὴν σπαρρακτικὴν ἰδέαν ὅτι ἐκείνος μ' ἐλησμόνησεν, ὅτι δὲν μὲ ἀγαπᾷ πλέον. . . Νὰ ζήσω οὕτως, ὦ! πεποιθυῖα ὅτι ποτὲ, ποτὲ πλέον δὲν θὰ τὸν ἐπανίδω! . . . Καὶ ἂν τὸν ἐπανεβλεπον. . . . Θὰ ἀπέστρεφε τὴν κεφαλὴν, θὰ ὑπεκρίνετο ὅτι δὲν μὲ γνωρίζει. . . ὦ! πῶς ἔφωγον αἱ γλυκελαὶ ἐκείναι λέξεις, πῶς ἐξηφανίσθησαν αἱ τῶσαι του ὑποσχέσεις! . . . Βίκτωρ, Βίκτωρ, διατί νὰ μὲ πλησιάσῃς, διατί ἠθέλησας νὰ σὲ ἀγαπήσω; Νὰ ζήσω ἄνευ τῆς ἐλπίδος τοῦ ἔρωτος, ἀπελπισθεῖσα τοῦ νὰ τὸν ἐπανίδω, τοῦ νὰ ἀκούσω τὴν προσφιλῆ του φωνήν! Νὰ ζήσω; ὄχι, μυριάκις προτιμότερος ὁ θάνατος! . . . Τί βραδύνω λοιπόν! ὦ δειλία! Τρέμω, ἡ τόλμη μου ἐκλείπει! Οἴμοι! ἀπαύστως σπαράσσομαι ὑπὸ τῆς ιδέας ὅτι μὲ ἐγκατέλιπεν, οὐδὲ στιγμὴν ψυχικῆς γαλήνης ἔχω! . . . Δὲν μὲ ἀγαπᾷ πλέον, μὲ καταφρονεῖ, τὸν ἔχασα, τὸν ἔχασα διὰ παντός! Συγχώρησόν με, Θεέ μου! . . Δὲν δύναμαι πλέον νὰ ζήσω, ἀπηύδησα ὑποφέρουσα. . .

Καὶ ἡ δυστυχὴς ἐρρίφθη ἐντὸς τοῦ ὕδατος.

[ΠΑΡΘΕΝΩΝ.— ΕἶΟΣ Α΄.]

V

Ἐν τινι δωματίῳ μετρίως φωτιζομένῳ καὶ ἐπὶ κλίνης σχεδὸν ὑπὸ τῆς σκιᾶς καλυπτομένης νεάνις κείται βεβυθισμένη εἰς βαθὺν λήθαργον. Παρὰ τῇ κλίνῃ ἴσταται παρατηρῶν αὐτὴν ἀνήρ προβεβηκῶς, φυσιογνωμίᾳ εὐφυοῦς καὶ πνεούσης ἀγαθότητα· γυνὴ ἔξωτερικὸν θαλαμηπόλου ἔχουσα παρίσταται σιγῶσα. Μετὰ τινος στιγμᾶς σιγῆς στραφείσα πρὸς αὐτὸν λέγει·

— Λοιπὸν, ἰατρὲ, ποῖαν γνώμην φέρετε, θὰ ἐπιζήσῃ;

— Ἐὰν ἡ κρίσις δὲν ἦναι ἀνωτέρα τῶν δυνάμεών της, ναί· ἀλλὰ πολὺ φοβοῦμαι. Φαίνεται ἐξησθενημένη, ἐξαντληθεῖσα ὑπὸ πολλῶν στερήσεων.

— Ὅποιον δυστύχημα, ἰατρέ μου, ἠθέλεν εἶσθαι! Ἄλλὰ πολὺ περισσότερον εἶναι ἄξιος συμπαθείας ὁ δυστυχὴς ἐκείνος νέος! Πόσον τὸν λυπούμαι! Μετὰ μακρὰν ἀπουσίαν ἐπιστρέφει χαίρων ἐπὶ τῇ βεβαιότητι τοῦ νὰ τὴν ἐπανίδῃ, ἐπιστρέφει ὅπως ἐκπληρώσῃ τὴν ὑπόσχεσίν του καὶ νομίζων ὅτι σώζει μίαν ἄγνωστον σύρει ἐκ τοῦ ὕδατος ἡμιθανῆ ἐκείνην. Φαντασθῆτε τί ἠσθάνθη ἀναγνωρίζων αὐτὴν!

— Τίς οἶδε τὴν αἰτίαν δι' ἣν ἔλαβεν ἀπόφασιν τόσον φρικῶδη;

— Ἡ λύπη, ἰατρέ μου, ἡ ἀθυμία, ἡ ἔνδεια. Μετὰ τὴν χρεωκοπίαν τοῦ ἐμπόρου πρὸς ὃν εἶχον ἐμπιστευθῆ τὸ μικρὸν κεφάλαιον δι' οὗ ἐν μέρει διετρεφέτο αὐτὴ καὶ ὁ μακαρίτης πατήρ της, ἡ δυστυχία δὲν ἔπαυσε καταδιώκουσα αὐτούς. Ἐλειψαν τὰ μαθήματα, ἐπῆλθεν ἀσθένεια ἣτις κατεβρόχθισεν ὅσα εἶχον ἐξοικονομήσει, καὶ ἔφερεν εἰς τὸν τάφου τὸν δυστυχῆ διδάσκαλον. Ἡ θυγάτηρ δὲν εἶχεν ἐδραίας γνώσεις, δὲν ἠθέλησε νὰ ὑποκύψῃ εἰς βαναύσους ἐργασίας, καὶ, ἡ δυστυχὴς!

— Ἄλλὰ διατί δὲν ἔγραφε πρὸς τὸν μνηστῆρά της;

— Ὑπερβολικὴ φιλοτιμία ἴσως. . . .

— Αὐτὸς τὰ πάντα ἠγγύει. Ὑποθέ-

σεις τὰ μάλα ἐνδι.αφέρουσαι ἠνάγκασαν αὐτὸν νὰ μείνῃ μακρὰν ἐπὶ τινὰς μῆνας καὶ ἐν τούτοις. . .

— Ἐλπίζομεν ὁμως· ἀλήθεια, ἰατρὲ, δὲν ὑπάρχουσιν ἐλπίδες ;

— ὦ! διατὶ ὄχι ;

— Ὁ ταλαίπωρος μικρὸς μου κύριος! θὰ ἀπηλπίζετο εἰν αὐτῇ ἀπέθνησκειν.

— Ἄς ἀποσυρθῶμεν, φίλη μου, καὶ ἄς τὴν ἀφήσωμεν ἀναπαυομένην. Ἐφ'ὅσον παρατείνεται ὁ ὕπνος οὗτος ἐπὶ τοσοῦτον αὐτῇ ἐνδυναμοῦται. Τὴν ἐσώσαμεν ἐκ τοῦ ὕδατος, ἴσως τὴν σώσωμεν καὶ ἐκ τοῦ πυρετοῦ ὅστις ὑπῆρξε συνέπεια τῆς ὀλεθρίας ἐκείνης καταδύσεως. Μὴ λείψετε, παρακαλῶ, τοῦ νὰ ἐπιτηρήτε τὴν ἐξέγερσίν της καὶ εὐθὺς εἰδοποιήσατέ με.

Ὁ ἰατρὸς ἀνεχώρησεν, ἡ δὲ θαλαμηπόλος ἐπανελθοῦσα μετ'οὐ πολὺ εἰς τὴν αἰθουσαν εἶδε τὴν Ἑλένην ἐλαφρῶς κινουμένην. Ἐκπέμφασα στεναγμὸν ὀδυνης ἠνοιξε τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ὡς ἐξ ὀνείρου ἐγειρομένη περιέβλεψε. Τοὺς ἔκλεισε πάλιν, ἔθλιψε διὰ τῶν χειρῶν τὸ μέτωπόν της, ὡς θέλουσα νὰ συνάψῃ ἰδέας φευγούσας, βαθμῆδὸν δὲ ἀναμιμησκομένη τοῦ συμβάματος ὅλου ἀνέκραξε·

— Σὲ εὐχαριστῶ, Θεέ μου, ὅτι μοὶ παρέσχες καιρὸν ἵνα αἰσθανθῶ τὴν ἀπαιτουμένην βδελυγμίαν τοῦ ἐγκλήματος ὕπερ ἐξετέλεσα. ὦ! Βίκτωρ, Βίκτωρ, διατὶ μὲ ἐγκατέλιπες ;

Ἐγκάρδιος ἀναφώνησις ἠκούσθη ἐκ τῆς παρακειμένης αἰθούσης. Ἡ Ἑλένη, δράξασα τὰς χεῖρας τῆς θαλαμηπόλου, ἀνεκάθησεν ἐπὶ τῆς κλίνης καὶ μετ' ἀπεριγράπτου ἐνδομύχου ταραχῆς ἀνέκραξεν·

— ὦ! ἀπατῶμαι ; ἡ φωνὴ του. . . ἄφετέ με ν' ἀκροασθῶ! Βίκτωρ, Βίκτωρ, σὺ εἶσαι ; Φεῦ! ἔλθέ, μὴ ἐπὶ πλέον βραδύνης! ὦ! νὰ σὲ ἐπανίδω, Βίκτωρ, ναὶ ἔλθέ.

— Ἀλλὰ πρὸς Θεοῦ, κυρία, πραινθήτε, σᾶς παρακαλῶ! δὲν εἶναι κἀνεὶς! . . .

— Ὅχι, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀπατῶμαι! Βίκτωρ, φεῦ ἔλθέ.

Ὁ ἐρώμενος νέος δὲν ἠδυνήθη νὰ κρατήσῃ πλέον ἑαυτοῦ, εἰσῆλθε, καὶ ριπτόμενος πρὸ τῆς κλίνης ἐφ' ἧς ἔκειτο ἡ Ἑλένη, ἔλαβεν ἀμφοτέρας τὰς χεῖράς της κατακαλύπτων αὐτὰς διὰ φιλημάτων συνοδευομένων ὑπὸ τῶν τρυφερωτέρων ἐκφράσεων. Αὕτη δὲ ἀπλήστως προσβλέπουσα τὸν Βίκτωρα ἐπανελάμβανε·

— Μὲ ἀγαπᾶς λοιπὸν ; δὲν μὲ ἐλησμόνησας· ὦ! εὐτυχία! σὲ ἐπαναβλέπω, ἀκούω τῆς γλυκυτάτης φωνῆς σου. Εἶσαι σὺ, σὺ, ἀγαπητέ μου Βίκτωρ, δὲν εἶναι ὄνειρον ; ἐπέστρεψες τρόντι πρὸς τὴν Ἑλένην σου, ἥτις δὲν ἔπαυσεν ἀγαπῶσά σε ;

Καὶ περιβάλλουσα διὰ τῶν βραχιόνων τὴν προσφιλῆ τοῦ Βίκτωρος κεφαλὴν, κατεφίλει δακρυροῦσα τὴν μελανὴν του κόμην.

Πλὴν φεῦ! χαρὰ τηλικαύτη ἦτο ὑπερβολικὴ. Αἱ δυνάμεις τὴν ἐγκατέλιπον, ὑπτία ἔπεσεν ἐπὶ τῆς κλίνης καὶ μόλις ἠδυνήθη νὰ ἀρθρῶση ταπεινῇ τῇ φωνῇ διακεκομέναις τινὰς λέξεις·

— Ἀποθνήσκω, Βίκτωρ. Εὐτυχῆς ἐγώ! . . . ἀποθνήσκω πλησίον σου, ἐνῶ σὺ μὲ ἀγαπᾶς. . . Δυποῦμαι μόνου διὰ σέ! . . . ὀρκίσου μοι ὅτι θὰ ζήσης! . . .

Ὁ Βίκτωρ ἔκλαιεν οὐδὲ λέξιν δυνάμενος νὰ προφέρῃ.

Ἡ Ἑλένη λαβοῦσα τὴν χεῖρά του, ἐστήριξεν ἐπ' αὐτῆς τὴν παρειάν της καὶ ἠδέως μειδιῶσα ἀνέκραξε·

— Θεέ μου, σὲ εὐχαριστῶ! συγχώρησόν με, συγχώρησόν με, καὶ διαφύλατε τὸν Βίκτωρα! . . .

Καὶ ἐσιώπησεν. . . Ἡ πνοὴ της καθίστατο ἀμυδρά, ἔκλεισε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὡς μέλλουσα νὰ ὑπνώσῃ ἠρεμου ὕπνου καὶ γλυκέως ἐξέπνευσεν. Εὐτυχῆς !

(Ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ)

Γ. Κ. ΣΦΗΚΑΣ

ΡΩΜΑΙΑΣ ΚΟΣΜΟΣ

ΕΠΙ ΑΓΓΟΥΣΤΟΙ

(Συνέχεια καὶ τέλος.)

IV. — Παρουσίασις.

Διερχόμενος δωμάτιόν τι « βλέπε, λέγει ὁ Ὀβίδιος, τὴν βλέπουσάν σε, μειδιά ἠδέως πρὸς τὴν μειδιῶσάν σοι, ἀποκρίνου εἰς τὰ διὰ τῆς κεφαλῆς σημεῖα διὰ σημείων ἀναλόγων. »

Δεικνύου πρὸ πάντων ἐξαιρέτως εὐγενῆς μεταξὺ τῶν γυναικῶν, μὴ λησμονῶν ὅτι ὀλίγων ἢ ἡλικία των σημαίνει δὲν ἔχουσιν ἅπασαι ἐξ ἴσου δικαίωμα ἐπὶ τῶν περιποιήσεών σου ; Ἀναμφιβόλως « ἡ νεότης τέρπει, ἀλλ' ἡ ὠριμος ἡλικία αἰχμαλωτίζει· ἡ μὲν ἔχει ὑπὲρ αὐτῆς τὰ θέληγτρα τοῦ σώματος, ἡ δὲ τὴν ἰσχὺν τοῦ λογικοῦ. »

Φθὰς πρὸ τῆς οἰκοδεσποίνης, εἰάν ἦσαι ἐκ τῶν φίλων, « ἡ χεῖρ σου νὰ σφίγῃ τὴν ἐκείνης, » ἡμᾶς ὅμως οὐδὲν γνωσκει αὕτη προσωπικῶς, θὰ παρουσιάσῃ ὁ ἐπὶ τῶν δεξιώσεων καὶ θὰ κύψωμεν μετὰ σεβασμοῦ. Καὶ τοῦτο μὲν καλῶς ἔχει, ἀλλ' ὁ Ὀβίδιος προστίθουσιν « Αὕτη εἶναι ἡ στιγμή καθ' ἣν πρέπει νὰ τῇ ἀπευθύνῃς τὸ φιλοφρόνημά σου. » Τί νὰ εἴπωμεν λοιπόν ; Εὐτυχῶς ὁ αὐτὸς ποιητῆς μᾶς ἐξάγει τῆς στενοχωρίας ἀμέσως προσφέρων ἡμῖν ὕλην διὰ πλεῖονα τοιαῦτα.

« Ἐάν ἡ ἐσθὴς αὐτῆς ἦναι Τυρία, ἐξυμνήσατε τὰ Τύρια ὑφάσματα, εἰάν δὲ Κωῖα, ἐξυμνήσατε τὰ Κωῖα ὑφάσματα. Περιῤῥέεται ὑπὸ χρυσοῦ ; εἴπατε ὅτι ὁ χρυσὸς λάμπει ἦττον τῶν θεληγτρων τῆς. Εἶναι ἡ κόμη τῆς κεχωρισμένη ἐπὶ τοῦ μετώπου ; κηρύξατε χαριεστάτην τὴν διευθέτησιν ταύτην· εἶναι βεβοστρυχισμένη διὰ τοῦ σιδήρου ; ὁμολογήσατε αὐτὴν ἠδίστην. Μὴ λησμονήτε πρὸ πάντων τὴν καλλοιὴν αὐτῆς· ἐστὲ βέβαιοι ὅτι θέλετε πιστευθῆ πάντοτε, ἐπειδὴ πᾶσα γυνὴ

εὕρισκει ἐαυτὴν θελκτικωτάτην, διότι καὶ ἡ ἀσχημοτάτη ἀρέσκει εἰς ἐαυτήν. »

Καὶ αὐτὰ τὰ ζῶα, ἐξακολουθεῖ ὁ Ὀβίδιος, δὲν εἶναι ἀναίσθητα πρὸς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς κολακείας· « Παρατηρήσατε τὸν ταῶ τοῦτου. Ἐάν ἐπαινέσητε τὸ πτέρωμα αὐτοῦ, ἀναπτύσσει μεθ' ὑπερφηφαιίας τὴν οὐρὰν, εἰάν δὲ τὸν θεωρήσητε ἐν σιωπῇ, κρύπτει τοὺς θησαυροὺς αὐτοῦ ! Καὶ ὁ κέλης δὲ πόσον, ἐν τῷ ἀγῶνι τῶν ἀρμάτων, ἀγαπᾷ τοὺς ἐπιδαψιλενομένους εἰς τὴν καλῶς ἐκτεισιμένην χαίτην καὶ τὸν ὑπερήφανον αὐτοῦ ἀύχένα ἐπαίνους ! »

Ὁ Ὀβίδιος καταπαύει τὴν σειρὰν ταύτην τῶν ὀδηγιῶν διὰ τῆς ἐξῆς συμβουλῆς συγκεφαλαιούσης αὐτὰς ἀπάσας, « Εἰς τὴν γυναικα λέγε μόνον ὅ,τι γινώσκεις ὅτι θὰ τῇ ἀρέσῃ. »

Πάντα ταῦτα εἰσιν ἄριστα, αἱ συμβουλαὶ ἐξαίρετοι, καὶ ὁ ποιητῆς, διὰ τῆς γονιμότητος ταύτης τῆς φαντασίας δεικνύει ὅτι ἦτο ἐξ ἐκείνων οὐδὲν δύναται τις νὰ καταλάβῃ ποτὲ ἀπαρασκεύους. Ἀλλ' ἡ γενέθλιος ἡμέρα Ῥωμαίας εἶναι πῶς ἡ πρώτη τοῦ ἔτους Παρισιανῆς, διότι καὶ ἡ Ῥωμαία ἡμῶν, καίπερ λίαν αἰσθητικὴ οἶσα πρὸς τὰ φιλοφρονήματα, δύναται νὰ εὕρῃ ταῦτα ὀλίγον ἀνούσια ἄνευ τοῦ ἀρτύματος δῶρων τινῶν. Δὲν δυνάμεθα δὲ νὰ διέλθωμεν ἐντελῶς ἐν σιωπῇ τὰ δῶρα ταῦτα.

V. — Δῶρα.

Ἦσαν ὅμως μικροῦ λόγου ἄξια, ὡς δακτύλιόν τι, κηροπήγιον, μικρά τις πασότης ἀργυρῶν σκευῶν ἢ πρῶίμός τις καρπὸς πεμπόμενος ἐκ τῶν ἀγρῶν. Ὁ Ὀβίδιος παραπονεῖται ἤδη ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτοῦ αἱ γυναῖκες προὔτιμων ἀξίας δῶρα, ὅθεν, ἀφ' οὗ συνεχᾶρη τὰς Ἀμαρυλλίδας τῶν βουκολικῶν διὰ τὴν ὑπολαμβανομένην ἐπιθυμίαν αὐτῶν διὰ τὰ κάστανα, καταλήγει διὰ τοῦ τοσοῦτου εὐτραπέλου τοῦτου στίχου,

Αἱ ἡμέτεροι σήμερον τ' ἀγαπᾶσι πολὺ ὀλιγώτερον

Ὁ Ἰουβενάλιος, κατὰ τὴν συνήθειαν

αὐτοῦ, δὲν ποιεῖ τοσοῦτους ἐλιγμούς ὅπως σημάνη τὴν αὐτὴν κατάχρησιν. «Ἴδου, αὐτὴ, ἀναφωνεῖ, εἰς ἣν πρέπει νὰ πέμπωμεν ἀλεξήλιον¹⁾, πράσινα καὶ λαμπρὰ ἐξ ἠλέκτρον ποτήρια, ὅτε ἔρχεται ἐκάστοτε ἡ γεννέθλιος αὐτῆς ἡμέρα.»

«Δέχθητε, λέγει ὡσαύτως ὁ Μαρτιάλης, τὸ ἀλεξήλιον τοῦτο ὅπερ θὰ σᾶς προφυλάξῃ κατὰ ἰσχυροῦ καύσωνος.»

Ἐὰν δὲ, παρατηρεῖ ὁ Ὀβίδιος, αἱ ἐτήσια αὐταὶ ἐορταὶ ἅπαξ μόνον τοῦ ἔτους ἐπισυνέβαινον! Ἄλλὰ «γυναικῆς τινες εὐρίσκουσι μέσον νὰ γεννώσιν ὁσάκις ταῖς ἐπέλθῃ τοῦτο εἰς τὸν νοῦν.» Ἀναμφιβόλως, λέγει, τὰ δῶρα ἅτινα λαμβάνουσι δὲν εἶναι τῆς αὐτῆς ἀξίας, ἀλλ' ὅμως, «καὶ μικρὰς ὅταν δίδῃ ἕκαστος, θὰ συμβῆ, ἔνεκα τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ, ὅ,τι καὶ ἐπὶ τῶν κόκκων τῆς ἄμμου, οἷτινες παύουν, σχηματίζαντες σωρὸν μέγαν.» Δὲν δύναται ὡσαύτως νὰ κρατήσῃ τὴν πλήρη δικηκτικότητος ἐκφώνησιν ταύτην. «Ἡ γενέθλιος αὐτῶν ἡμέρα νὰ σᾶς ἐμπνέῃ ἅγιον τρόμον!»

Τὴν αὐτὴν κατάχρησιν σημειοῖ ὁ Μαρτιάλης εἰς ἓν τῶν καλλιτέρων αὐτοῦ ἐπιγραμμάτων. «Σίλβα, λέγει, ὅπως ἔχῃς εὐλογον αἰτίαν νὰ δεχθῆς ἡ μᾶλλον νὰ ἐξαναγκάσῃς δῶρόν τι, γεννᾶς μέχρις ὀκτάκις τοῦ ἐνιαυτοῦ· ἀλλ' ἔχε ἐπὶ τέλους καὶ ὀλίγην αἰδῶ καὶ ποιήσου ἀνακωχὴν τῶν λαφυραγωγῶν σου, διότι εἰς ἐξακολουθήσῃς νὰ μᾶς ἐμπαίξῃς, καὶ δὲν ἀρκεῖσαι νὰ γεννᾶς ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ, θὰ πιστεύσω, Σίλβα, τελευταῖον ὅτι δὲν γεννᾶς ποσῶς.»

Ἐννοεῖται ὅτι ἡ ἡμετέρα Ῥωμαία, ὡς ἅπασαι αἱ ὅμοιαι αὐτῇ, θὰ ἦτο ἀνίκανος πρὸς τοιοῦτον δόλον, ἐν τούτοις πρέπει πάντοτε νὰ προσφέρωμεν αὐτῇ τὸ ἀπαραίτητον δῶρον ἐκτὸς ὅμως ἐὰν ὁ τοῦ ξένου τίτλος ἡμῶν δὲν μᾶς ἀπαλλάττῃ τούτου. Ἄλλὰ τότε μὴ λησμονήσωμεν νὰ ἐπιμεινώμεν, ὡς θέλει ὁ Ὀβίδιος, ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου τῶν θωπευτικῶν λό-

1) Τὰ ἀλεξήλια ταῦτα, διδάσκει ἡμᾶς ὁ Ὀβίδιος, κατασκευάζοντο, ὡς τὰ ἡμέτερα, «ἐξ ὑφασμάτων ἐντεταμένων ἐπὶ λεπτῶν βρόδων.»

γων. «Ὅτε, λέγει, δὲν ἠδυνάμην νὰ πληρώω μὲ δῶρα, ἐπλήρωα μὲ λόγους». Ἄλλως τε ἡ μὲ λόγους ἀπότισις αὐτῆ δὲν ἐστερεῖτο ἀξίας καὶ θελγήτρου, καθ' ὅσον πάντοτε σχεδὸν οἱ ποιηταὶ ἐνεπνέοντο ἐκ τῶν τελετῶν τούτων ὅπως συνθέσωσι τεμάχια τινὰ ἐπὶ περιστάσεως ἧς οἱ κεκλημένοι εἶχον τὰς ἀπαρχάς. Ἐκτὸς ὅτι ὁ Ὀβίδιος ἀπηγόρευεν αὐτοῖς νὰ τὰ ἀναγινώσκωσιν οἱ ἴδιοι ἔνεκα τοῦ τρόπου καὶ κυρίως τοῦ ἰδιοτρόπου καλλωπισμοῦ τῶν, τῶν πλείστων, ἐξ ἰδιοτροπίας ἢ πολλοὶ τῶν ἡμετέρων ἐκληρονόμησαν, «προτιμώντων, λέγει ὁ Ὀβίδιος, νὰ μὴ κόπῃωσι τοὺς ὄνυχας καὶ τὸν πάγονα.»

Τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ποιημάτων τούτων ἐνεπιστεύοντο συνήθως εἰς πρόσωπα τοῦτο τὸ ἐπάγγελμα ἔχοντα, καὶ τὰ ὅποια, ὡς ἀμέσως θὰ ἴδωμεν, ἐντελῶς ἀνεμίμησκον τὸν τύπον τῶν αἰοιδῶν τῶν ἡμετέρων αἰθουσῶν.

VI. — Ἀναγνώσται.

Οἱ ἀναγνώσται οὗτοι ἤρχοντο πάντοτε «ἔχοντες τὸ στήθος καὶ τὸν λαιμὸν καταπεφορτωμένα ἐκ φλανελλῶν.

Ἡ μεγίστη δὲ μέριμνα αὐτῶν, ἐκδυομένων τοὺς μανδύας, ἦν νὰ ἀποφεύγωσιν, ὡς ὄντες ὀλίγον τι ἰδρωμένοι, μὴ ρεῦμά τι ἀέρος κατελάμβανεν ἐξαίφνης τὸ τρυφερὸν αὐτῶν δέρμα.»

Πρὶν ἀρχίσωσιν, ὡς τρόπον τινὰ προανακρούοντες, «ἔβηχον ὀλίγον, εἶτα δὲ τὴν κεφαλὴν ἔχοντες ἐπιτετηδευμένως κεκλιμένην καὶ ἐρωτικῶς βλέποντες περίξ, ἀπήγγελλον τὰ τεμάχια αὐτῶν, ὑγραίνοντες ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τὸν λάρυγγα δι' ἐλαφροῦ διαλύματος κόμμεως. Τὸ συμπλήρωμα δὲ τῆς τέχνης ἦτο τὸ νὰ γινώσκωσι νὰ ἐξαιρῶσι διὰ τῆς μετὰ χάριτος ἀπαγγελίας καὶ τὰς ἀσθενεστάτας τῶν συνθέσεων· ἀλλ' ὁ ἔμπειρος ἐπίσης περὶ τὴν ἀπαγγελίαν ἔπρεπε νὰ ἦναι φειδωλὸς περὶ τὰς χειρονομίας.

Τὸ σύνθηρες ὑποκείμενον τῶν ποιημάτων τούτων ἦτο ὁ ἔπαινος τῆς ἐορτα-

ζούσης τὰ γενέθλια, ἔπαινος ὃν ἐπηκολούθουν διακαέσταται εὐχαί διὰ τὴν εὐτυχίαν καὶ εὐημερίαν ταύτης. Ὡς παράδειγμα παρέχουσι πάντοτε τὸ ἐλεγείον ὅπερ ὁ Τίβουλλος ἀπευθύνει εἰς τὴν Μαρσαλὰν διὰ τῶν λέξεων τούτων καταλήγον· «Καὶ σὲ, γενέθλιος ἡμέρα, εἶθε νὰ δυνηθῶμεν ἐπὶ πολλὰ ἀκόμη ἔτη νὰ πανηγυρίσωμεν ἑπ'ἀνέρχου ὥραιότερα πάντοτε, πάντοτε ὥραιότερα.» Ὅπερ ὡς ἐκ τῆς ὁμοιαζούσης μορφῆς τῆς φράσεως ἀναμνησκει τὸν κοινότατον τῶν ἡμετέρων τύπων ἐπὶ τῇ πρώτῃ τοῦ ἔτους, «Σῆς εὐχομαι ταύτην καλὴν καὶ εὐτυχή μετὰ πολλῶν ἄλλων συνωδευμένην.»

Ἐὰν δὲ δὲν εἶχεν αὕτη τέκνα, δὲν ἔλειπον νὰ τῇ προλέγωσιν «ὄτι μετὰ πολλὰς ἀμφιτηρίδας θὰ περικλῶται ὑπὸ πολυαρίθμων ἐκγόνων ἀποτελούντων φαιδρὸν ὄμιλον σκιρτῶντα περὶ τοὺς πόδας τῆς,» ὅπερ καὶ σήμερον δύναται νὰ προστεθῇ ἐπιδεξίως ἐν φιλοφρονήματι.

Αἱ ἀναγνώσεις αὗται, ἐὰν ἦσαν μέτριαι, παρηκολοθοῦντο φυσικῶς ἐκ ζωηροτάτων ἐπιδοκίμασιῶν, ὅπερ ἦτο καθαρὰ φιλοφροσύνη τῶν κεκλημένων ἀπευθυνομένη ἐπίσης πρὸς τὴν διατάξασαν τὴν ἑορτὴν ὡς καὶ πρὸς τοὺς ποιητὰς ὧν τὸ πνεῦμα, μᾶλλον ἢ ἦττον καλῶς ἐμπνεόμενον, προσεπάθει νὰ αὐξήσῃ οὕτω καὶ ποικίλῃ τὴν λαμπρότητα ταύτης.

VII. — Πλακοῦντες καὶ καταψυκτικὰ ποτά.

Μεταξὺ τῶν ἀναγνώσεων ἐκυκλοφόρουν πλακοῦντες καὶ καταψυκτικὰ ποτά, ὧν οἱ πρῶτοι ἀνεμίμνησκον τοὺς ἡμετέρους πλακοῦντας τῶν Βασιλέων, ὀνομαζόμενοι *liba* (πόπανα). «Μὴ λησμονήτε, λέγει ὁ Ὀβίδιος, νὰ δηλώσητε διὰ τῶν ποπάνων ὅτι αὕτη εἶναι ἡ γενέθλιός σας ἡμέρα.» Εἶχον δ'οὐδὲν ἦτον καὶ τινα ἀναλογίαν πρὸς τὴν ἡμετέραν ἀμόραν, ἐπειδὴ, «εἰσῆρχετο εἰς ταῦτα ἅπαν τὸ μέλι ὅπερ κατασκευάζει ἡ οἰκονόμος μέλισσα.» Πεμματοποιοὶ τινες ἐπετύγχανον αὐτοὺς κάλλιον τῶν ἄλλων, ὑπῆρχέ τις μάλιστα (δὲν

ἠδυνήθην νὰ ἀνεύρω τὸ ὄνομά του) ὅστις «ἐκέκτητο τὸ προτέρημα νὰ κατασκευάζῃ τοιούτους ἐξ ἡδίστων τελείων τεμαχίων.

Ὁ συμβολικὸς χαρακτήρ τῶν ποπάνων τούτων ἐπεβάρυνε πρωτοφανῶς τὸ ὄνομα τοῦ δούλου οὐτινος ἐδοκίμασαν ταῦτα τὴν γαστριμαργίαν καὶ ὁ Ἰουβενάλιος, ὅστις ἄλλως τε δὲν ἀγαπᾷ τὰ ἡμίμετρα, θέλει «ἕνα προσφέρωσι κρατερὸν ράπισμα εἰς τὸν τολμήσαντα νὰ λείξῃ ἕνα τούτων.»

Τὰ δὲ καταψυκτικὰ ἦσαν πρὸ πάντων σακχαρόκρατα καὶ πάγη, «ποτὰ, προστίθῃσι, ψυχρότερα καὶ τοῦ κλίματος τῶν Γετῶν,» ἅτινα περιέφερον ἐπὶ πινακίων. «Δὲν ἦτο ὁμως, ὡς ὁ Μαρτιάλης παρατηρεῖ, ἡ χιών αὐτῆ ἦν ἐπινον, ἀλλὰ τὸ διὰ τῆς χιόνος ψυχρὸν ὕδωρ οὕτω μᾶς ἐδίδαξεν ἡ ἐφευρετικὴ δίψα ἡμῶν.»

Λέγουσι δὲ ὅτι εἰς τὸν Νέρωνα ὀφείλεται ἡ μέθοδος τοῦ πλῆττειν τὸ ὕδωρ βοηθεῖα καταψυκτικοῦ μίγματος! «Ἐφαντάσθη οὗτος, κατὰ τὸν Πλίνιον, νὰ περιβάλλῃ διὰ χιόνος τὸ περιέχον αὐτὸ ποτήριον, ἀπολαμβάνων οὕτω τῆς εὐχαριστήσεως τοῦ νὰ πίνῃ δροσερὸν ὕδωρ μὴ φοβούμενος τὰ ἐλαττώματα τῆς προστιθεμένης εἰς τὸ ὕδωρ χιόνος.»

Δὲν θὰ βραδύνωμεν νὰ ἀκούσωμεν τὴν μέθοδον ταύτην καὶ ἐπὶ τοῦ οἴνου, ἐπειδὴ καὶ σήμερον ἐν Ῥώμῃ πάντα πίνουσι διὰ τῆς χιόνος ἐκ τῶν Ἀπεννίμων συλλεγομένης.

Τέλος ἐπωφελοῦντο ἐκ τῆς συγχύσεως τῆς ἀπὸ τῆς συνεχοῦς ταύτης ἐμφανίσεως τῶν ὑπηρετῶν ἀχωρίστου ὅπως «ἀναζωπυρήσωσι, διὰ τοῦ θείου, τὰς σβεννυμένας λαμπάδας.»

VIII. — Μουσικὴ καὶ χοροί.

Ἦδη αἱ ἀναγνώσεις ἔπανσαν ὅπερ, εἰκάξω, οὐδόλως δυσάρεστον θὰ ἦναι εἰς τὴν ἐν τῇ αἰθούσῃ νεολαίαν, διότι εἶναι ἡλικία τις εἰς ἣν δὲν εἶναι ἀκριβῶς ἡ μουσικὴ τὸ πλεῖστον τέρπον, ὅθεν εἶναι νῦν ἡ σειρὰ τῆς οἰκοδεσποί-

νης ὅπως δαπανήσῃ φιλοφρονήματα. «Πρέπει, λέγει ὁ Ὀβίδιος, νὰ φανῇ ἄπληστος τοῦ νὰ ἀρέσῃ εἰς ἕκαστον καὶ ὅτι τὰ πάντα ποιεῖ ὅπως δώσῃ λαμπρότητα εἰς τὴν συναναστροφὴν.»

Ἄλλὰ καὶ οἱ προσκεκλημένοι θὰ πληρώσωσιν οὐδὲν ἤττον τὸ καθ' ἑαυτοῦς. «Ἐὰν ἔχητε φωνὴν, ἄσατε· ἐὰν τὰ μέλη σας ἦναι εὐκαμπτα, χορεύσατε, οὐδὲν παραλείποντες μέσον ὅπως εὐαρестήσῃτε.» Καὶ πραγματικῶς ἡ μουσική, ὡς καὶ ὁ χορὸς, εἰκονίσθησαν καθ' ἅπαντας τοὺς χρόνους καὶ ἐν ἅπασιν τοῖς λαοῖς, ὡς κορυφαῖαι τῶν διασκεδάσεων. Ὁ Ὀβίδιος ὡς ἄνθρωπος ἐμπειρὸς τούτου οὕτω ὁμιλεῖ. «Τὸ ἄσμα καταθέλγει. Μάθετε, ὦ νεάνιδες, ἄδειν, ἐπειδὴ ἡ καλλονὴ τῆς φωνῆς πλέον ἢ ἅπαξ ἔσχε θέσιν θελγῆτρων· μανθάνετε εὐθὺς τοὺς ἤχους οὓς ἠκούσατε εἰς τὸ θέατρον ὡς καὶ ποικίλματα προσηρμοσμένα εἰς τὸν αἰγύπτειον ῥυθμόν.»

Ἡ τελευταία αὕτη σύστασις θὰ ἐφαίνετο ἀποδεικνύουσα ὅτι καὶ ἐν Ῥώμῃ, ὡς παρ' ἡμῖν, ἐτίμων πρὸ πάντων τὴν ξένην μουσικὴν. Δὲν λέγει ὁ Μαρτιάλης περὶ τίνος χαρίεντος νέου ὅτι «τερετίζει πάντοτε μέλη αἰγυπτιακὰ ἢ ἰσπανικά ; »

Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἐπαναλαμβάνει ὁ Ὀβίδιος, «τὸ οὐσιώδες εἶναι τὸ ἀποφεύγειν ἄδειν ἐκμελῶς. Γινώσκετε ὡσαύτως νὰ δουρῆτε διὰ χεῖρὸς ἐπιτηδείας τὴν μελωδικὴν κινύραν καὶ νὰ διατρέχητε δι' ἐλαφροῦ δακτύλου τὰς τρεμούσας χορδὰς τῆς κιθάρας. Ἐὰν ἐντούτοις φοβῆσθε μὴ ἡ τριβὴ αὕτη τῶν χορδῶν σὰς προσενησῇ δριμεῖάν τινα φλύκταιναν εἰς τὸν ἀντίχειρα, ἅς ἤχη ὑπὸ τὸ ἠχηρὸν τόξον ἢ εὐπειθῆς λύρα.»

Ἄλλὰ καὶ ὁ ποιητὴς ἡμῶν δὲν ἔχει τὸν χορὸν ἐν ἤττονι ὑπολήψει τῆς μουσικῆς. «Τίς λοιπὸν, ἐρωτᾷ, θὰ ἠδύνατο νὰ ἀμφιβάλλῃ περὶ τοῦ ὅτι ἀπαιτῶ ὅπως ἡ νεάνις γινώσκει νὰ χορεύῃ ; Καὶ ὑπάρχει ἄσκησις καταλληλοτέρα ὅπως ἐξάρῃ τὴν λάμψιν αὕτης εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν ; »

Εἶτα ἀρέσκεται νὰ ἐπευφημῇ τὰς

ἀξιεπαινετωτέρας, ἔχων δι' ἑκάστην ἓνα λόγον ἠδὺν ἢ κολακευτικόν. Αὕτη, λέγει, θέλγει διὰ τῶν σχημάτων καὶ τῶν ῥρυθμῶν κινήσεων τῶν χεῖρῶν τῆς ἐκείνῃ, ἐν ῥαθύμῳ στάσει, περιάπτει εἰς τὸ σῶμα αὕτης τὰς χαριστέρας καμπύλας· ἡ δὲ, γινώσκει χορεύουσα νὰ διακινή διὰ λεπτῆς χεῖρὸς τὰ λάλα κρόταλα.»

Αἱ δὲ δέσποιναι ὧν ἡ σοβαρότης ἐνθυμίζει τὰς αὐστηράς Σαβίνας, «νὰ θεωρῶσι» ῥίπτει δὲ ὑπεροπτικῶς τὰς λέξεις ταύτας ὡς νὰ ἐλέγουμεν «Νὰ παρίστανται διὰ τὸν τύπον.»

Τοῦναντίον δὲ ἐπιπλήττει τοὺς νέους οἱς ἐλλείπει ἡ ζωηρότης καὶ ἡ εὐθυμία. «Ἀηδίζετε τὰς ἀπλᾶς τετραχορίας ; Ἄς λάβῃ λοιπὸν ἡ χεῖρ σου τὴν μέσην τῆς συγχορευτρίας σου, καὶ ὁ πούς σου ἐγγίση τὸν πόδα τῆς.»

Δύσκολον, μοὶ φαίνεται, ἦτο νὰ παραστήσω τὸν στρόβιλον (valse) διὰ σαφεστέρων λέξεων.

Ὁ Ὀβίδιος καταλήγει διὰ τῶν μεγάλῃς γυναικαρεσκείας συμβουλῶν τούτων «Θαυμάσατε τοὺς βραχιονιάς τῆς ὅταν χορεύῃ, τὴν φωνὴν τῆς ὅταν ᾄδῃ, καὶ, ὅταν θὰ παύσῃ, παραπονέθητε ὅτι λίαν ταχέως ἔπαυσε.»

Ἄλλὰ δὲν εἰπομέν τι περὶ τῆς ὀρχήστρας. Αὕτη συνέκειτο ὡς καὶ παρ' ἡμῖν, ἐξ ἀθροίσματος μουσικῶν ὁμοῦ μουσουργούντων μέλη, ὧν ὁ ῥυθμὸς καὶ ἡ γοργότης ἢ σχολαιότης ἐποικίλλοντο κατὰ τοὺς χοροὺς οὓς ἔπρεπε νὰ παίξωσι. Τὸ δὲ ἐπικρατοῦν ὄργανον ἦν ὁ αὐλός. «Ὁ αὐλὸς εἶναι, λέγει ὁ Ὀβίδιος, ὁ ψάλλον ἐν τοῖς ναοῖς, ὁ ἄδων ἐν τοῖς ἀγῶσι, καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς πενθίμοις κηδείαις.»

Φοβούμενοι ὅμως μὴ τὸ ὁμοειδὲς μουσικῆς κανονικῆς καταλήξῃ εἰς τὸ μονότονον, «νάνος τις συσπειρωμένος ἐπὶ τῶν μικρῶν αὐτοῦ μελῶν περιέφερεν ἔστιν ὅτε τὰ βραχέα δάκτυλά του ἐπὶ πυχίνου πλαγιαύλου.»

Ὁ ἔξοχος οὗτος μουσικὸς νάνος δὲν ἐνθυμίζει κάπως τοὺς αὐλικοὺς γελωτοποιοὺς νάνους ;

IX. — Αυτόματος σκελετός.

Ἐναντίον τῆς χρήσεως ἀπάντων τῶν μέσων, ὧν οὐδὲ ἐν ἡμετέρα ἡρώδης ἠμέλησεν, ἦτο ἐν τούτοις στιγμή καθ' ἣν οἱ χοροὶ ἐφάνησαν χαλαροῦμενοι καὶ καθ' ἣν κατέστη ἀναγκαία μαστίγωσίς τις ὅπως τοὺς ἀναζωογονήσῃ, δι' ὃ εἰς τὸ ἐξῆς ἐπιπόνημα κατέφυγον.

Εἰς δοθέν τι σημείου πολλοὶ δοῦλοι ἐπροχώρησαν, ὡς φρουροὶ χρησιμεύοντες ἀργυροῦ τινος σκελετοῦ φαινομένου ὅτι βαδίζει μόνος, ὅστις διελθὼν οὕτω διάφορα δωμάτια, ἀνέβη ἐπὶ ἀναβάθρου, καὶ ἐκεῖ, τῇ βοηθείᾳ μικροῦ ἀλυσιδίου δι' οὗ χεὶρ ἀόρατος ἐκίνει τὰ ἐλατήρια, ἔλαβε τὰς ποικιλοτάτας θέσεις, ὥστε τοῦ Βώκανσον ¹⁾ αυτόματου δὲν ἤθελε κινήθῃ κάλλιον. Ὅτε ἀρκοῦντως διετέθησαν οἱ παρόντες, ἐπροχώρησε κῆρυξ καὶ διὰ φωνῆς διαπρυσίου εἶπεν· «Οὕτω πάντες ἐσόμεθά ποτε ὅταν ὑπερβῶμεν τὰς ἐρεβώδεις ὄχθας· ζήσωμεν λοιπὸν ὅσῳ δυνηθῶμεν χαρμωσύνως.»

Μετὰ τὴν μικρὰν ταύτην δημηγορίαν ὁ σκελετός ἀφῆσας τὴν ἀξίαν αὐτοῦ στάσιον ἤρχισε νὰ ἐκτελῇ γελῶσα σκιρτήματα, εἶτα δὲ ἐξῆλθε τῆς αἰθούσης ἐν τῷ μέσῳ γελῶτων καὶ βωμολοχιῶν, γενομένων τὸ σημεῖον τῆς ἐπαναλήψεως τῶν χορῶν.

Διὰ ἀμφιβάλλω ὅτι θὰ ἐπετύγχανεν ὁμοία ἐμφάνις ἐπίσης μέγα ἀποτέλεσμα εὐθυμίας καὶ ἐν ταῖς ἡμετέραις αἰθούσαις.

X. — Παίγνια.

Ἐν λαμπρῷ τιμῷ δωματίῳ, ὀλίγον ἀπομεμονωμένῳ τῶν λοιπῶν πολυάριθμοι παρεσκευασμένοι τράπεζαι εἰσι, ἔνθα βασιλεύει ἡσυχία φαινομένη μάλ-

1) Βώκανσον περίφημος μηχανικός γάλλος ποιήσας δύο αυτόματα διεγείραντα τὸν μέγιστον τοῦ κοινοῦ θαυμασμόν κατὰ τοὺς δύο τελευταίους αἰῶνας. Τὸ ἐν τούτων ἦτο ἀληθῆς ὅστις ἐπαίξει διάφορα μέλη, τὸ δ' ἕτερον νῆσσα κολυμβῶσα, τρώγουσα, χωνεύουσα καὶ ἐν γένει προσφέρουσα ἐντελὲς ἀπομίμημα τοῦ ζώου τούτου. Σ. Μ.

λον ἢ πραγματικῆ, ἐκάστου φαινομένου ὅτι προσπαθεῖ ὅσον δύναται κάλλιον νὰ ἐφαρμόσῃ τὸ παράγγελμα τοῦ Ὀβιδίου. «Ἡ μεγάλη ἀξία δὲν συνίσταται τόσον εἰς τὸ διενθύνειν ἐπιδεξίως τὸ παίγιον, ὅσον εἰς τὸ μένειν τιὰ κύριον τῶν ἑαυτοῦ παθῶν.»

Καὶ τὸ ἕτερον τοῦτο· «ἀπόφευγε τὰς ἔριδας ἀς γεννᾷ τὸ παίγιον, καὶ μὴ ἔσο λίαν πρόχειρος νὰ παραφερθῆς.»

Ἄλλ' ἐὰν πλησιέστερον ἐσπουδάσωμεν τὰς φυσιογνωμίας, θὰ ἀνεγνωρίζαμεν μετὰ τοῦ ποιητοῦ ὅτι «πολλάκις σιωπηλὸν πρόσωπον φέρει ἐν ἑαυτῷ σπέρματα μίσους.» Ἔστιν ὅτε «οἱ ὀφθαλμοὶ ἐξακουτίζουσιν ἀστραπὰς φοβερωτέρας τοῦ πυρὸς τῆς Γοργόνης.» Ἐνίοτε ἐτι «βλέπει τις δάκρυα λύσεως διαρρέοντα τὸ μῆκος τῶν παρεϊῶν.»

Εἶναι καὶ ἑτέρα τις σημείωσις εἰς τὸν αὐτὸν ποιητὴν ἀνήκουσα, ἀλλὰ τῆς ὁποίας ἡ ὀρθότης εἶναι μᾶλλον ἀμφισβητήσιμος· «Αἱ γυναῖκες ἐν γένει ὑποκρίνονται ἐν τοῖς παιγνίοις κάλλιον τῶν ἀνδρῶν, ὅπερ εἶναι εὐτύχημα δι' αὐτὰς, ἐπειδὴ οὐδὲν βλάπτει τὴν καλλονὴν ὅσον τὸ μὴ γινώσκειν κατέχειν τὴν ὀργήν.»

Τρία κύρια παίγνια ὑπάρχουσι, τὸ ζατρίκιον, ὁ ἀστραγαλισμὸς καὶ ὁ κύβος. Εἶναι προσέτι καὶ τὰ ζυγὰ ἢ μὲν καὶ τὰ κάρυα, καὶ «εἰς τὰ μικρὰ ταῦτα παίγνια, λέγει ὁ Μαρτιάλης, δὲν εἶναι τοῦλάχιστον κίνδυνος νὰ καταστραφῶμεν,» θὰ ἀσχοληθῶμεν ὁμῶς περὶ τῶν μεγάλων μόνον, καὶ θὰ εὐκολυνθῶμεν τοσοῦτον μᾶλλον ὅπως ἐννοήσωμεν τὸν μηχανισμόν αὐτῶν, καθ' ὅσον ὁ νῦν τρόπος τοῦ παίξειν αὐτὰ ὁμοιάζει πολύ.

Διὰ τὸ ζατρίκιον μετεχειρίζοντο διάφορον χρωμάτων τεμάχια τινα, ἅτινα ὑπελαμβάνοντο παριστῶντα ληστὰς εἰσαριθμούς, διηρημένους εἰς δύο ἀθροίσματα ἀμιλλώμενα περὶ τόπου ὠχυρωμένου. Τὰ τεμάχια ταῦτα ἦσαν κρυστάλλινα ἢ ὑάλινα καὶ ἐνίοτε ἐκ πολυτελῶν λίθων. «Ἐὰν ἀγαπᾶτε, λέγει ὁ Μαρτιάλης, τὰς ἔριδας καὶ μάχας τοῦ

ζατρικίου, εἰς λίθος θὰ χρησιμεύσῃ ὡς ὑπερασπιστῆς καὶ ἐχθρός.» Τὸ δὲ πεδῖον τῆς μάχης ἦτο, ὡς τὰ ἡμέτερα ἀβάκια, τετράγωνον διηρημένον εἰς χωρίσματα λευκὰ καὶ μέλανα ἐναλλάξ. Ἡ κυρία κίνησις συνίστατο εἰς τὸ «νὰ περικλείσῃς μεταξὺ δύο πεσσῶν τὸν πεσσὸν τοῦ ἀντιπάλου, ὅστις τότε ἦτο αἰχμάλωτος.» Ἦτο δὲ φιλόκαλον, ὅτε ἔπαιζον ἐναντίον γυναικός, νὰ ἀφίνωσιν ὅπως κτυπῶνται ὑπ' ἐκείνης.

Οἱ δὲ ἀστράγαλοι προήρχοντο, ὡς οἱ ἡμέτεροι, ἐκ τοῦ μεσοκυνίου ζώων τινῶν, ἀλλὰ μετεχειρίζοντο ἀντὶ αὐτοῦ τοῦ ὅσπου καὶ ἀπομιμήματα λίθινα ἢ ὀρειχάλκινα. Συνίστατο δὲ τὸ παίγνιον τοῦτο, ὡς καὶ σήμερον, εἰς τὸ νὰ ρίπτωσι τοὺς ἀστράγαλους ἐναερίους καὶ ὑποδέχωνται τὸν ἰσχυρότερον ἐπὶ τῆς ῥάχεως τῆς χειρός. Ἐνίοτε αἱ ἐξέχουσαι ἐπιφάνειαι τῶν ὀστέων αὐτῶν ἦσαν ἐστιγμέναι, ὅπερ ἦτο εἰς ἐπὶ πλέον συνδυασμὸς παρεχόμενος εἰς τὰ στοιχήματα, καὶ εἰς τὸν ὅποιον ἠδύνατο νὰ ἀπολέσῃσι μεγίστας ποσότητας.

Ὁ δὲ κύβος ἦτο τὸ μέγα παίγνιον, τὸ παίγνιον μὲ τοὺς θορύβους, ἐκεῖνο περὶ οὗ εἰπέτις τῶν νεωτέρων ποιητῶν ὅτι πᾶς παίκτης

Βλέπει τὴν ζωὴν του ἢ τὸν θάνατόν του ἐξερχόμενον ἐκ τοῦ σκίραφου του.

Καὶ ἐν Ῥώμῃ τὸ σκίραφον ἦτο ἐν ἀδιαλείπτῳ σχεδὸν χρήσει. «Χρησιμεύει, λέγει ὁ Ἰουβενάλιος, εἰς τὸ νὰ κινῆ καὶ ρίπτῃ τὰ μικρὰ ταῦτα βλήματα.» Οὐδ' οἱ κύβοι οὗτοι διέφερον εἰς τι τῶν ἡμετέρων, τὸ αὐτὸ κυβικὸν ἔχοντες σχῆμα, τὴν αὐτὴν διὰ κηλίδων διαίρεσιν, καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον τοῦ ἀριθμῆσθαι, διαφέροντες μόνον ὅτι ἦσαν τρεῖς ἀντὶ δύο. Τὸ ἐξ ἐκέρδιζε πανταχοῦ ὀνομαζόμενον ἢ βολὴ τῆς Ἀφροδίτης, ἢ δὲ μονὰς ἔχανεν ὅπερ ἦτο ἢ τοῦ κυνὸς βολῆ.

«Ἀπασα ἡ μέριμνά μου, λέγει ὁ Προπέρτιος, ἦτο νὰ μάθω πόσον θὰ μοι ἐκόστιξεν ἡ βολὴ τοῦ κυνός.» Καὶ ὁ Προπέρτιος.

Ἦτον παρὰ τῶν θεῶν τὴν εὐτυχίαν τῆς Ἀφροδίτης βολῆν,

Ἄλλὰ μοι ἐτύγχανε πάντοτε ἡ κατηραμένη τοῦ κυνός.

Ἄλλὰ τέλος τὰ πάντα μέχρις ἐνταῦθα περιωρίσθησαν, ἐν τῷ οἴκῳ τῆς Ῥωμαίας ἡμῶν, εἰς συμπτώσεις τινας ἢ πράξεις κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦττον ζωηράς, καὶ δὲν ὑπάρχει ἀληθῶς εἰπεῖν κρότος. Ἄλλὰ διατὶ ὁ θόρυβος οὗτος καὶ αἱ κραυγαὶ αἰτινες ἠγέρθησαν πανταχοῦ τῆς αἰθούσης; «Ἐβρίζονται, λέγει ὁ Ὀβιδίος· ὁ ἀὴρ ἀντηχεῖ ἐκ μανιῶδων προκλήσεων ἔριδες, λογομαχίαι, ἀναφωνήσεις λύπης. Ἡ ὀργὴ ἐξογκοῖ τὰς παρειὰς, καθ' ἃς συρρέει αἷμα μέλαν· ἡ τράπεζα ἔνθα ἔπαιζον κατέπεσεν ἀνατετραμμένη μὲ τοὺς πόδας μετεώρους. Καὶ τέλος αἱ ἐπικρατούσαι λέξεις εἶναι ἢ τοῦ κλέπτου καὶ τοῦ αἰσχροκερδοῦς.» Τί λοιπὸν συνέβη; Ἰδοῦ.

XI — Εἰς Ἑλλήν.

Μεταξὺ τοῦ ἄνθους τούτου τῆς κοινῆς ἔνθα πάντες ἐπίστευον ὅτι τοσοῦτω καλῶς εἰσὶ συμμορφωμένοι πρὸς τὸ ἀπαραίτητον παράγγελμα τοῦ νὰ «κλείῃ τὴν θύραν αὐτῆς εἰς πᾶν ὑποπτον πρόσωπον», εἰς Ἑλλήν παρεσιέδυσεν, ὃν ἠδυνάτου νὰ συλλάβωσιν, «ἐπειδὴ, λέγει ὁ Ὀβιδίος, οὗτος ἴσως ἦτο ὁ ἔχων τοὺς ἀρίστους τρόπους ἐξ ὅλων τῶν προσκεκλημένων».

Ἡ εἰκὼν ἦν μᾶς δίδει τούτου ἐντελῶς θὰ ἐφηρμόζετο εἰς τοὺς Ἑλληνας τῶν ἡμετέρων αἰθουσῶν 1). «Ἀπιστεῖτε, λέγει, εἰς τοὺς ἀνθρώπους τούτους ὧν ἡ κόμη εἶναι μυροσταγῆς ἐκ νάρδου καὶ ὧν ὁ ζωστήρ διαγράφει μέ-

1) Δὲν εἶναι πρωτοφανής ὁ ζῆλος τῶν φίλων μας Ἑυρωπαίων ὅπως παραστήσωσι τοὺς Ἑλληνας πρότυπα ληστῶν καὶ κακούργων. Ἐὰν ἐξελαμβάνομεν ὑπὸ σπουδαίῃν ἔποψιν τὰ ἐνταῦθα γραφόμενα, πολλὰ παραδείγματα ἐκ τοῦ προχείρου ἠδυνάμεθα νὰ ἀναφέρωμεν τὸ ἐναντίον ἀποδεικνύοντα· ἄλλως τε τοσοῦτω ἀντίκεινται καὶ πρὸς τὴν ἀλήθειαν αἱ ἐν τῷ κειμένῳ αὐτῶν ἰδέαι ὥστε θὰ ἦτο ἴσως γελοῖον νὰ ζητήσωμεν νὰ τὰς ἀναιρέσωμεν. Σ. Μ.

στην σφήκος. Μὴ ἀπατᾶσθε ὡσαύτως μῆτε ἐκ τοῦ ὠραίου ὑφάσματος τοῦ χιτώνος των, μῆτε ἐκ τῶν πολυπληθῶν δακτυλίων οἵτινες καλύπτουσι τοὺς δακτύλους των. Πολὺν εἰσχωροῦσι παρὰ ταῖς γυναιξί, ἐπὶ προσχήματι ἔρωτος, ψευδοῦς ὅμως, ἐπειδὴ πᾶν ὅ,τι λέγουσι νῦν εἰς ταύτην, τὸ εἶπον ἤδη χιλιάκις εἰς ἄλλας, αἱ δὲ διαβεβαιώσεις αὐτῶν δὲν ἀναπαύονται ἐπὶ οὐδενὸς μονίμου αἰσθήματος, καὶ ἐν μιᾷ λέξει οὗτοί εἰσιν Ἕλληνες! Οἱ ἀναστεναγμοὶ των πρὸς μόνον τὸ βαλάντιόν σας ἀπευθύνονται.»

Δὲν νομίζετε ὅτι ἀκούετε τὸν Μολιέρον ὁμιλοῦντα περὶ «τῶν ὠραίων ὀφθαλμῶν» τοῦ κιβωτίου τοῦ Ηαργου; Εἶχε δὲ πάντοτε, τὸ πρόσωπον περὶ οὗ ὁμιλοῦμεν, ὅπως ἰδιάζον προτέρημα νὰ ἐκβάλλῃ τοὺς κύβους οἵτινες τῷ ἤρεσκον.

Κατ' ἀρχὰς προσεποιεῖτο ὅτι χάνει «ρίπτων κατὰ πολλὰς ἐπαναλήψεις τὸν κύβον τοῦ κυνός». Εἶτα δὲ, ἀποκαταστάσης ἅπαξ τῆς ἐμπιστοσύνης, εἶχεν ἤδη ἐξαργυρώσει κέρδη παμμεγέθη οὐχὶ ὅμως λίαν ἐπιτηδεῖως ὅπως μὴ παρατηρηθῇ ἐπὶ τέλους ὅτι μετεχειρίζετο προπαρασκευασμένους κύβους. Ἐν ταύτῃ τῇ περιπτώσει ἐξερράγη ἡ θύελλα ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁποίας διεκρίναμεν τὰς κραυγὰς ταύτας «ἀπόδος ἡμῖν τὰ χρήματα!» ἐκπεμπομένας ὑπὸ τῶν νεαρῶν θυμάτων ἅπερ εἶχεν ἀπογυμνώσει.

Εὐνόητον ὅτι μετὰ τοιοῦτο δυστύχημα δὲν ἦτο πλέον δυνατὴ ἡ διατήρησις τῆς συναναστροφῆς, ὥστε αἱ αἰθουσαι πάραυτα ἐγένοντο ἔρημοι, ἀλλ' ὑπομονή. Τὸ ἀποτέλεσμα θὰ ἦναι μία καλὴ δίκη, εἰς ἣν θὰ ἀναμιχθῶσιν οἱ δικηγόροι, ὥστε ὅσον οὐπω ἐκ τῶν αὐτῶν κραυγῶν «ἀπόδος ἡμῖν τὰ χρήματα», θὰ ἀντηχῇ ἅπαν τὸ μέγαρον.

(Ἐκ τοῦ Journal pour tous.)

μετάφρασις Ν. Γ. ΜΟΣΧΟΒΑΚΗ

Ο ΕΓΩΙΣΜΟΣ ΠΑΝΤΟΥ

ΚΟΜΩΔΙΑ ΕΙΣ ΠΡΑΞΙΝ ΜΙΑΝ

ΠΡΟΣΩΠΑ

ΚΟΜΗΣ ΚΟΛΟΚΥΘΑΣ, ἀναμένων εἰς μάτην κομηταίαν καὶ θεόπτωχος.

ΚΥΡΙΟΣ ΧΟΝΔΡΕΛΛΟΣ, μεγαλέμπορος νεόπλουτος.

ΚΥΡΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΗΣ, γραφεὺς τοῦ Χονδρέλλου.

ΒΙΡΓΙΝΙΑ, θλακμηπόλος τῆς δεσποινίδος Χονδρέλλου.

ΕΥΣΕΒΙΟΣ, θαλαμηπόλος τοῦ Χονδρέλλου.

ΑΠΟΛΛΩΝ, μαῦρος ὑπρέτης τῆς οἰκίας.

ΔΥΟ ΠΤΩΧΟΙ, εἰς τυφλὸς καὶ εἰς χωλός.

(Ἡ σκηνὴ εἰς Παρισίους.)

ΣΚΗΝΗ Α'.

(Ὁ Χονδρέλλος εἶναι εἰς τὸ γραφεῖόν του. Ὑπάρχει εἰς τὴν γωνίαν θερμάστρα ἡ ὁποία μόλις ἔχει πυρᾶν, ἂν καὶ ὁ μὴν ἦναι μάρτιος. Παρέκει ἐν παράθυρον βλέπον εἰς κῆπον.)

ΧΟΝΔΡΕΛΛΟΣ. (Μόνος κρατῶν ἀπεσφραγισμένην ἐπιστολήν.) Ἴδου τρομερὸν συμβάν... δύο ἄνθρωποι φονευμένοι. Αὐτὸ θὰ φέρῃ τὸ ἀποτέλεσμα ὥστε νὰ ἐκπέσωσιν εἰς τὸ χρηματιστήριον αἱ ὑποθέσεις τῆς ἐταιρίας ταύτης. Μάλιστα καθὼς ἔλαβον καὶ τὸ φρόνιμον μέτρον νὰ στείλω πρὸς δημοσίευσιν εἰς τὰς ἐφημερίδας περιγραφὴν παριστώσαν ἐτι σπουδαιότερον τὸ συμβάν καὶ ὡς λίαν θορυβῶδες... Εἴκοσι ἄνθρωποι φονευμένοι, μείναντες νεκροὶ εἰς τὸν τόπον... αὐτὸ θὰ ἐνισχύσῃ τὸν ἐκπεσμόν. Ἐπειδὴ δὲ αἱ ἀληθεῖς εἰδήσεις δὲν θὰ δημοσιευθῶσιν εἰμὴ τὸ ἔσπερας, θὰ γίνῃ ἀντίθετος μεταβολὴ πνευμάτων. Δοιπὸν ἐγὼ πρέπει νὰ ἀγοράσω ὠφελούμενος τοῦ ἐκπεσμοῦ, καὶ νὰ πωλήσω τὸ ἔσπερας. Ἐὰν αὐτὸ τὸ δυστύχημα, αὐτὸ τὸ ἐξάισιον δυστύχημα δὲν μὲ κάμῃ νὰ κερδίσω ἑκατὸν χιλιάδας τάλληρα ἐντὸς εἰκοσιτεσσάρων ὥρων, τότε εἰς τί δύναμαι νὰ ὑπερηφανευθῶ;... Ναι!... Αὐτὸ εἶναι καὶ λέγεται ἐπι-

χειρήσεις. Τὸ δυστύχημα εἶναι ὅτι κατέστρεψα τὸ ἥμισυ τῆς ζωῆς μου νὰ κάμω μίαν εὐτελῆ περιουσίαν ἀσχολούμενος εἰς μικρὸν ἐμπόριον ἃς εἴπωμεν καὶ μὲ τιμιότητα.

(Εἰσέρχεται ὁ Εὐσέβιος).

ΣΚΗΝΗ Β΄.

ΧΟΝΔΡΕΛΛΟΣ. ΕΥΣΕΒΙΟΣ.

ΕΥΣΕΒΙΟΣ. — Ὁ κύριος κόμης Κολοκύθας ζητεῖ τὴν ἄδειαν ἐὰν δύναται νὰ λάβῃ τὴν εὐχαρίστησιν νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν Κύριον.

ΧΟΝΔΡΕΛΛΟΣ. — Ὁ κόμης Κολοκύθας (μὲ ἀπορίαν) ὁ ἴδιος προσωπικῶς... ἐδῶ... βέβαια ναί. Ἄλλὰ δός μοι τὸ φόρεμα τῆς ἐθιμοταξίας. Δὲν εἰμπορῶ νὰ τὸν δεχθῶ μὲ αὐτὸ τὸ ἔνδυμα τοῦ γραφείου. Καὶ διατὶ ὄχι; ἄλλ' ἔχω ἐπίσης καὶ παντοῦφλες καὶ πανταλόνι τῆς πρωίας. Μὲ χρειάζεται ἐν τέταρτον διὰ νὰ ἐτοιμασθῶ. (Πρὸς τὸν θαλαμηπόλον). Παρακάλεσε τὸν κύριον κόμητα νὰ εἰσέλθῃ.

(Ὁ θαλαμηπόλος ἐξέρχεται. Ὁ Χονδρέλλος, συγκεκλιμημένος, συνδανλίζει τὸ πῦρ τῆς θερμάστρας, ρίπτει ἐντὸς πλείοτερα τοῦ δέοντος ξύλα, πλησιάζει δύο πολυθρόνας εἰς τὴν θερμάστραν, ἀνοίγει ταχέως τὴν βιβλιοθήκην, λαμβάνει, δῆθεν ὅτι ἀνεγίνωσκε, βιβλίον χρυσοδεδεμένον καὶ κάθηται παρὰ τὴν πυρᾶν. Ὁ Εὐσέβιος ἀγγέλλει ὑψηλοφώνως: Ὁ κύριος κόμης Κολοκύθας! Ὁ Χονδρέλλος προχωρεῖ πρὸς τὸν εἰσερχόμενον, ἀφοῦ πρῶτον ἀπέθεσε τὸ βιβλίον ἐπὶ τῆς τραπέζης).

ΣΚΗΝΗ Γ΄.

ΚΟΜΗΣ, ΧΟΝΔΡΕΛΛΟΣ.

ΧΟΝΔΡΕΛΛΟΣ. — Θὰ μὲ συγχωρήσετε, κύριε κόμη, ἐὰν σᾶς δέχωμαι ἐνδεδυμένος τόσον ἀμελῶς... βέβαιως ἐὰν ἠδυνάμην νὰ φαντασθῶ ὅτι θὰ εἶχον τὴν τιμὴν...

ΚΟΜΗΣ. — Καλὲ ἀστειεύεσθε; καὶ μήπως δὲν εἶμαι καὶ ἐγὼ μὲ μπότες καὶ μὲ κοντὸν παλτὸν, ὡς Δευίτης καθὼς ἔλεγον ἄλλοτε; Εἴσθε πολὺ καλά, ἀκριβέ μου κύριε.

(Ὁ Χονδρέλλος ὀδηγεῖ τὸν κόμητα νὰ καθήσῃ εἰς τὴν ἑτέραν πολυθρόναν καὶ ρίπτει καὶ ἄλλα ξύλα εἰς τὴν θερμάστραν).

ΚΟΜΗΣ. (Καθίσας) — Ἦλθατε εἰς τὸν οἶκόν μου χθὲς τὸ ἑσπέρας. Εἶχα μεταβῆ εἰς τὰ ἀνάκτορα, ὅπου εἶχα σχεδὸν ἕνα αἰῶνα νὰ ὑπάγω, καὶ ὁ βασιλεὺς εἶχε τὴν καλοσύνην νὰ τὸ παρατηρήσῃ. Μὲ εἶπεν ἅμα μὲ εἶδε: — « Δοιπὸν, κόμη Κολοκύθα, ἐπανέρχεσθε ἀπὸ τὴν Παλαιστίνην καὶ δὲν σᾶς εἶδομεν τὴν ἐβδομάδα ταύτην; » — Ἡ ἀλήθεια εἶναι, φίλε μου, ὅτι ἀποφεύγω τὴν αὐλήν. Ὁ βασιλεὺς, εἶναι ἀληθὲς, μὲ δίδει μὲ λόγια ὅλα τὰ εἶδη τῆς πρεπούσης ἐκτιμήσεως, μάλιστα δύναμαι νὰ εἴπω φιλίας. Αὐτὴ ἡ λέξις συγχωρεῖται εἰς μίαν οἰκογένειαν ὡς τὴν ἰδικήν μου. Ὁ Φραγκῖσκος ὁ πρῶτος ἔλεγε: « Βασιλεὺς, πρίγκηψ, μαρκέσιος, εἴμεθα ὅλοι εὐγενεῖς. » Ἡ οἰκογένειά μου εἶναι ἐπίσης ἀρχαία ὡς ἡ τῶν βασιλέων... καὶ ἐὰν δὲν ἀριθμῆ εἰς τὸ δένδρον τῆς κεφαλᾶς ἐστεμμένας, δὲν ἀριθμεῖ ἐπίσης οὔτε τρελοὺς, οὔτε βλάκας, οὔτε ἐγκληματίας. Ἐξάπτομαι ὀλίγον ἄλλ' ἔχω δίκαιον.

(Ὁ Χονδρέλλος ρίπτει καὶ ἕτερα ξύλα εἰς τὴν πυρᾶν). Εἶναι σκληρὸν νὰ βλέπη τις ἕνα ἀπόγονον μιᾶς οἰκογενείας, ἣτις ὑπῆρξεν ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον στήριγμα τοῦ θρόνου, νὰ μὴ δύναται νὰ καταλάβῃ μίαν καὶ αὐτὸς διοίκησιν διὰ νὰ τακτοποίησῃ τὰς ὑποθέσεις του· ἐξήτησα μίαν, καὶ ὁ ὑπουργὸς μ' ἀπήντησεν ὅτι δὲν ὑπάρχει κενὴ οὐδεμία διοικήσις ἐπαρχιακῆ. Καὶ σᾶς παρακαλῶ! εἰς ποῖον τὸ λάθος; ἀπήντησα.

(Ἀρχίζει νὰ κάμνῃ τόση ζέστη ὥστε ὁ κόμης μακρύνεται ὀλίγον τῆς θερμάστρας. Ὁ Χονδρέλλος ἠτοιμάζετο νὰ ρίψῃ καὶ ἄλλα ξύλα).

Μὰ, ἀκριβέ μου φίλε, μὴ ρίπτῃς

πλέον ξύλα εἰς τὴν φωτιά. Ἐὰν ἀληθῶς ἀγαπᾶτε τοὺς φίλους σας, δύναται τις νὰ πιστεῦσῃ ὅτι τοὺς ἀγαπᾶτε ψημένους. Ἀποκρίνομαι λοιπὸν εἰς τὸν ὑπουργόν «Ποῖος πταίει; Πῶς ἡ βασιλεῖα, ἣτις ὀφείλει νὰ θυσιάσῃ τὰ πάντα, παραβλέπει τὰ δικαιώματα τῆς προπούσης ἀνταμοιβῆς εἰς τὴν εὐγένειαν μὲ τοιοῦτον τρόπον καὶ δὲν παραχωρεῖ ἐκείνῳ τὸ ὅποῖον δὲν τῆς κοστίζει τίποτε ἀλλὰ πίπτει μόνον εἰς τὴν ῥάχιν τῶν ἐπαρχίων; Ὁ βασιλεὺς δὲν σκέπτεται ὅτι ἐγκαταλείπων τὰ δικαιώματά μας ἐγκαταλείπει τὰ ἰδικά του. Ὁ βασιλεὺς εἶναι εὐγενῆς καθὼς ἡμεῖς. Ὁ βασιλεὺς εἶναι εἰς τοῦ κύκλου μας ἐκπληρῶν τὸ ἐπάγγελμα τοῦ βασιλέως. Αὕτη εἶναι ἡ μόνη διαφορὰ. Ὁ ἰππότης βασιλεὺς Φραγκίσκος ὁ πρῶτος μὲ ποῖαν χάριν ἔλεγε «Πρόσεξον νὰ ἀποφεύγῃ πάντοτε τὴν ἐνέργειαν ἣτις δύναται νὰ ῥίψῃ τὴν εὐγένειαν εἰς τοὺς κύκλους τῆς ἰσότητος μετὰ τῶν λοιπῶν.» Ἀλλὰ οἱ κόλακες χαλοῦν τοὺς βασιλεῖς, καὶ ἐπὶ τέλους τοὺς κάμνουν νὰ πιστεύσουν ὅτι εἶναι ἀπὸ ζῦμην ἀνωτέραν τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων.» Ἀλλὰ αὐτὰ εἶναι περιττὰ, ἄς τ' ἀφήσωμεν. Ἦλθες λοιπὸν νὰ μὲ ἴδῃς χθὲς διὰ νὰ συνηνωθῶμεν διὰ τὴν ὑπόθεσιν περὶ ἧς καὶ ἄλλοτε ἐκάμαμεν λόγον.

ΧΟΝΔΡΕΛΛΟΣ. Περὶ τοῦ γάμου τῶν τέκνων μας.

ΚΟΜΗΣ. Ναί! περὶ τῆς ἐν λόγῳ ἐνώσεως τοῦ ὑποκόμητος υἱοῦ μου καὶ τῆς κόρης Χονδρέλλου. Καθόσον ἀφορᾶ τὴν προῖκα εἴμεθα σχεδὸν σύμφωνοι.

ΧΟΝΔΡΕΛΛΟΣ. Δηλαδή, ἕκαμα ὅ,τι ἠθέλησατε, σὰς τὰ ἔδωκα ὅλα.

ΚΟΜΗΣ. Καὶ βεβαίως, ὅταν ὁ ὑποκόμης δίδῃ ὅλην του τὴν εὐγένειαν, θὰ ἦτο λίαν ἀλλόκοτον νὰ διστάσετε εἰς τὸ νὰ παραχωρήσετε ὅλον τὸ χρηματικὸν σας ἐξ ἄλλου δὲν ἦτο καὶ τῆς θέσεώς μας νὰ ἀσχολούμεθα εἰς ἄρθρα καὶ λεπτομερείας ὡς τοὺς προμηθευτάς. Δι' αὐτῆς τῆς ἀποφάσεως ἔγενεν ἐν ἄρθρῳ μόνον. Ὡς πρὸς τοῦτο λοιπὸν εἴμεθα σύμφωνοι. Ἄλλ' εἶναι καὶ τινες ἄλλαι συμφωνίαι

τὰς ὁποίας θέλω σὰς εἶπεῖ καὶ δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἦλθον νὰ σὰς ἴδω sans façon.

ΧΟΝΔΡΕΛΛΟΣ. Εἶναι μεγάλη τιμὴ τὴν ὁποίαν μὲ κάμνετε.

ΚΟΜΗΣ. Ὁ ὑποκόμης θὰ καθήσῃ εἰς τὸν οἶκόν μου μετὰ τῆς συζύγου του, ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν θὰ κάμνωμεν ἕνα καλὸν γεῦμα οἰκογενειακόν. . . ἐννοεῖς γεῦμα ἰδιωτικόν. Αὐτὰς τὰς ἡμέρας θὰ εἴμεθα μεταξύ μας καθὼς καλοὶ φίλοι.

ΧΟΝΔΡΕΛΛΟΣ. Εἶσθε πολὺ καλός.

ΚΟΜΗΣ. Ἐχετε τὰς συνθηεῖας σας, ἔχομεν τὰς ἐθιμοταξίας μας. Ἐπάρχουν εἰς τὴν τάξιν μας ἄνθρωποι οἵτινες δὲν δύνανται, ἐπειδὴ δὲν ἤξεύρουν, νὰ περιποιηθοῦν, νὰ ἐκτιμῆσουν ὅλα τὰ καλὰ προτερήματα, ὅλας τὰς ἀρετὰς τὰς ὁποίας ἡμεῖς καὶ ἡ κυρία Χονδρέλλου κατέχετε. Προτερήματα καὶ ἀρετὰς κατ' ἐμὲ λίαν σεβαστάς, χωρὶς νὰ δύναται τις νὰ ἀρνηθῇ ὅτι ἔχετε συμπεριφορὰν ἐπάνω κάτω. . . ἐννοεῖτε ἐκτιμωμένην, καὶ μίαν γέννησιν ἐπάνω κάτω (βήχει τεχνικῶς) σπουδαίαν. Τὰ γνωρίζομεν, κύριέ μου, ὅλα· ἀλλ' εἶναι εἰς τὰς σχέσεις μας, καὶ μεταξὺ ἡκόμεν τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας μας, τινὲς λίαν ἐπίμονοι εἰς τὴν εὐγένειαν τῆς οἰκογενείας μας ἣτις, εἶναι ἀληθῆς, εἶναι μία τῆς ἀρχαιοτέρου τῆς Γαλλίας, τινὲς, οἵτινες δὲν ἐβάδισαν μὲ τὴν πρόοδον τῆς ἐποχῆς, καὶ ἔχουν τινὰς προλήψεις. Ἐννοεῖς ὅτι δὲν δύναται τις νὰ δυσανεστηθῇ μετὰ τῆς οἰκογενείας του, ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἀφ' ἐτέρου δὲν θὰ ὑποφέρω ὥστε νὰ τολμήσῃ τις, ἔστω καὶ ὁ ἐξάδελφός μου πρίγκηψ ἀρχιεπίσκοπος, ἔστω καὶ ὁ θεὸς μου ὁ δούξ Κορράδος, νὰ λείψῃ ἀφ' ὅ,τι ἀπαιτεῖται πρὸς ὑμᾶς καὶ τὴν κυρίαν Χονδρέλλου. . .

ΧΟΝΔΡΕΛΛΟΣ. Δηλαδή θέλετε νὰ βλεπώμεθα ἀπὸ τὴν κλειδωνότρυπαν, κρυφίως.

ΚΟΜΗΣ. Ἀπ' ἐναντίας μὲ ὅλην τὴν ἐλευθερίαν, ἀλλὰ. . .

ΧΟΝΔΡΕΛΛΟΣ. Ἄς τελειώνωμεν, κύριε κόμη, δὲν ἵπάρχει τίποτε τούτου ἀπλούστερον. Ἡ κυρία Χονδρέλλου Δεξωλναὶ καὶ ἐγὼ πηγαίνομεν μόνου ὅπου μᾶς ζη-

τοῦν καὶ ὅπου δὲν μᾶς κρύπτουν. Δὲν θὰ ὑπάγωμεν ποτὲ εἰς τὸν οἶκόν σας. Ἡ θυγάτηρ μας θὰ ἔρχεται νὰ μᾶς βλέπη, ὁ υἱός σας θὰ ἦναι ὁ ἀγαπητός μας ὅταν τὴν συνοδεύη.

ΚΟΜΗΣ. Βλέπεις ἐκεῖ... Ἴδου ἐπήρε ἀέρα... Ἄλλ' ὄχι! Ἡ κόμησσα καὶ ἐγὼ δὲν θὰ θελήσωμεν ποτὲ νὰ χάσωμεν τὴν εὐχαρίστησιν νὰ σᾶς βλέπωμεν. Ὅ,τι λέγω εἶναι διὰ σᾶς. Ἐξ ἄλλου ἡ κόρη σας δὲν θὰ εὐκαιρῆ νὰ σᾶς βλέπη τόσον συχνά. Αὕτη θὰ ἔχη πλέον νέα καθήκοντα, νέους τρόπους νὰ σπουδάσῃ, νὰ γυμνασθῇ. Ἡ φύσις τῆς ἐπιβάλλει ἐπίσης καὶ τινὰς προσφιλεῖς φροντίδας ἐπ' αὐτοῦ μάλιστα τοῦ ἀντικειμένου ἔχω νὰ σᾶς κάμω τινὰς παρατηρήσεις. Θὰ εὐρεθῶμεν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ βαπτίσωμεν τὰ τέκνα.

ΧΟΝΔΡΕΛΛΟΣ. Κύριε κόμη, μήπως νομίζετε ὅτι δὲν εἴμεθα χριστιανοί; Πολὺ καλὰ, φθάνει ἕως ἐδῶ. μᾶς ἐκλαμβάνετε ὡς ἀνθρώπους μὴ ἔχοντας ἀνατροφὴν.

ΚΟΜΗΣ. Ἄ! ποσῶς! ἀκριβέ μου, ἀπ' ἐναντίας, ἔνεκα τῆς ἰδικῆς μας κακῆς ἀνατροφῆς σᾶς ἐφάνην ὡς δυσπιστῶν. Βέβαια θὰ βαπτίσουν τὰ τέκνα, ἀλλὰ θὰ ἦναι ἀνάγκη νὰ τοῖς δοθῶσιν ὀνόματα.

ΧΟΝΔΡΕΛΛΟΣ. Χριστὲ καὶ Παναγία μου! Τί περίεργος. Τὰ ὀνόματα τοῦ πάππου καὶ τῆς μάμμης των.

ΚΟΜΗΣ. Σταθῆτε! Εἶναι εἰς τὴν ἐγγυη καὶ ἀρχαίαν οἰκογένειάν μας ὀνόματά τινὰ ἱερά, καθιερωμένα. Ὁ πρωτότοκος τῶν ἀρρένων καλεῖται Ῥαῦμόνδος, ἡ πρωτότοκος τῶν θηλέων Ἀδελαῖς.

ΧΟΝΔΡΕΛΛΟΣ. Τότε, κύριε κόμη, σᾶς ὀνομάζουν Ῥαῦμόνδον;

ΚΟΜΗΣ. Βεβαίως, μάλιστα.

ΧΟΝΔΡΕΛΛΟΣ. Καὶ ἂν ἦσθε κόρη, θὰ ὠνομάζεσθε Ἀδελαῖς;

ΚΟΜΗΣ. Πρὸς Θεοῦ. ναί!

ΧΟΝΔΡΕΛΛΟΣ. Λοιπὸν τότε δὲν εἶναι πλέον ἀνάγκη νὰ ζαλιζώμεθα. Κατὰ τὰ ἔθιμα θὰ ἦσθε ὁ ἀνάδοχος τοῦ πρώτου ἀρρένου, καὶ ἡ σύζυγός μου ἐπίσης. Θὰ τὸ βαπτίσετε δὲ Ῥαῦμόνδον.

ΚΟΜΗΣ. Συγγνώμην. Περὶ ποίων ἔθιμων ὀμιλεῖτε;

ΧΟΝΔΡΕΛΛΟΣ. Ὅταν λέγω ἔθιμα, νομίζω ὅτι εἶπον παρὰ πολὺ μάλιστα μόνη αὕτη θὰ ἦναι ἡ διαφορὰ ὅτι δίδουν τὰ ὀνόματα τῶν πάππων συνήθως, ἀλλ' ἀπήντησα καὶ αὐτὸ τὸ ὅποῖον λέγετε. Κολοκύθας ὁ πάππος, Κολοκύθας ὁ υἱός, Κολοκύθας ὁ ἔγγονος καὶ τὰ λοιπά...

ΚΟΜΗΣ. Ἄ! ναί! πολὺ καλὰ... εἶναι ἐν ἔθιμον πατριαρχικὸν καὶ ἔχει καὶ τὸ καλὸν του. Δὲν ἐγνωρίζον αὐτὸ τὸ ἔθιμον. Θὰ ἦναι ἰδιωτικὸν ἔθιμον, τῶν πολιτῶν, ἀλλὰ τὸ ἐπαναλαμβάνω, ἔχει τὸ καλὸν του. Ἀλλὰ τὸ ζήτημα ἐδῶ ἔχει... διαφορὰν. Αὐτὸ δὲν δύναται νὰ γίνῃ. Ἦδη ἐξέλεξα καὶ τὸν ἀνάδοχον καὶ τὴν ἀνάδοχον. Ἀνάδοχοι θὰ ἦναι ὁ θεὸς μου δοῦξ Κορράδος καὶ ἡ ἐξαδέλφη μου κόμησσα τῆς Ἀλατοπόλεως.

ΧΟΝΔΡΕΛΛΟΣ. Ὁ κύριος κόμης Κολοκύθας ἔχει καμμίαν ἄλλην προσθήκην νὰ κάμῃ;

ΚΟΜΗΣ. Ναί! καθόσον ἀφορᾷ τὰ τέκνα. Θὰ ἀναλάβω τὴν ἀνατροφὴν των, θὰ σᾶς τὰ φέρουν νὰ τὰ βλέπετε ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν, ἀλλ' ὄχι συχνά... ἐπειδὴ... δὲν ἤξεύρω πῶς νὰ σᾶς τὸ ἐκφράσω... ἔχετε μίαν ζωηρότητα σεῖς οἱ πολῖται, μίαν οἰκειότητα... εἶναι ἀνάγκη νὰ λάβωσι τὰ τέκνα κάποιους τρόπους. Δὲν λέγω, ἄπαγε! ὅτι οἱ τρόποι σας δὲν εἶναι ἐξαισίοι καθὼς καὶ τῆς κυρίας Χονδρέλλου... Ἄ! καλὰ ποῦ τὸ ἐνθυμήθην! τί σημαίνει τὸ Δεζωλναὶ τὸ ὅποῖον εἶδον εἰς τὸ ἐπισκεπτήριόν σας,

ΧΟΝΔΡΕΛΛΟΣ. Εἶναι ὄνομα ἐνὸς δάσους ἰδικοῦ μου.

ΚΟΜΗΣ. Αὕτη ἡ γῆ, αὐτὸ τὸ δάσος, εἶναι ὠρισμένον ἰπὸ τοῦ βασιλέως διὰ τίτλου; ἀνήκει εἰς γῆν μαρκεσίων, κομήτων, βαρώνων; εἶναι τίποτε τέλος πάντων τιτλικόν;

ΧΟΝΔΡΕΛΛΟΣ. Ὅχι!

ΚΟΜΗΣ. Τὸ ὑπέθεσα. Ἴδὲ αὐτὸ τὸ Δὲ κάμνει ἐντύπωσιν εἰς τοὺς ἰδιώτας, οἷτινες νομίζουν ὅτι εἶναι σημεῖον εὐγερείας. Οἱ εὐήθεις! τοῖς φαίνεται εὐκολοῦ

νὰ τὸ πάρουν ὅταν τοὺς κάμη ὄρεξις. Κύτταξε τί εἶναι αἱ προλήψεις. Ἐγὼ καὶ σεῖς γελῶμεν δι' αὐτά. Ἄλλ' οἱ χυδαῖοι, ἄνευ αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος Δεζωλναί, ὅπερ διὰ σᾶς καὶ ἐμὲ δὲν δεικνύει πλέον τὴν εὐγένειαν, ἀλλ' ἀπλῶς τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου Χονδρέλλου, θὰ ἐνόμιζον ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ συναφθῆ γάμος μεταξὺ τῶν οἰκογενειῶν μας. Ἡμεῖς ὅμως ὑπὸ τὸ Δεζωλναί θὰ στείλωμεν τὰ προσκλητήρια . . . Ἡ δεσποσύνη Ῥαλλοῦ, νομίζω ;

ΧΟΝΔΡΕΛΛΟΣ. Μάλιστα.

ΚΟΜΗΣ. Ποῖος τῆς ἔδωκεν αὐτὸ τὸ ὄνομα ; Δὲν μυρίζει ἰδιωτικόν.

ΧΟΝΔΡΕΛΛΟΣ. Εἶναι τῆς μητρὸς μου τὸ ὄνομα.

ΚΟΜΗΣ. ὦ Θεέ μου ! παντοῦ ἔχουν καλὴν ἐκλογὴν. Χαίρω. Ἐλεγον λοιπὸν ὅτι ἡ δεσποσύνη Ῥαλλοῦ Δεζωλναί δύναται νὰ τὸ μεταχειρίζεται . . . ἔρχεται (κινεῖ τὴν κεφαλὴν). Οἱ ἰδικοὶ μας θὰ γνωρίζουν εἰς τί συνίσταται, ἀλλ' ἡ τιμὴ τῆς οἰκογενείας θὰ ὑψωθῆ ἀπέναντι τῶν ἰδιωτῶν. Θὰ ὑποτεθῆ τὸ ὀλιγώτερον ὅτι ἡ γῆ Δεζωλναί θὰ ἦναι βαρωνία, καὶ αὐτὸ εἶναι εἰς τὸ κράτος εὐγένεια.

ΧΟΝΔΡΕΛΛΟΣ. Αὐτὰ εἶναι ὅλα, κύριε κόμη ;

ΚΟΜΗΣ. Περιμείνατε ὀλίγον. Ἐλεγον κατὶ τι καὶ με διεκόψατε. Ἄ ! τὸ ἐνθυμήθη. Ἐλεγον λοιπὸν ὅτι ἡ κυρία Χονδρέλλου καὶ σεῖς, ἔχετε συμπεριφορὰν κατ' ἐμὲ ἐξαισίαν, πλήρη εἰλικρινείας, ἀπλότητος, ἀγαθότητος χωρὶς ἄλλο, τρόπους ὄντως ἀξίων ἀνθρώπων, καθὼς πρέπει φιλέργων, τρόπους τοὺς ὁποίους ἀγαπῶ, τρόπους οἵτινες ἀποδεικνύουν ἀγαθὴν καρδίαν, ἀλλὰ τὰ τέκνα τοῦ ὑποκόμητος Κολοκύθα προωρισμένα νὰ ζήσωσιν εἰς κύκλον. . . νὰ ὑπάγουν μίαν ἡμέραν εἰς τὴν αὐλὴν, ἔχουν ἀνάγκην. . .

ΧΟΝΔΡΕΛΛΟΣ. Ἐννοῶ. Ὁ κύριος κόμης φοβεῖται μὴ καὶ τὰ τέκνα τῆς δεσποσύνης Χονδρέλλου δὲν ἀποκτήσουν τὴν συμπεριφορὰν τοῦ πάππου των . . . Πῶς θὰ κάμετε λοιπὸν ὥστε νὰ μὴ ἀποκτήσωσι τὴν συμπεριφορὰν τῆς μητρὸς

των, ἣτις μετέχει ὀλίγον τῆς ἰδικῆς μας ; Θὰ τὴν ἀποχωρίσετε τῶν τέκνων τῆς ;

ΚΟΜΗΣ. ὦ ! Αἱ γυναῖκες λαμβάνουν ταχύτατα τὴν συμπεριφορὰν τῆς θέσεώς των. Στοιχηματίζω ὅτι εἰς ἕξ μῆνας, θὰ κατασταθῆ μία δούκισσα τελεία κατὰ τὴν συμπεριφορὰν πρὶν παρέλθωσι τρεῖς μῆνες δὲν θὰ γνωρίζετε τὴν κόρην σας.

ΧΟΝΔΡΕΛΛΟΣ. Αὐτὰ εἶναι ὅλα, κύριε κόμη ;

ΚΟΜΗΣ. Ναι ! ἐὰν μὲ διέλαθέ τι, τὸ ὅποῖον θὰ ἦναι ἀπλούστατον, ἔχομεν πάντοτε τὸν καιρὸν νὰ συνδιαλεχθῶμεν.

ΧΟΝΔΡΕΛΛΟΣ. Τώρα ἦλθε καὶ ἡ σειρά μου, κύριε κόμη. Εἶχον ἄμετρον ἐπιθυμίαν νὰ ἴδω τὴν θυγατέρα μου ὑποκόμησαν, εἶχον ἐπίσης ἐπιθυμίαν καὶ χρηματικῶς νὰ τὴν καταστήσω τοιαύτην, ἀλλ' αἱ ταπεινώσεις ἃς μὲ ζητεῖτε ὑπερέβησαν τὰ ὄρια, καὶ τὸ σύνολον εἶναι πολὺ ἀκριβόν. Ἡ θυγάτηρ μου δὲν θὰ γίνῃ ὑποκόμησα.

ΚΟΜΗΣ. Ὅταν ἐγὼ ἔλεγον ὅτι ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἀνάπτει ὡς πυρίτις !

ΧΟΝΔΡΕΛΛΟΣ. Καὶ ἐγὼ ὡσαύτως ἔχω μίαν εὐγένειαν. Περιουσία συνηγμένη τιμίως ἀπὸ τὴν βιομηχανίαν καὶ ἀπὸ τὴν ἐπιχειρήσιν ὑποθέσεων ὠφελίμων εἰς τὸν τόπον εἶναι ὡσαύτως μία εὐγένεια.

ΚΟΜΗΣ. Οὐδεὶς ἄλλος εἶναι πλέον ἐμοῦ πεπεισμένος, ἀλλ' ὅ,τι σᾶς λέγω εἶναι . . . διὰ τὰ ὄμματα τῶν ἄλλων.

ΧΟΝΔΡΕΛΛΟΣ. Καὶ τὴν εὐγένειαν τῆς τιμίας ἐργασίας, κύριε κόμη, ἐγὼ τὴν θέτω ὑπὲράνω τῆς τῶν διπλωματῶν, καὶ τῆς μεμβράνης, τῆς ὁποίας μεταξὺ μας ἃς μείνῃ, παρήλθεν ἡ μὸδα.

ΚΟΜΗΣ. Δὲν τὰ λέγετε αὐτὰ εἰμὴ ἀπὸ ἐξαψιν νομίζω καὶ παρεξήγησιν, σεῖς ὅστις συγκατατίθεσθε νὰ ἀπογυμνωθῆτε διὰ νὰ συγγενεύσετε μὲ αὐτὴν τὴν εὐγένειαν τῆς μεμβράνης, εἰς ἣν σᾶς παρακαλῶ νὰ ἔχετε πλειότερον σεβασμόν, σεῖς ὅστις εἰσθε μέλος τῆς εὐγενείας τοῦ βαλαντίου. Κύριε Χονδρέλλε, ἃς λησμονήσωμεν καὶ οἱ δύο ὑπό-

θεσιν διὰ τὴν ὁποίαν ἐξ ἀδυναμίας κατένευσα νὰ ἀκούω νὰ ὀμιλοῦν.

ΧΟΝΔΡΕΛΛΟΣ. Εὐχαρίστως, κύριε κόμη· μόνον ἔν πρᾶγμα ἐνθυμηθῆτε.

ΚΟΜΗΣ. Ὅποιον;

ΧΟΝΔΡΕΛΛΟΣ. Ὅτι ἐγὼ εἶμαι ὁ ὑποποιηθεὶς.

ΚΟΜΗΣ. Ὑγίαινε, κύριε Χονδρέλλε.

ΧΟΝΔΡΕΛΛΟΣ. Δὲν σὰς ὀδηγῶ μέχρι τῆς θύρας.

ΚΟΜΗΣ. Τὸ βλέπω κάλλιστα, καὶ δὲν εἶναι μόνον αὐτὸ τὸ ὅποιον εἰς σὰς εὐρίσκω ἄτοπον· ἀλλὰ θὰ εὔρω τὸν λογαριασμὸν μου.

ΣΚΗΝΗ Δ'.

ΧΟΝΔΡΕΛΛΟΣ μόνος.

Ὅχι! ὄχι! δὲν θὰ ἔχῃς τὴν θυγατέρα ἢ μᾶλλον τὴν προῖκα τῆς θυγατρὸς μου. Ἄς πάει νὰ τὸ θέλῃ ἡ κυρία Χονδρέλλου, ἥτις θὰ ὑπεχώρει εἰς ὅλα ἀρκεῖ νὰ ἔβλεπε τὴν κόρην τῆς ὑποκόμησαν, ἀλλ' ἐγὼ!... τοὺς βλέπεις ἐκεῖ νὰ νομίζουσι ὅτι εἶναι διαφορετικὴ πλάσις ἀπὸ ἡμᾶς. Ἐὰν ἦναι δύο πλάσεις ὡς διατείνονται, οὗτοι εἶναι ἡ κακὴ. Ἀπεφάσισα νὰ τὸν ἀκούσω μέχρι τέλους. Ἀκούς ἐκεῖ ἡ εὐγένεια! Διαφορὰ δοθείσα κατὰ τύχην. Χαρὰ στοὺς εὐγενεῖς. Ἡθελα νὰ ἐγνωρίζα ἐὰν οἱ πρόγονοί των δι' οὓς εἶναι τόσον ὑπερήφανοι, εἶναι σύμφωνοι νὰ ἔχωσι τοιούτους ἀπογόνους. Τέτοια σουράτια. Παράλογος πρόληψις. Ὡχ! εἶχε πολὺ δίκαιον ἐκεῖνος ὅστις ἔλεγεν· «Οἱ θνητοὶ εἶναι ἴσοι, μόνῃ ἡ ἀρετὴ καὶ ὄχι ἡ καταγωγὴ κάμνει τὴν διαφορὰν.» (Προφέρων τοὺς λόγους τούτους ὁ Χονδρέλλος ἐξημμένος παρὰ πολὺ καὶ τυλισσόμενος μετὰ κομφότητος εἰς τὸν κοιτωνίτην του περιπατεῖ μετὰ μεγάλα βήματα. Λαμβάνει κατόπιν τὸ ἐπὶ τῆς τραπέζης ἀφεθὲν βιβλίον ὅπερ ἔλαβε προσποιηθεὶς ὅτι ἀναγινώσκει ὑψῶν τοὺς ὧμους· διὰ τὴν ἀδυναμίαν του, τὸ σκουπίζει μετὰ τὴν χειρὶδα του, τὸ φυσσᾷ διὰ νὰ ἐκβάλῃ τὴν

κόνιν καὶ τὸ τοποθετεῖ εἰς τὴν βιβλιοθήκην του, τὴν ὁποίαν κλειδώνει καὶ λαμβάνει τὸ κλειδίον. Ἐξακολουθεῖ νὰ περιπατῆ ἐπαναλαμβάνων πολλάκις καὶ φωνάζων).

Μόνῃ ἡ ἀρετὴ καὶ ὄχι ἡ καταγωγὴ κάμνει τὴν διαφορὰν. Οἱ θνητοὶ εἶναι ὅλοι ἴσοι.

(Περιπατῶν ἴσταται εἰς τὸ παράθυρον ὅπερ βλέπει πρὸς τὸν κήπον καὶ παίζει μετὰ τὰ δάκτυλα ἐπὶ τῆς ἕλου συρίζων ἐν ἄσμα. Αἴφνης παύει.)

ὦ Θεέ μου! Τί βλέπω! Ἡ θυγάτηρ μου εἰς τὸν κήπον. Συμπεριπατεῖ μετὰ τοῦ γραμματέως μου. Ἀδιακόπως αὐτὸς ὁ γραμματεὺς χάνει τὸν καιρὸν του, ὡς νὰ ἀνῆκεν εἰς αὐτὸν, ὡς νὰ μὴ τὸν πληρόνω. Ὅγδοῆκοντα φράγκα τὸν μῆνα διὰ νὰ περιπατῆ μετὰ τὴν θυγατέρα μου εἰς τὸν ἥλιον τοῦ κήπου. Θὰ εὔρω ἄλλον εὐθυνότερον.

(Κτυπᾷ τὸν κώδωνα — ὁ Εὐσέβιος εἰσέρχεται).

ΧΟΝΔΡΕΛΛΟΣ. Εὐσέβιε, φώναξε τὸν Δημητράκη.

Ὁ Εὐσέβιος, ἐξέρχεται.

Μὰ τί διάβολον κάμνει ἡ θυγάτηρ μου εἰς τὸν κήπον τόσον πρῶτ'. Αὕτη δὲν ἐξήρχετο συνήθως τοῦ θαλάμου τῆς πρὶν τοῦ προγεύματος. Χάνει τὸν καιρὸν τῆς ὡς νὰ δύναται νὰ τὸν ἀγοράσῃ ἐκ νέου· ὁ καιρὸς εἶναι πολύτιμος, λέγει ἡ παροιμία· πετᾷ ἀνεπαισθήτως.

(Ὁ Δημητράκης εἰσέρχεται)

(Ἐπεται τὸ τέλος).

Θ. Ι. ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ

ΩΔΗ, ΜΟΥΣΙΚΗ, ΧΟΡΟΣ

ΚΑΘ' ΟΜΗΡΟΝ

(Μετάρρασις ἐκ τοῦ γερμανικοῦ)

ὑπὸ ἸΩΑΝΝΟΥ Ε. ΠΕΤΡΙΤΣΗ

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ὡς λαὸς μὲ πολλήν φαντασίαν πεπρωκισμένος ὑπὸ τῆς φύσεως, ἔχων δὲ ἀγάπην πρὸς πᾶν ὠραῖον καὶ ὑψηλόν, ἔπρεπεν ἐνωρὶς καὶ νὰ αισθανθῶσιν ἐνθουσιασμὸν διὰ τὴν ᾠδὴν καὶ τὴν μουσικὴν, εἰς ἃ προσέτι ἀφ' ἑαυτοῦ προσετέθη καὶ ὁ χορὸς, ὅστις διὰ τῆς μουσικῆς πρῶτον ἔλαβε τὰς κανονικὰς αὐτοῦ κινήσεις, πολλάκις δὲ καὶ μετὰ ᾠδῆς καὶ μουσικῆς ἦν συνδεδεμένος. Ἐν τούτῳ δ' ἔγκειται ὁ μολογουμένως καὶ ἡ πρώτη πηγὴ τῆς ταχείας ἀναπτύξεως καὶ ἀκμῆς τοῦ πολιτισμοῦ ἐν γένει καὶ τῆς ποιητικῆς τέχνης οὐχ ἥκιστα, εἰς ἧς τὴν εὐφωρίαν ἡ ᾠδὴ καὶ ἡ μουσικὴ, εἰς ἧς δὲ τὸν ῥυθμὸν ὁ χορὸς προσήκει. Αὕτη ἡ εἰς τὸν πολιτισμὸν ἐπιρροή τῆς ᾠδῆς καὶ τῆς μουσικῆς, ἀπὸ τῶν ἠρωϊκῶν ἀρξαμένη χρόνων, ἀνεγνωρίσθη καθ' ὅλην τὴν ἑκτασίαν καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν μεταγενεστέρων ἑλλήνων, καὶ ὡς πρῶτος τοιοῦτος διδάσκαλος καὶ μορφωτὴς τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἔθεωρεῖτο ἡδὴ ἐν τοῖς ἀρχαιοτάτοις χρόνοις ὁ μαγνεντικὸς ἀοιδὸς Ὀρφεύς, οὗ ἡ χεὶρ ἐξήγευ ἐκ τῆς λύρας τόνους, πρὸς οὓς οὐ μόνον ἔμψυχα ἀλλὰ καὶ ἄψυχα ὄντα μεθ' ἡδονῆς ἔτεινον τὰ ὄτα.

Ἡ ᾠδὴ ἐστὶ δῶρον τῶν θεῶν. Ὁ ἀοιδὸς Δημόδοκος ἐνεπνεύσθη πρὸς ᾠδὴν ὑπὸ θεοῦ τινος. Ἰδ. Ὀδ. Θ, 45.

Καλέσασθε δὲ θεῶν ἀοιδὸν Δημόδοκον τῷ γὰρ ῥα θεὸς πέρι δῶκεν ἀοιδίην, τέρεπεν ὅππῃ θυμὸς ἐποτρύνῃσιν ἀεῖδειν.

Ὅμοιως ἐν Ὀδυσσεΐας X, 547 λέγεται ὡς ἐξῆς·

Αὐτοδιδάκτος δ' εἰμι, θεὸς δὲ μοι ἐν φρεσὶν οἶμας παντοίας ἐνεψύσεν κτλ.

Ἐντεῦθεν δὲ καὶ ἡ δόξα ὅτι ὁ ποιητὴς δίδωσ ὁσάκις ἄδει ἱστορικὸν τι γεγο-

νός, δὲν δύναται νὰ ψάλλῃ πρὶν ἢ ἡ μούσα πληρώσῃ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ μὲ ἐνθουσιασμὸν, καὶ διδάξῃ αὐτὸν τό τε περιεχόμενον καὶ τὴν ἀπαγγελίαν τῆς ᾠδῆς, οὕτως ὥστε κυρίως ἡ μούσα διὰ τοῦ ποιητοῦ λαλεῖ. Ἰδ. Ὀδ. Θ, 75.

Μοῦσ' ἔρ' ἀοιδὸν ἀνῆκεν ἀεῖδόμεναι κλέα ἀνδρῶν.

Ἰδε καὶ Ὀδ, Θ, 480.

Πᾶσι γὰρ ἀνθρώποισιν ἐπιθονίοισιν ἀοιδοὶ τιμῆς ἔμμοροι εἰσι καὶ αἰδοῦς, οὐνεκ' ἄρα σφέας οἶμας μοῦσ' ἐδίδαξε, φίλησε δὲ φύλον ἀοιδῶν.

Ἡ μούσα γινώσκει ἀκριβέστατα τὰ συμβάντα ἅτινα ὁ ποιητὴς θέλει νὰ ψάλλῃ, οὕτω δὲ ἄνευ τῆς ἀρωγῆς τῆς θεᾶς δὲν δύναται ὁ ἀοιδὸς νὰ τύχῃ τῆς μεγίστης δι' αὐτὸν δόξης ἐπὶ τῷ πιστῶς καὶ ἀκριβῶς διηγήσασθαι τὰ συμβάντα. Ἰδ. Ἰλ. Β, 484.

Ἔσπετε νῦν μοι, μούσαι ὀλύμπια δώματ' ἔχουσαι, Ἵμεῖς γὰρ θεαὶ ἐστέ, πάρεστέ τε, ἴστε τε πάντα, ἡμεῖς δὲ κλέος οἶον ἀκούομεν, οὐδὲ τι ἴμεν οὔτινες ἠγεμόνες Δαναῶν καὶ κοῖρανοι ἦσαν.

Ὀδ. Θ. 487.

Δημόδοκ' ἔζογα δὴ σε βροτῶν αἰνίζομ' ἀπάντων. ἢ σέ γε μοῦσ' ἐδίδαξε Διὸς παῖς, ἢ σέ γ' Ἄπολλων λίην γὰρ κατὰ κόσμον Ἀχαιῶν οἶτον ἀεΐδεις ὅσα' ἔρξαν τ' ἐπαθόν τε καὶ ὅσα' ἐμόγησαν Ἄχαιοι, Ὡς τε που ἢ αὐτὸς παρεῶν ἢ ἄλλου ἀκούσας.

Οὕτως ἀρχεται καὶ ὁ Ὅμηρος τῆς Ἰλιάδος, ἐπικαλούμενος τὴν μούσαν. Οὕτω δὲ ποιεῖ, ὁσάκις πιστῶς καὶ ἀκριβῶς (κατὰ κόσμον) θέλει νὰ διηγηθῇ τι. Οὕτω π. χ. ὅταν θέλῃ νὰ ψάλλῃ κατὰ τίνα τάξιν οἱ Ἕλληνες παρετάχθησαν εἰς μάχην. Ἰλ. Β, 484.

Ἔσπετε νῦν μοι, μούσαι

Οὔτινες ἠγεμόνες Δαναῶν καὶ κοῖρανοι ἦσαν. πληθύν δ' οὐκ ἂν ἐγὼ μυθήσομαι οὐδ' ὀνομήνω, οὐδ' εἴ μοι δέκα μὲν γλώσσοι δέκα δὲ στόματ' ἔσιν, φωνὴ δ' ἄρρηκτος, χάλκειον δὲ μοι ἦτορ ἐνεῖη. εἰ μὴ Ὀλυμπιάδες μούσαι, Διὸς αἰγιόχοιο θυγατέρες μνηστῆαθ' ὅσοι ὑπὸ Ἴλιον ἔλθον.

Ὅταν θέλῃ νὰ ψάλλῃ τίνες ἵπποι ἐν τῷ ἑλληνικῷ στρατοπέδῳ ἦσαν οἱ ἀριστοί, καὶ τίνες ἥρωες οἱ ἀνδρειότεροι. Ἰλ. Β. 761.

Τίς τ' ἄρ' τῶν ὄχ' ἄριστος ἔην, σύ μοι ἔνεπε,
αὐτῶν ἠδ' ἵππων, οἱ ἔμ' Ἀτρεΐδῃσιν ἔποντο.
[μοῦσα,

Τίς πρῶτος ὑπὸ τοῦ Ἀγαμέμνονος ἐ-
φονεύθη Ἰλ. Α, 218.

Ἔσπετε νῦν μοι, μοῦσαι, Ὀλύμπια δώματ' ἔχουσαι,
ὅστις δὴ πρῶτος, Ἀγαμέμνονος ἀντίον ἦλθεν
ἢ αὐτῶν Τρώων ἡε κλειτῶν ἐπικούρων.

Καὶ τίς τῶν Ἀχαιῶν πρῶτος ἔλαβε
σκύλα ἀπὸ τοῦς ἐχθροῦς Ἰλ. Ξ. 508.

Ἔσπετε νῦν μοι, μοῦσαι, Ὀλύμπια δώματ' ἔχου-
σαι,
ὅς τις δὴ πρῶτος βροτόεντ' ἀνδράργυρ' Ἀχαιῶν
ἤρατ', ἐπεὶ ῥ' ἔκλινε μάχην κλυτὸς Ἀχαιῶν ἔννο-
σίγαιος.
(ἔπεται συνέχεια.)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΜΕΛΕΤΗ

ΕΠΙ ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΤΩΝ ΝΕΩΤΕΡΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

(Σύγγραμμα βραβευθὲν ἐν τῇ Ῥοδοκανακίῃ
φιλολογικῇ διαγωνίσματι.)

ΤΟΜ. Α'. — ΜΕΡ. Α'.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ

—
ΑΘΗΝΗΣ 1872 *).

Πρὸ πολλοῦ ἐξεδόθη τὸ πρῶτον μέ-
ρος τοῦ Α' τόμου τῆς βραβευθείσης πέ-
ρυσι φιλολογικῆς πραγματείας τοῦ κυ-
ρίου Ν. Γ. Πολίτου, ἐπιγραφομένης
«Μελέτη ἐπὶ τοῦ βίου τῶν Νεωτέρων
Ἑλλήνων.» Τὸ ὅλον τοῦ συγγράμματος
θέλουσιν ἀποτελέσει τέσσαρες ὁγκῶδεις
τόμοι. ὥστε τὸ ἐν ὄγδοον αὐτοῦ μόνον ἔ-
χομεν ἤδη ἀνὰ χεῖρας. Δυπηρὸν τοῦτο,
ὅτι παρακωλύεται κατ' ἀνάγκην ἡ τα-
χεῖα ἔκδοσις πλήρους τοῦ πολυτίμου
τούτου συγγράμματος· ἀλλὰ τίς ἀμφι-
σβητεῖ τὰς δυσκολίας, ὅσας πρωτόπει-

(*) Εἰς 16ον, σελ. μγ' 204. Εὐρίσκειται παρὰ
τοῖς βιβλιοπώλαις ἀδελφοῖς Περρῆ καὶ πωλεῖται
ἀντὶ ὄρχ. 3,25 — φρ. 31]2 διὰ τὸ ἐξωτερικόν.

ρος ἐκδότης ἀπαντᾷ, ἔως οὗ κατορθώσῃ
νὰ διανεῖμῃ ἐπικερδῶς, ἀναλόγως τῶν
καταβληθέντων κόπων, τὸ βιβλίον του,
εἰς τόπον, ὅπου τὰ βιβλία καλὰ ἢ κα-
κὰ ἐπιβάλλονται διὰ τῶν μέσων πωλού-
μενα χωρὶς ν' ἀναγινώσκονται, ἢ ἀνα-
γινωσκόμενα— ἂν ἦνε καλὰ—χωρὶς νὰ
πωλῶνται;

Ἡ ἀνάγνωσις τοῦ συγγράμματος τοῦ
κυρίου Πολίτου εἶναι ζωογόνος. Βαρυ-
αλγῶν τις ἐν μέσῳ τῆς ἐκφυλίσεως
ἡμῶν, δύναται εἰς τὰς ἐπιστημονικὰς
σελίδας τοῦ βιβλίου τούτου νὰ ἀπαν-
τήσῃ βίον μυθῶδη ἀληθῶς, παρήγορον,
ἅμα σκεφθῶμεν ὅτι τοιοῦτος εἶναι ὁ
βίος καὶ τοιαῦται αἱ ποιητικώταται δο-
ξασίαι τῶν παρ' ἡμῖν Ἑλλήνων.—Καὶ
μετὰ πόσης ἀκριβείας ἐκτίθεται τὸ πα-
νόραμα τοῦτο τῆς αἰσθηματικῆς, εὐφαν-
τάστου καὶ τρυφερᾶς που ζωῆς τοῦ λαοῦ
τῆς Ἑλλάδος!

Εἰς πολλὰ μέρη ἀναγινώσκων τις
περὶ Νηρηίδων ἢ Στοιχειῶν ἢ
περὶ Δρακόντων, γίνεται παῖς τὴν
ψυχὴν, Ἑλληνικώτερος Ἕλληνας τὴν
καρδίαν καὶ σοφὸς τὸν νοῦν, ιδίως ἂν ρίψῃ
βλέμμα καὶ εἰς τὰς ἀπείρους παραπομ-
πὰς εἰς ὅλων τῶν Ἐθνῶν τὰ σπουδαῖα
συγγράμματα τοιαύτης ὕλης, ἃς ὁ κύ-
ριος Πολίτης μετ' ἐπιδείξεως πολυμα-
θείας οὐ τῆς τυχούσης παραθέτει πρὸς
πλουτισμὸν τοῦ συγγράμματός του.

Τὸ θέμα ἐξητηλήθη ὑπὸ τοῦ κυρίου
Πολίτου ἐφ' ὅσον ἦτο τοῦτο δυνατὸν νὰ
γίγῃ παρ' ἡμῖν. Ἐξ ἀρχαίων ἢ νεωτέρων
συγγραφέων οὐδεμία σχεδὸν πληροφο-
ρία παρελείφθη καὶ πανταχοῦ σχεδὸν
ὁ συγγραφεὺς ἀναφέρων σχέσιν νεοελ-
ληνικῆς μυθολογίας πρὸς τὴν ἀρχαίαν,
πεῖθει, πρὸς μεγάλην εὐχαρίστησιν τῆς
ἐθνικῆς ἡμῶν φιλολογίας.

Εὐχόμεθα νὰ εὐρεθῶσιν ἄξιοι συν-
δρομηταὶ τοῦ καλοῦ αὐτοῦ βιβλίου, πρὸς
ὑποστήριξιν τοῦ νεαροῦ συγγραφέως,
παρ' οὗ ἀμιλλωμένοι πρὸς τοῖς εὐδο-
κίμοις τῆς ἐσπερίας πολλὰ καὶ γεν-
ναῖα ἀναμένομεν.

I. K.

ΠΟΙΗΣΕΙΣ

Η ΕΛΜΙΝΝΑ (Α΄.)

Γνωρίζετε τὴν κόρην, ἥτις
 μ' ἐν βλέμμα της δωρεὶ παλμούς;
 Ἐὶν' ἔρασμα ἢ μορφή της,
 ἔχει γλαυκοὺς τοὺς ὀφθαλμούς.
 Ἐπὶ τῶν ὤμων της κυμαίνει
 κόμης ξανθῆς πλεξὶς διπλῆ.
 Ἰδέτε, ἀφελῆς προβαίνει
 Ἐὶν' ἢ Ἐλμίννα ἢ καλῆ.

Ἰδέτε· ἂν αὐτὴ βαδίζῃ,
 πῶς βγαίνει τόσον ἐλαφρά;
 Μειδιάμα λεπτὸν στολίζει
 τὰ χεῖλη της τὰ ἀνθηρά,
 καὶ πάντοτ' εἶνε μειδιῶσα,
 ὡσαύτῃς ἀνατολῇ
 τὴν ἄνοιξίν μας χαριετώσα·
 Ἐὶν' ἢ Ἐλμίννα ἢ καλῆ.

Εὐλόγιστος, νομίζεις, κλίνει
 εἰς τοῦ ζεφύρου τὴν πνοήν,
 τὴν γῆν ἡμῶν, θαρρεῖς, ἀφίνει
 πρὸς ἄλλην ἵπταται ζωήν.
 Ναί· πτέρυγας, θαρρεῖς, ἀνοίγει,
 ἀλλ' ἀφανεῖς· τί ὠφελεῖ;
 Σκιὰ μᾶς δίδεται ὀλίγη·
 Ἐὶν' ἢ Ἐλμίννα ἢ καλῆ.

Τὴν ἴδ'ετ' ἔφιππον πῶς τρέχει;
 Διέρχεται ὡς ἀστραπῆ,
 τὸν ἄνεμον μαζύ της ἔχει,
 καὶ φεύγει, φεύγει ὡς ῥιπή.
 Τὸ στήθος της ἀνακινεῖται,
 τὸ βλέμμα σπινθηροβολεῖ.
 Τὴν ἴδετε, πτωχοὶ δότται;
 Ἐὶν' ἢ Ἐλμίννα ἢ καλῆ.

Ἐκείνη εἶνε, ναί, ἐκείνη!
 Παρῆλθεν· ὅπισθεν αὐτῆς
 ἐν ὄνειρον γλυκὺ ἀφίνει.
 ὦ! ἄλλο πλεον μὴ ζητῆς.
 Ἄρκετ' καὶ τοῦτο· καὶ μὲ πόνον,
 ὅστις αὐτὸ ἀναπολεῖ,
 τὸ πᾶν θὰ λέγῃ λέγων μόνον·
 Ἐὶν' ἢ Ἐλμίννα ἢ καλῆ.

40 Ἰουνίου 1874.

Η ΕΛΜΙΝΝΑ (Β΄.)

μετὰ 8 μῆνας

Ἐγνωρίσατε τὴν κόρην, τὴν τοσοῦτον συμπαθῆ,
 ὧστε μὴ νὰ πρὸς τὸ θεῖον ἂν ἀνέπεμπε δεήσεις
 ὑπὲρ πάσης δυστυχίας, ἥθελεν εἰσακουσθῆ;
 Εἰς πτωχὸν ἐκείνη ψάλτην, ἂν ἐνέπνευ ποιήσεις

[ΠΑΡΘΕΝΩΝ.—ΕΤΟΣ Α΄.]

δόξαν ἀφθαρτον εἰς τοῦτον θὰ ἐχάριζεν ἐπίσης.
 Πόσα ἠλπίζε τις! Ὅμως, ὦ ἐλπίς ἀπατηλῆ,
 ὦ ἀπάτη ψυχικῆ!
 Ἡ Ἐλμίννα ἢ καλῆ
 ἔγινε κακῆ, ἔγινε κακῆ.

Λέγουν ὅτι μετεδλήθη. Ναί, καὶ εἶνε ἀληθές.
 Τί πικράς ἐκφράσεις, λέγουν, ἔχει τώρα εἰς τὰ χεῖλη!
 Σήμερον γελᾷ μὲ ὅ, τι εἶχεν ἴσως κλαύσει χθές,
 δὲν λαλεῖ μετ' ἀφελείας, ὅπως πάντοτε ὠμίλει,
 ἀδιάφοροι τῇ εἶνε πάντες, εἰ καὶ πάντες φίλοι.
 Ψάλε, λύρα, ἄσμα πόνου. Ἐν ἐμοὶ ἀντιλαλεῖ
 λύπη καὶ ἀρμονικῆ,
 Ἡ Ἐλμίννα ἢ καλῆ
 ἔγινε κακῆ, ἔγινε κακῆ.

Τίς νὰ τὸ πιστεύσῃ; λέγουν ὅτι τὴν ὄφρον συσπᾷ
 καὶ προσβλέπει ἀγερώχως τὸ ῥιπίδιον κρατούσα.
 Εἰρωνεῖαι εἰς τὰ χεῖλη φέρει ὅταν σιωπᾷ,
 ἔχει λίθινον τὸ βλέμμα μετρημένα ὀμ.λοῦσα
 καὶ πομπώδη λιτανεῖαν φαίνεται ψυχρῶς τελοῦσα.
 Ποῦ τὸ πρὶν μειδιάμα της, ἡ φαιδρότης ἡ ἀπλῆ
 καὶ τὸ βλέμμα τὸ γλυκὺ;
 Ἡ Ἐλμίννα ἢ καλῆ
 ἔγινε κακῆ, ἔγινε κακῆ.

Αἱ μακρὰ ξανθαὶ πλεξίδες δὲν κυμαίνου ἐλαφρά!
 εἰς τὰ νωτὰ της· — ἡ κόρη τώρα ἔγινε Κυρία· —
 Ἄναδέεται ἡ κόμη ἡ ὠραία καὶ μακρά...
 Οὕτω καὶ τῶν αἰσθημάτων περιστέλλ' ἡ ἡλικία
 τὰς ἀθῶας διαχύσεις καὶ τραχύνετ' ἡ καρδιά.
 Ψάλλε, λύρα, ἄσμα πόνου. Ὁ πικρὰ μεταβολῆ
 ἡ ξανθὴ ἡ θελκτικῆ,
 ἡ Ἐλμίννα ἢ καλῆ
 ἔγινε κακῆ, ἔγινε κακῆ.

Ἐρχετ' ἔφιππος! Ὁ ἵππος νέφθ κόνεως πατεῖ.
 Πλησιάζει τῶν πετάλων τὸν βαρὺν ἀκούου κτύπον,
 τὴν ἐσθῆτά της ν' ἀρπάσῃ ὁ ἀῆρ, θαρρῆς, ζητεῖ.
 Ἐφθασε... παρῆλθ' ἐχάθη... ὧς τι ὄναρ καταλείπον
 ὅπισθεν του τὴν πικρὴν αἰσθημάτων αὐξιλύπων.
 «Αἶ! πλανᾷσαι!» πρὶν συνέλθω, ἐν ἐμοὶ ἀντιλαλεῖ
 εἴρων φράσις μυστικῆ:
 Ἡ Ἐλμίννα ἢ καλῆ
 ἔγινε κακῆ, ἔγινε κακῆ.»

Καὶ ὁσάκις τὸν νοῦν σρέφων πρὸς τὸ παρελθὸν ποθῶ
 νέα ὄνειρα ν' ἀντλήσω, ἡ ἐλπίδα, ἂν μοι μὲνη,
 Καὶ παλμῶν νέμου ἀρχαίων με παλμῶν ν' ἀναμνησθῶ,
 Ἡ αὐτῆ φωνῆ ἐντόμου τὴν καρδιάν μου ψυχραίνει.
 Φεῦ! τὰ πάντα μεταβάλλων πῶς ὀχρόνος διαβαίνει!
 Παῦσε, λύρα μου, τὸ ἄσμα. Εἰς καρδίαν δὲν λαλεῖ.

Παῦσε, λύρα μου, ἄρκετ'...
 Ἡ Ἐλμίννα ἢ καλῆ
 ἔγινε κακῆ, ὦ! κακῆ, κακῆ.

40 Φεβρουαρίου 1872

ΚΑΙ ΑΛΛΟ ΒΗΜΑ

Ἄλλοιμονον περὰ ὁ χρόνος !
καὶ φεύγει τὸ μειδίαι' ἀπ' τὰ χεῖλη,
τὴν δὲ χαρὰν μας, μόλις ἀνατείλη,
τὴν σβύνει ἡ ἀνάμνησις κι' ὁ πόνος.

I

Ἄλεκτορος ἠκούσθη ὁ ἔξυς κρωγμῶς
καὶ δώδεκα δονήσεις ἐνὸς κώδωνος . . .
οὐδὲν τι ἄλλο ἦτο πράγμ' ἀπλούστατον !
πλὴν πόση εἰρωνεία εἰς τὸν ἥχον των !
Κλαγγή δὲν ἦτο κώδωνος ἐκ τῶν κοινῶν
ὑπῆρχεν εἰς τὸ βάθος τῆς ἀλλοτῶν τι,
ὡς πελωρίας πτέρυγος πτερόγισμα,
ὡς γέλωσις τις λανθάνων, ὑποχθόνιος.
Ἐν ἔτος μας παρήλθεν ἀνεπιστρέπτει !
Ἐμπρός ἀκόμη, πάντοτε ἔμπρός, θνητοί !
Ἴδετε· νέον ἔτος βαίνει μειδιῶν,
Τὸ παρελθόν, ἀνίας πλήρες, οἴχεται
ὑγρὸν ἐκ τῶν δακρυῶν μας καὶ ἀηδῆς.
Ἀπῆλθε πλέον· ρίψατε τὸν μέλανα
τῆς λήθης πέπλον ἐπ' αὐτοῦ, ὡς σάβανον,
καὶ πρὸς τὸ μέλλον, θεαταὶ παροδικοί,
ἐλπίζον ἀτενίσατε τὸ βλέμμα σας.
Σᾶς φέρει ρόδα, ἔαρ, μειδιάματα.
Ἡ τῆς ἐλπίδος χεῖρ φαειδρᾶ καὶ ἀνθηρᾶ
χροαῖα τὸ ἐχρωμάτισεν ἡ γόησσα.

Χαρήτε, χαίρεισάτε, ὑμνήσατε . . .
Ἄλλοιμονον, τυφλοί ! Μεστός ὁ βίος σας
τυγχάνει ρόδων καὶ εὐχῶν καὶ ὑπ' αὐτάς,
ὡς μέλας πένθους τάπησις ἀποτρόπαιος,
κοιμάται τόσος θρήνος, τύψις, ἔρεθος.

Τὴν κόριν τῶν αἰώνων μάτην βεδνηκῶς
ἐπὶ ὁσῶν τοσοῦτων διηρεύνησα·
σωρὸν παθῶν ἀπέραντον καὶ ἄμορφον
παντοῦ διεσθον φρίττων καὶ ἐκάστοτε,
εἰς ὕλης τῆς αὐτῆς τὰ ἔτη πίπτοντα,
νὰ ἀνοψοῦν τὸν γιγαντιώδη κολοσσόν
τοῦ παρελθόντος τοῦτον. Πῶποτ', οὐδαμοῦ
εὐδαμονίας φάσμα τὸ δακρυόδρεκτον
ἀντίκρυσέ μου ὄμμα. Κρύα πτώματα
ἀποπτασῶν ἐλπίδων, φιλοδοξίῶν
οἰκτρῶς συμμεμιγμένα, φεῦ ! ἐρείπια,
ἐν λήθῃ καὶ σαβάνῳ πάντα ἀδελφὰ
κατέκειντο, κ' ἐντὸς αὐτῶν κ' ἐνιαχοῦ,
αἰ τὸς' εὐχαί μας, κρᾶμα τάφου καὶ ζωῆς,
ὠχρὰν τιν' ἀντανάκλασιν διέχρον . . .
Ταχὺς ὁ χρόνος βαίνων καὶ ἀμειλικτος
συμπαρασύρει τὴν ἐλπίδα μετ' αὐτοῦ·
κ' ἡμεῖς ἀκολουθοῦντες ταύτην, τρέχοντες,
ὡς κύνες πρὸς τὴν φεγούσαν τροφήν, κ' ἰδοῦ,
ἐντὸς τοῦ σκότους, πρὸ ἡμῶν, λευκάζει τι
προσκόπτομεν ἐξαίφνης εἰς τὸν τάφον μας.

Ἴδοῦ καὶ ἤδη πρὸ ἡμῶν παρήλασεν
ἕν ἄλλο ἔτος ἀμειλικτῶς διαθάν
καὶ ἐβῆμεν ἐν βῆμα πρὸς τὸν τάφον μας.
Χαρήτε, χαίρεισάτε, ὑμνήσατε !

II

Ἦ δάκρυ ἐντὸς σκόμματος ὀριμῆος, αἰωνίου,
σὲ εὐλογῶ, ὦ θάνατε !

Δέν σε φοβοῦμαι ! σ' εἶδον, παῖς ἔτι μικρὸς,
ἀρπάζοντα τὰ ρόδα τὰ περὶ ἐμέ·
τὴν κρῶν σου πνοὴν ἐγγὺς εἰσέπνευσα,
ὦ θάνατε ὠρατε, ὑπερήφανε !
καὶ τὸν μοιρατον καὶ ὄξυν σου ὄνυχα
εἰς τόσα εἶδον φίλτατά μου μέτωπα
βαθῆως, ὦ ! βαθύτατα εἰσδύοντα·
καὶ σ' ἀγαπῶ διότι, μόνος ἀυστηρὸς
καὶ μέγας, σὺ μὲ δάκρυ πένθους περατοῖς
τὴν κωμωδίαν τῆς ζωῆς τὴν ὀχληράν.
Πλὴν τοῦ μᾶς σύρεις οὕτω; Ῥόδον κἂν ἀνθεῖ
ἐρυθριῶν εἰς τοῦ φωτός τὸ φίλημα
κ' ἐκεῖ; Κ' ἐκεῖ εὐδῆς καὶ ὑπόπτερος
ἡ αὐρα πτερυγίζει; Ἄρα γε φαειδρᾶ;
ἡ μήπως, μετὰ βίον στεναγμῶν μεστόν,
βαρὺ ἐπὶ τοῦ στήθους μας κ' αἰώνιον
θὰ καθεσθῆ μηδὲν, ὦ θάνατε; μηδὲν !
Ἴδοῦ, δηλητηρίου ἄλλη τις σταγὼν
καὶ πάλιν, ἔτος ἄλλο, πρὸς τὸν τάφον μας
μᾶς ἔσσυρ' εὐχόμενος καὶ ἀνθοστεφεῖς.
Ἵμνήσαμεν μὲ κύμβαλα τὸ γῆρᾶς μας
καὶ εἰς τὴν παρακμὴν μας ἐσκιρτήσαμεν,
ἐνφ, ἀμειλικτος καὶ κρύφα μειδιῶν,
ὁ χρόνος βαίνει, φεῦ ! τὸ προαιώνιον,
ἀθόρυβόν του βῆμα, πνέων μαρασμόν.

III

Ἄπασαι αἱ γενναῖαι κοινωνικαὶ ἀκτί-
νες πηγάζουσιν ἐκ τῆς ἐπιστήμης, ἐκ
τῶν γραμμάτων, ἐκ τῶν τεχνῶν, ἐκ τῆς
διδασκαλίας. Ποιήσατε ἀνθρώπους ! Τὸ
τηλαυγὲς ζήτημα, περὶ τῆς παγκοσμίου
ἐκπαιδεύσεως, θὰ τεθῆ θάττον ἢ βρά-
διον ὡς ἀπόλυτος καὶ ἀκαταμάχητος
ἀλήθεια . . . Ἄλλ' ἄγετε, ὦ φιλόσοφοι,
ἐκκαίετε, σκέπτεσθε ἀναφανδόν, τρέχετε
περιχαρεῖς ὑπὸ τὸν ἥλιον, ἀναμιγνύεσθε
μετὰ τῶν ἀγοραίων ἀσπαζόμενοι αὐτοὺς
ἀδελφικῶς, διανέμετε εἰς αὐτοὺς ἀλφα-
βητάρια, σπείρετε ἐιθουσιασμόν. Οἱ
γυμνόποδες ἐκείνου καὶ ἀμαθεῖς δύναν-
ται νὰ χρησιμεύσωσι πρὸς τὴν τοῦ ἰδα-
νικοῦ ἐπίτευξιν. Ρίψατε τὴν ἄτιμον
ἄμμον ταύτην, ἣν καταπατεῖτε, εἰς τὴν
κάμινον τοῦ πυρὸς, ν' ἀναλυθῆ καὶ ν'
ἀναβράσῃ καὶ θὰ μεταβληθῆ εἰς λαμ-
πρὸν κρύσταλλον, χάρις εἰς τὸν ὁποῖον
ὁ Γαλιλαῖος καὶ ὁ Νεύτων θ' ἀνακαλύ-
ψωσι τοὺς ἀστέρας τοῦ οὐρανοῦ
(Οἱ Ἀθλοῖαι ὑπὸ Βικτωρος Οὐγου Μ. Γ'.)

Ἦχος πρὸς δύοσιν, πλὴν εἰσέτι φαινὸς
ὁ Φοῦθος κλίνας, Βίκτωρ, καὶ τὸ ὄμμα σου,
μὲ δάκρυ τρέμων πλὴν μὴ πίπτων εἰς τὴν γῆν,
τὸν θεωρεῖ ἡρέμα ὀλισθαίνοντα.

Τὰς χειράς σου, τοσάκις ἄλλοτε καὶ νῦν
πρὸς ἀναγκαλισμὸν εἴς τὴν ἀνωπότητος
ταθείσας, ἐπὶ στήθους ἤδη γηραιοῦ
συνέχεις συνημμένας. Σὲ φαντάζομαι,
ὦ Βίκτωρ Οὐγε, κ' ἔννοῶ τὸ δάκρυ σου.
Ἄποια τις χρυσόπτερος ἐλπίς, θηητὴ
μεγάλῃ, τὴν κατάλευκόν σου πολιάν,
τὸ βλέμμα σου τὸ κλαυθρὸν, τὴν καρδίαν σου,
τὴν ἐξ ἀγάπης, ἔρωτος καὶ οὐρανοῦ,
εὐθύμως πτερυγίζουσαν ἐν τῷ κενῷ
προσέλκει; Ἦ ὅποιαν μυστικὴν αὐδὴν
ὁ δῶν ἤδη ἐν πορφύρᾳ καὶ χρυσοῦ
σοὶ ἀποστέλλει ἥλιος;

«Ἀνάστητε!

Εἰς αἴμ' ἄθων πάντα καταδράχσαν
τὰ ῥόδα μας· διψῶμεν ὕδωρ καθαρὸν
ἀπηύδησεν ἡ χεὶρ μας σφάξουσ' ἀδελφούς.
Ταλαίπωροι! Ὁ τάφος χαίνει πρὸ ὑμῶν
βραδέως προχωρεῖτε! ἀπολαύσατε!
Τὰ κρῖν' ἀνθῶν εὐώδη καὶ ἡ ἀηδὼν
τὸ χρωπὸν τῆς ἄσματος δι' ὑμᾶς φαιδρᾶ,
ἀκίματος ἐκχείει, ὦ ἀχάριστοι!
Κυλῖει μαργαρίτας καὶ ἀδάμαντας
ὁ ῥόαξ πέραν παίζων μὲ τὰς ὄχθας του.
Εἶναι κοινὸν τὸ ἔαρ, τὸ μειδίαιμα!
Ἦ! ἕως ποτε αἴμα ἐν πολιτισμῷ,
κ' ἐν πλήρει μεσημβρίᾳ μαυρὸς μεσαιῶν;
Πληρώσατ' ἐξ ἀγάπης ἤδη καὶ ζωῆς
τὰ μέχρι τοῦδε θάνατον ἐμέσαντα
ἀκόρεστά σας ὄπλα, σφενδονίστατε
περὶ τὴν οἰκουμένην ὅλην φαινιάς
τὰς δύο μόνας λέξεις καὶ περιλαμβάνετε:
Ἄλλ' ἢ λ ο υ ε ἀ γ α π ᾶ τ ε ! . . . Ὑπὸ ἥλιον
τοιούτων ὅστις θάλλπος χύνει καὶ ζωῆν,
χρυσοῦς ἐπὶ σμαράγδου κυλιόμενος,
πρὸς τί φραγμούς καρδίας ἐμπηγνύετε
ψυχρὰν θανάτου ἐπεκτείνοντες σκιάν;
Ἀχάριστοι! ἀκοῦσα ἡ τοῦ τάφου σας
σκιά δὲν εἶναι; Βρίθει ἡ ζωὴ ἐδῶ
ποθοῦμεν τὸν ὀρίζοντα ἐλεύθερον,
διότι ἀγαπῶμεν, ἀγαπώμεθα.
Τὰ ἐθνικὰ σας σύνορα εἶναι κλοπῆ.
Αἰῶνες τόσοι αἵματος καὶ τύψεων
σκληρῶν τοῦ συνειδότητος μᾶς ἐμόρφωσαν.
Ἡυρόνηθη ἡ καρδία μας ἐπ' ἀπειρον
ἐντὸς δακρῶν τῶσων, καὶ ὁ νοῦς ἡμῶν
ἐν ἐπιστήμῃ ἤρξατο ὑψοῦμενος.
Πατρίς ἡμῶν ὁ κόσμος εἶν' ὀλόκληρος.
Τὸ ἄρμα ἤδη πλέον τῶν κατακτητῶν,
ὡς σκιερὸς τις ὄγκος μεταξὺ φωτὸς
ἀπλέτου, ἔλκει γέλωτας καὶ σκώμματα.
Ἦ ἐπιστήμ' ἠνέφει τὰς πύλας τῆς
οὐρανομήκειας πλέον, μεγαλοπρεπεῖς,
καὶ ὑπ' αὐτὰς ὤχρισαν οἱ φωτεινοὶ
τοῦ παρελθόντος ἥρωες κατακτηταί,
Ἀλέξανδροι, Ἀννίβαι, Ναπολέοντες.
Ἰδοῦ τὴν ἀνατέλλει μεγαλοπρεπῆς

φωτὸς χειμάρρους αἰωνίου χέουσα.
Τοῦ σκοτοῦς τέκνα, τόπον εἰς τὸ ἄρμα τῆς!

Ἦ! ὡς σὲ εἶδον οὕτῃ ἀνατέλλοντα
ἐπὶ ἀνθῶν τῶσων αἱματοβαφῶν,
σὲ τὸν Μεσσίαν ἄλλο; Συμείων ἐγὼ,
νὰ σ' ἴδω καὶ μεσουρανοῦντα ἤθελον,
τῆς ἀληθοῦς ἐλευθερίας φαινῆ,
αἰώνιᾳ ἀστήρ! Δακρῶν ἐκ χαρᾶς
ἐν ἄσματος τοσάκις σ' εὐηγγέλισα·
πλὴν ἤδη ἐλευκάνθη φεῦ! ἡ κόμη μου,
προστήγισ', ἀτενίζων σε, τὸν τάφον μου
καὶ μετ' ὀλίγου, ὡς ὁ ἥλιος αὐτός,
θὰ δύσῃ, τ' ὄναρ πρὶν τὸ περιπόθητον
μορφήν λαμβάνον ἴδω καὶ ψηλαφητόν.
Περῶν ἐν φαντασίᾳ τοὺς ἐνιαυτοῦς
τὸ ἔκθαμβόν μου ὄμμα κ' ἡ καρδία μου
ἐν μέσῳ οὐρανῶν, σὲ, τὸ διάδημα
τοῦ σύμπαντος φοροῦντα, ἀτενίζει, γῆς
μονάρχην μόνον, μόνον περιφιλήτον.
Ὅλα εἰκὼν! Θεέ μου! ὅσον θέαμα! . . .
Ἦ! κρῖμα νὰ διέλθωσιν ἐν αἵματι
ἀγνῷ τοσοῦτοι χρόνοι καὶ ἐν συμφορᾷ!
Ἦ! κρῖμα εἰς τὰ τόσα ἤδη πτώματα
βαρβάρου ἐποχῆς, τυφλῆς ὑπάρξεως!
Βαρετὰ ἡ κατάρα των κ' αἰώνιος
ἐπὶ τῆς τῶν τυράννων πάντων κεφαλῆς! . . .
Ὅλα εἰκὼν! Θεέ μου! ὅσον θέαμα!
Ἦ φαντασία κράτει με ὑπόπερον! . . .
Εὐώδης αὔρα, ἐπὶ γλόφῃ ἀνηράς,
σιμρῶσα, δὲν προσκόπτει εἰς τὸ φάσγανον
τὸ πρότερον ἀστράπτων ὑπὸ τὴν σκιάν.
Τὰς λαμπετόμους ἤδη ἀνεπλήρωσαν
κοιτίδες βροφικαί· ἰδοῦ τὸ ὄνειρον
ἐνιαυτῶν τοσοῦτων πόνου καὶ ζυγοῦ,
ἐντὸς εὐδαίμονιαις ἐκπληρούμενον!
Ἰδοῦ πρὸς ἔργον καὶ ἀγάπην ὁ θνητὸς
μὲ φαινὸν τὸ μέτωπον ὀρθοῦμενος!
Ἰδοῦ, οἱ πάντες, ἀδελφοί ἐλεύθεροι,
ἐν ὅλον ἀπαρτίζουσιν ἀχώριστοι!
Κοινὴ ἡ μήτηρ γῆ, ἰδοῦ, τὸ ἔαρ τῆς
φοροῦσα, τὰ κοινὰ ἀναγκαλλίζεται
ἐν ἀσπασμῷ τῆς τέκνα! Τῆς μακρᾶς ἰδοῦ
μελέτης τῶσων χρόνων τ' ἀποτέλεσμα!
Ἰδοῦ εἰκὼν πρὸς ἔκστασιν ἀπέριον,
ἐπίφθονος σκηνογραφία ποιητοῦ!
Ἦ! τώρα, τώρα μόνον εἶναι φοβερὸς
ὁ θάνατος!
Ἄλλ' ὅμοι! . . . ἦτο πλάνη μου·
ἀπλοῦ ὄνειρου ἤμηι παίγνιον ἀπλοῦν,
ἐνθ' ὁ Χρόνος βαίνων καὶ προσέλκων με,
ἐκάγχαζεν ὁ δόλιος σαρωνικῶς. . .
Ἐλευθερία φίλη, πρὸς τὸ γῶμά μου
ἀπηροδῆκῃς προβαίνω νὰ κατακλιθῶ.
Σὺ ἄρδεις τὴν γῆν μας καὶ τὰ ἄνθη μας.
Τὴν ἐκ τοῦ πρὸς σε ἔρωτος ὑπερχειλῆ
καρδίαν μου ἐφ' ἄπασαν ἤδη τὴν γῆν
κενόνου πρὸς σπορᾶν τοῦ μέλλοντος πολλῆν,
ἀρίων διαθήκη μου ἀνέκκλητον,
εἰς πάντα ἀισθανόμενον καὶ κρίνοντα,

λατρείαν πρὸς σε ἄκρατον, αἰώνιον.»

Κατέδυσεν ὁ ἥλιος καὶ μετ' αὐτοῦ
κατέδυσε καὶ ἔτος εἰς τὴν ἄβυσσον.
Ἦ Βίκτωρ, ζῆθι ἤδη καὶ ἀπόθανε
ἀμέριμνος καὶ χαίρων ἡ καρδία σου
θὰ ἀναζήση πάλιν πάλλουσα θερμῶς,
κ' ἐλεύθερα τὰ ῥόδα εἰς τὸν τάφον σου
τὸν σεβαστὸν ὅ' ἀνήθισαι χαρμώσυνα,
κατὰ τὴν ἰλαρὰν καὶ ῥοδοδάκτυλον
αὐγὴν ἐκείνην, μέγας ὅτε ἀσπασμὸς
ἀπ' ἄκρων ἕως ἄκρων τὴν ὑψηλίον
ἀδελφικὸς καὶ θάλλων καὶ αἰώνιος
θὰ περιβάλλῃ μεγαλύνων τοὺς θνητούς.
Χωρεῖ ὁ Χρόνος καὶ δρᾷσκει πάντοτε!

IV

Τοιαῦτα χεῖλη ὁ Θεὸς εὐχόμενα ἀκούει.

Συμπλέξατε μὲ ἄνθη πάλιν,
Νεάνιδες ἀμεριμνώσαι,
εὐώδες στέμμα καὶ εἰς ἄλλην
τοῦ ἔαρός σας ἐποχὴν
Δράμετ' εὐθύμως ἐστεμμέναι.
Χαρήτε! οἴμοι! μένουν τόσαι
πρὸς λήθην θλίψεις κεκρυμμέναι!
κ' ἡ λήθη θάλλει τὴν ψυχὴν.

Πρὶν ἢ χιῶν τὴν εἰς βοστρύχους
πίπτουσαν κόμην σας λευκάνη,
καὶ κυρτωθὲν ὑπὸ τοῦ ψύχους
τὸ ῥόδον σας ἐκμαρανθῆ,
Ψάλλετε ἄσματα ὑμνοῦντα
ὅ,τι ἐλεύθερον βλαστάνει,
Ψάλλετε ἄσματα θρηνοῦντα.
πᾶν ὅ,τι δοῦλόν που ἀνθεῖ.

Ἄλλοίμονον! οἱ τεθλιμμένοι
τὸν βίον ἄγουσι δυσφόρως.
Ψάλλετε, ψάλλετε, παρθένοι!
δὲν ἀναμένει ὁ αἰὼν!
Κ' ἐγὼ τὴν λύραν μου ἀρπάσας
θὰ συνοδεύσω παραφόρως
κ' ἔνδακρυς ὅλος τὰ ἄσματα σας
ἕως οὗ φθάσουν τὸν Θεόν!

Σύρος

ΙΩ. Γ. ΦΡΑΓΚΙΑΣ

ΕΙΣ ΤΟ ΛΕΥΚΩΜΑ

τῆς δεσποινίδος Α***

Βορέας ἔξω μαινεται ὀρμὺς καὶ ῥιγοβόλος·
Πέπλος χιόνος παγερᾶς καλύπτει τὰ ἐδάφη·
Τεθλωμένοι, σκοτεινὸς τοῦ οὐρανοῦ ὁ θόλος,
Εἶναι τὰ νέφη πένθιμα ὡσεὶ θρηνοῦντες τάφοι.

Πενθεῖ ἡ φύσις ἅπασα· ἐκρύφθησαν οἱ λάλοι
Κορυδαλοὶ· πᾶν ἄλλοτε λάμπων, γελῶν καὶ ἄδον
Κοιμᾶται τῶρα νάρκωθὲν ἐν νεκρικῇ ἀγκάλῃ·
Σιγᾷ ἡ λύρα καὶ αὐτῶν τῶν Ἑλικωνιάδων.

Ἄλγει, θρηνεῖ πλειότερον ἡ πάσχουσα καρδία...
Τὸ πᾶν αὐτῇ ἡ βάραθρον ἢ σκότῃ ἐρινύων.
Ἡ θύελλα δὲν ἔπαυσε, δὲν ἔργεται αἰθρία,
Βλέπει βασιάνων ὄρμαθὸν τὸν θλίβερόν της βίον...

Ἄλλὰ, ὦ κόρη ποθεινὴ καὶ ἀδελφὴ χαρίτων,
Τὸ ἔαρ ἐπανέρχεται γελῶν καὶ μυροβόλον,
Ἡ γῆ κοσμεῖται χαίρουσα διὰ λαμπρῶν ταπήτων,
Βλέπω γλυκὴν καὶ μαγικὴν τοῦ οὐρανοῦ τὸν θόλον,

Ἡ φύσις πάλιν μειδιᾷ, σκιρτᾷ, ἀναγεννᾶται,
Ὡς ἀσθενὴς ἐπανιδῶν ἀκπῖνα τοῦ ἡλίου, —
Πρὸ ἡρανθέμων κύπτουσι γελῶντες διαβάται,
Ποθοῦντες μύρα ἔαρος καὶ τέρψεις νέου βίου, —

Κορυδαλοὶ, μικροὶ σρουθοὶ καὶ χελιδῶνων σμήνος,
Ῥόδα καὶ κρίνοι, φαῖθροπὰ κοσμήματα λειμώνων,
Ἦμνος τελοῦσιν· ἔπαυσε τοῦ κώδωνος ὁ θρήνος,
Κ' ἐξελεάνθη ὁ ὀδοῦς τῶν τῆς καρδίας πόνων, —

Καὶ λησμονεῖ τις (ὦ χαρὰ!) τὸ παρελθὸν τελείως,
Καὶ ὁ μανθῶας ἐπὶ πᾶν ἀπλοῦται τῆς γαλήνης,
Κ' ἰδοὺ ἠκτινοβόλησεν ὁ Ἑλικῶν ὁ θετός,
Κ' ἠκούσθησαν μορμυριμοὶ ἐνθεοῦ χαρμοσύνης, —

Ὅποταν, ὦ ξανθόκομη καὶ προσφιλεῖς νεᾶνις,
Τὰ χεῖλη εἰς μειδίαιμα ἀνοίγῃς συμπαθείας,
Καὶ, ἀπωθούσα δέλεαρ ψυχρᾶς τοῦ κόσμου πλάνης,
Τοῖς εὐνῆς βλέμματα μεστὰ εὐκρινῶς καρδίας!

Βραβία Ἰανουαρίου 23 1872.

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥΣ

ΛΥΣΙΣ ΤΩΝ ΕΝ Τῷ ΙΑ΄ ΦΥΛΛΑΔΙῳ ΑΙΝΙΓΜΑΤΩΝ

ΙΑ΄. Ποίησις. — Οΐησις. — "Οῖς. — "Ισις.

ΙΒ΄. Λέξις. — Έξις. — Ίς. — Σ.

Τὴν λύσιν ἀμφοτέρων τῶν αἰνιγμάτων τούτων ἔπεμψαν ἐκ τῶν ἐν Πειραιεῖ συνδρομητῶν πρῶτος ὁ κ. Ν. Θ. Βλάχου, ὅστις καὶ ἔλαβε τὸ ὑποσχεθὲν βραβεῖον καὶ Γ. Α. Μέρμηγκας. Ἐκ τῶν Ἀθηνῶν, οἱ κ.κ. Δ. Ἀντωνόπουλος, Α. Τσαμαδὸς, Πετσάλης, Σπ. Πεβρῆς, Φωκίων Δ. Φωτιάδης, Ἰωάννης Κ. Κοντοῦ, Χρ. Ἰω. Μυστακίδης, Χρηστάκης Νικολαΐδης καὶ ἡ κ. Μαρία Ν. Σαριπόλου.

Ἐκ δὲ τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, οἱ ἐν Σύρῳ κ.κ. Ματθαῖος Εὐμορφόπουλος, Νικ. Κ. Γεωργιάδης καὶ Κωνσταντῖνος Κωνσταντινίδης. Ὁ ἐν Πάτραις κ. Κ. Κανελλόπουλος (διδάσκαλος).

Αἰνιγματῶν.

Ἐνεκεν ἐμοῦ τὸ πάλαι, χάρις εἰς τὰ τότε φῶτα
Ἐχορτάσθησαν πεινῶντες, ἀλλὰ πῶς ἔλεγε μὴ ἐρώτα
Ἄν τὸν τράχηλόν μου ὅμως ἐκ τοῦ σώματός μου κείρης
Ἐς τὰ caffè chantant μας ἔμβα καὶ βεβαίως θὰ μ' οἰκτείρης

ΠΑΝΟΣ ΙΑΤΡΙΔΗΣ.

Τῷ πρώτῳ λύτη ἐκ τῶν ἐν Ἀθήναις, τῷ πρώτῳ ἐκ τῶν ἐν ταῖς Ἐπαρχίαις καὶ τῷ πρώτῳ ἐκ τῶν ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ συνδρομητῶν, δοθήσεται ἡ ἄρτι ἐκδοθεῖσα κωμῶδία ὁ «Γέρον Ἐραστής» καὶ ὁ «Βίος τοῦ Μαξιμιλιανου».

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΕΤΟΥΣ.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ

Οι Ῥωμαῖοι δούλοι καὶ ὁ Χριστιανισμὸς, 43, 408, 467. Βάπτισις τῆς ἡγεμονίδος τῶν Ῥώσων Ὀλγας ἐν Κωνσταντινουπόλει 94. Ἰωάννης Δούκας Βατάτσκις ὁ ἐν Νικαίᾳ βασιλεὺς 257. Ῥήγα πρὸς Φιλοπάτριδος πολιτικὸν σύμβαμα 506, 545. Ἡ προφητεία τοῦ Καζῶτου 556.

ΔΙΑΣΤΗΜΑ ΜΕΛΕΤΑΙ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑΙ

Βενιαμὴν Δισραήλης 94. Πέτρος Βερανζέρου 429. Διογένης ὁ Κωνικός 493. Ἡγήσιππος Μορῶ 321. Νικολάου Μανδρινῆ βίβλις καὶ τὰ σωζόμενα συγγράμματα 446, 445. Μελέτη περὶ Πολυβίου 649.

ΠΟΛΙΤΕΙΟΓΡΑΦΙΚΑ

Συνοπτικὴ περιγραφή τῆς ὕλικῆς προόδου τῆς Ἑλλάδος 1, 57.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

Τὸ Κάπιτώλιον 470. Οἱ ἐν Αἰγίνῃ ὑπόγειοι τάφοι 344.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΑ

Περὶ ἀθανασίας ψυχῆς 41. Ἡ ἔμφυτος θρησκεία 393, 457.

ΠΕΡΙΓΗΓΗΣΕΙΣ

Ὁ ποταμὸς Στῆξ 446. Διαρεύνησις τῶν κατὰ τὴν Ἀβυσσινίαν ὑπόρρων ποταμῶν τοῦ Νείλου 480, 496, 565, 605.

ΦΥΣΙΚΗ

Περὶ τῶν αἰτίων ἀναπτύξεως δυνάμεως ἐν τοῖς σώμασι τῶν ζώων 469.

ΝΟΜΙΚΑ

Σκέψεις περὶ τοῦ σχεδίου τοῦ ἀστυκοῦ ἑλληνικοῦ κώδικος 8, 382.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΕΠΕΙΣΟΔΙΑ

Ἡ θυσία τοῦ Βεετχόφεν 32.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ

Κληδόνες 224, 377. Ὁ γάμος παρὰ τοῖς νεωτέροις Ἕλλησι 335. Νεράτιδες 489, 560, 604.

ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Περὶ σπόγγων 267.

ΔΙΑΣΗΜΟΙ ΔΙΚΑΙ

Ὁ στρατάρχης Νεῦ 66, 454, 203, 275. Φαρμακεῦτριαι καὶ μάγισσαι ἐπὶ Λουδοβίκου ΙΔ' 433, 543, 625.

ΠΟΙΗΣΕΙΣ

Ῥεμβασμὸς ἐπὶ τοῦ τάφου τῆς Μαρίας Πικέρνη, τὸ γένος Μιωρκιτίνη 51, 427. Τῆ Κυρία Π. Ρ. . . . 428. Θρήνος ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Χαλαλάμπου Χριστοπούλου 428. Φάσματα, ἐκ τῶν ἀνατολικῶν ποιήσεων τοῦ Βίκτωρος Οὐγκώ 478. Ἀνάμνησις τοῦ Παρθενῶνος 538. Τὸ ναυάγιον 594. Ἀσματίον 637. Ἡ Ἑλμίννα 689. Καὶ ἄλλο βῆμα 690. Εἰς τὸ λεύκωμα τῆς δεσποινίδος Α' 692.

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Μία νύξ ἐν χαρτοπαιγνίῳ 48. Ἀνανδρία 48. Ὁ κόμης Ἰδανόφσκης 440, 483, 239, 304. Ἐν μυστήριον 448. Μυθιστόρημα πλουσίου νέου 478. Ὁ ἄγνωστος Θεὸς 229. Καταδικῶν ἀθωότης 246, 355, 385, 459. Μάθημα ἐγκαίρως δοθὲν 343. Μαρίνα 354. Οἱ δύο ἀδελφοὶ 440, 474. Ἡ Μαγδαληνή 532. Θεοβάλλος 539, 592, 662. Ἡ ἐκκοπέσα χεὶρ 639. Μὴ ἀπελπίζησθε 669.

ΕΙΚΟΝΕΣ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΕΣ

Ποίαν γλώσσαν λαλοῦσιν ἐν τῷ οὐρανῷ 78.

ΔΙΑΦΟΡΑ

Πινακίδες 48, 99, 237. Περιεργὸς ἀπολογία 227. Καρδία—Ψυχὴ—Συνείδησις 298. Ἐκ τῆς γῆς εἰς τὴν Σελήνην 301. Ἡ ἐν Ἀλεξάνδρειᾳ βιβλιοθήκη 375. Συλλῶν καὶ Ἰεσοικὰ 397. Ῥωμαίαις κόσμος ἐπὶ Αὐγούστου 399, 466, 575, 633, 675. Ὁ Κρόβυλος 538. Ἡ μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας γέφυρα 594. Ὠδή, μουσική, χορὸς 687.

ΔΡΑΜΑΤΑ

Ῥωμαῖος καὶ Ἰουλία 24, 403, 218, 292, 365, 405, 432, 613.

ΚΩΜΩΔΙΑΙ

Ὁ μάγειρος γραμματεὺς 527, 583. Ὁ ἐγωῖσμός παντοῦ 684.

ΔΙΑΣΗΜΟΙ ΚΑΛΛΟΝΑΙ

Ἡ Ἄρτεμις τοῦ Ποσιπύ 64. Ἡ Νινῶν Δελανκλώ 449. Ἡ ὥραία Γαβριέλλα 200.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

Ἄγγελου Βλάχου κωμωδίαί 346. Ὁ παράφρων ἐρημίτης μυθιστόρημα Λάμπρου Παναγιωτοπούλου 427. Ἄγορά κωμωδία Δ. Παπαρρηγοπούλου 522. Ἀττικὸν ἡμερολόγιον Εἰρηναίου Ἀσωπίου 582. Μελέτη ἐπὶ τοῦ βίου τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων ὑπὸ Ν. Γ. Πολίτου 688.

ΣΚΕΨΕΙΣ

Ἄξιώματα καὶ σκέψεις περὶ τῶν γυναικῶν ἐν γένει

κατὰ Βαλλζικ 53. Σκέψεις ἐνός 429. Ποτα ἐθεωρήθησαν πάντοτε ὡς γέλοια 598.

ΜΥΘΟΙ

Κίτσα καὶ στρουθίον 56.

ΠΟΙΚΙΛΑ. ΔΝΕΚΛΟΤΑ

54.

ΑΙΝΙΓΜΑΤΑ

56. — 320. — 376. — 432. — 488. — 544. — 600. — 648. — 693.

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΑΙ

Ἡ Ἄρτεμις τοῦ Ποσιπύ 65. Ἄνδριάς τοῦ στρατάρχου Νεῦ εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Ἀστεροσκοπίου 73. Συνάντησις τοῦ Ναπολέοντος μετὰ τοῦ στρατάρχου Νεῦ 75. Ὁ ποταμὸς τῆς Στουγὸς 447. Ἡ Νινῶν Δελανκλώ 449. Ἡ μάχη τῆς Μοσκόδας 460. Τὸ Καπιτώλιον 472. Ἡ ὥραία Γαβριέλλα 200. Ἡ ὑποχώρησις τῆς Μόσχας 205. Θανατικὴ ἐκτέλεσις τοῦ στρατάρχου Νεῦ 290. Μεταφορὰ τοῦ πτώματος αὐτοῦ εἰς τὸ Μαιευτήριον 294.